

MONTSERRAT

***D**E tots els esforços de la terra per arribar al cel, cap de tan reeixit com la nostra Muntanya-Santuari. Si es pot dir que la Gràcia cerca avinenteses de la Natura per manifestar-se, enlloc com a Montserrat aquest connubi celificant no troba una verificació tan plena. La Muntanya mateixa, maridatge portentós de la fortitud amb la suavitat, de la roca dura i eixuta amb la flonjor avellutada dels boixos, molça acariciant de les altes penyes gegantines, ja té naturalment l'encís silent de la terror religiosa. No dubtariem que, abans de pujar-hi la Mare de Déu, deïtats gentiliques hi tenien cultes honestos. Hi ha llocs perfumats per l'emoció religiosa: els cims de les muntanyes, el cor de les selves, les deus dels rius, la tranquil·la espessedat de les aigües profundes. Montserrat té un esclafit d'aquesta emoció a cada revol de camí. No té reconada ni congost on no escaigués un santuari, un santuari simple: roques sense tallar, una damunt d'una altra.*

Sembla que abans de la invasió sarraïna ja hi floria el culte marrià. És natural. La devoció aima les muntanyes. I Maria és aquella Muntanya bíblica d'on davallà la Pedra que havia d'enderrocar tots els imperis dels homes i créixer fins a esdevenir l'Imperi immortal de la Humanitat glorificada.

Enguany, Montserrat celebra una doble escaïença. Compleixen els nou-cents anys que l'abat Oliva, Patriarca espiritual de la Catalunya naixent, hi fundà el Monestir de benedictins, que per nou centúries ha fet guàrdia d'honor, de santedat i de saviesa a la Mare de Déu i dels homes divins, i en compleixen cinquanta que, en ocasió del mil·lenari de la troballa de la Imatge prodigiosa, la Santa Seu declararà la Mare de Déu de Montserrat Patrona principal de Catalunya.

Dates lluminoses, monjoies de significació altíssima. En fugir els sarraïns de Catalunya, neix la nostra nacionalitat, i perquè neixi cristiana, és la Mare de Déu, la Mare dels homes i dels pobles cristians, la que l'engendra espiritualment. Recordeu la bella deprecació

de la Visita espiritual del Dr. Torras i Bages. Des de llavors, Catalunya, gran esperit en un cos menut, afaïsona treballosament el seu caràcter nacional, pastat de fortitud humana i de suavitat divina, i s'espandeix sense treva terres avall del Migdia, aigües enllà de Llevant, fins a bastir la més forta de les sobirànies mediterrànies.

Les maltempsades cuiden arranar aquest gran bastiment i arriba que no en resta pedra sobre pedra. Però enmig de la Llar desolada hi ha el Bàlsam d'incorruptió, Maria, el Nard de la glòria, aromós d'essències puríssimes d'immortalitat, que guarda amb les mans apomades la flameta de l'antigor, sempre alimentada amb l'oli de la devoció renadiva.

I arriba un dia que sona l'hora de la resurrecció, i llavors Maria de Montserrat es posa solemnement davant de Catalunya en ple treball de recobrança. Cinquanta anys enrera, la Renaixença s'havia iniciat temoregament. Els seus mateixos cabdills dubtaven si era el conreu melangiós d'un romanticisme esvaïvol o la represa d'una nova ruta de la història pàtria. La Verge Bruna de Montserrat, la que sentí el palp paternal de les mans de l'Abat Oliva i guardava en les entranyes l'esperit que semblava esventat pels mestrals i les ponentades, es ja posar per Lleó XIII a la presidència del poble renaixent, i la Recobrança pren l'embranchida definitiva de l'èxit. No trigaran a arribar, alguns ja s'hi han avançat, els grans poetes, els grans polítics, els grans artistes, i fins els grans sacerdots, presidits per un Bisbe tallat a la pedrera dels Sants Pares.

Qui comparés documentadament la Catalunya de 1881 amb la d'ara, per tal de demostrar la influència del Patronatge de la Verge Bruna de Montserrat, podria oferir a la nostra amada Patrona un ramell espiritual, on entrarien totes les branques de l'activitat humana, des de l'econòmica fins a la mística.

Veritable misteri de Visitació, Maria puja a la Muntanya quan la terra catalana està prenys del seu esperit nacional, i torna a pujar-hi quan prepara la reedició d'aquest mateix esperit, provat per totes les tempestes i ornat de totes les cultures. Quan Verdaguer digué que Montserrat era el nostre Sinai, potser no sabia ben bé l'exactitud del que deia, però és ben cert que el seu esperit era agitat per la sacra inspiració que fa veure al poeta coses que mai no descobrirà el raonament científic.

Si ara el culte montserratí reprèn amb més força, decorat pel prestigi de l'art i la ciència que dins el gran Cenobi benedictí fan parella amb la Laus perennis, si ensems la pietat religiosa i la se-

riositat moral revenen fortament arreu de Catalunya com en una prometedora primavera d'esperit, bé podem fer sobre la nostra Pàtria els millors auguris i esperar activament que la Mare de Déu dominarà fàcilment el tumult impiadós que arrua multituds inflamables i donarà a la seva terra adoptada, ensems amb la sana llibertat que tant necessita, aquella pau i dignitat de la vida present sense la qual és tan difícil de merèixer i esperar gojosament la glòria de l'altra.

LES FESTES JUBILARS DE MONTSERRAT

EN aquest moment dubtem que hi hagi en tot Catalunya ningú que ignori la nova de les festes que aquest any es celebraran al Monestir de Montserrat per tal de commemorar algunes dates gloriuses de la seva llarga història. La propaganda s'ha intensificat per tots els mitjans a l'abast d'una idea noble i digna, com és ara el fer saber a tothom l'avinentesa de festivar d'una manera solemne la concurrència d'aniversaris tan significatius que fan referència a la Patrona de la terra catalana i al seu Santuari. Tractant-se d'aquestes dues coses, el nostre poble no repara en sacrificis per tal de fer efectiu l'entusiasme que l'arbora. Això no és cap cosa d'ara; ha estat el mateix des dels temps més reculats, i a través de tota mena de vicissituds ha palesat sempre una amor sincera i desinteressada envers aquest centre de la seva vida colectiva i fins individual. Per això, no ens ha estranyat gens que, en llançar la idea de les festes montserratines, la nova s'hagi escampat en totes les direccions com reguerons de pólvora que anaven a portar el foc en elements ja disposats. Els dignes Prelats de la Província Eclesiàstica Tarraconense han estat els capdavaners del moviment i tan bon punt foren assabentats pel Monestir dels seus propòsits, ho prengueren pel seu compte bo i oferint el seu ajut i concurs personal. Tots han donat proves d'una benvolença que fa honor al lloc que ocupen. Ja veurem durant l'any la seva actuació, adés exhortant els seus diocesans, adés prenent part activa en les funcions i actes del Santuari. Emparats sota aquest alt patronatge, hem pogut tirar avant, sense temences, els projectes que havíem formulat per honorar la Moreneta tal com Ella es mereix.

Ja hem dit que el poble, element indispensable en aquestes festes, es dona sense reserves en tractar-se de Montserrat, i per cert que en aquesta ocasió, com en podríem retreure tantes altres, ha respost com un sol home, per mitjanceria dels abnegats Srs. Rectors de tot Catalunya, a la crida que el mes de desembre passat el Reverendíssim P. Abat els adreçava. En aquests darrers anys podíem

constatar amb goig l'atractiu que Montserrat exerceix damunt tots els esperits cristians de la nostra terra amb la vinguda colectiva de parròquies, associacions, gremis, entitats de tota mena, que puja ven la Muntanya per retre homenatge a la Reina i Patrona de tots ells. Tenint en compte aquest tret psicològic de tots els bons catalans, es pensà tot seguit en la manera de fomentar encara més aquestes visites collectives al Temple de Madona Bruna, i d'aquí nasqué la idea dels romiatges parroquials expressament organitzats aquest any per fer acte de presència oficial a Montserrat en nom de la parròquia respectiva. Naturalment que no podíem prometre'ns l'efectivitat de l'assistència de totes les parròquies de Catalunya, puix dificultats diverses s'oposen a la realització del que hauria estat el nostre desig; però, tot i això, en el curt espai de temps transcorregut de la crida ençà, han estat tantes les correspondències de parròquies, arxiprestats i associacions de totes les comarques catalanes i fins de fora, que tot fa preveure una manifestació imponent del montserratinisme que nia en els cors dels bons fills de la terra.

En aquestes ratlles, doncs, volem donar una idea de les festes que es commemoren i un petit esbós del seu desenrotllament.

NOVÈ CENTENARI DE LA FUNDACIÓ DEL MONESTIR DE MONTSERRAT

Fins avui en dia, el comú d'historiadors del Santuari havia acceptat la llegenda i la tradició com la base per explicar els seus orígens, sense curar poc ni gaire de discórrer damunt altra mena de documents. Per això, de molts segles ençà ha prevalgut el tipus d'història que tots coneixem, barreja de fets ingenus i dades no controlades per la crítica. Tot amb tot, alguns homes de ciència, profunds coneixedors del nostre passat, havien aixecat llur veu autoritzada tot assenyalant les falles de la història montserratina usual, però no havien tingut prou sort per a imposar llur criteri i rectificar els procediments amb els quals s'escrivia aquella. Ha calgut arribar als nostres dies per a veure desvetllat l'instint crític que amb una visió clara i una intenció sana imposés una recerca metoditzada dels documents que fan referència als orígens del Monestir de Montserrat i escatir-los imparcialment davant la llum de la crítica històrica. Aquest ha estat el treball, ardu i pacient, que durant dotze anys ha dut a terme l'arxiver del nostre Monestir, Dom Anselm Al-

bareda, i les seves afortunades troballes fins al dia d'avui han permès de rectificar bona part de les dates antigues, alhora que establir un munt de fets importantíssims fins ara desconeguts. Proverem de resumir les dades que l'esmentat arxiver ens dóna en el fascicle, de poc editat, que duu per títol: "Festes Jubilars. Fonament històric".

Tota la història de Montserrat gira entorn del Santuari de la Madona, i, per consegüent, cal esbrinar tot el que hi fa referència. La tradició datava la construcció de l'Ermita de Santa Maria de la muntanya, vers les darreries del segle ix, en temps del Comte Guifré el Pilós, relacionant-la amb la llegenda de Fra Joan Garí. La història, però, descobreix que és més antiga, puix el Comte, l'any 888, fa donació de la Muntanya de Montserrat amb les seves ermites al Monestir de Santa Maria de Ripoll, la qual cosa vol dir que les ermites ja existien en aquella data i cal suposar que no serien bastides llavors mateix sinó que, no essent tampoc probable que ho fossin durant el domini dels sarraïns, serien de l'època visigòtica, és a dir, d'abans de l'any 714. Admetent aquest fet, tenim que el culte a la Verge pot dir-se immemorial, ja que hom desconeix l'època precisa en què començà i que tant podria ésser en la visigòtica com en la romana. D'aquí derivaria, també, en bona lògica, la desautorització de la troballa de la Verge tal com la conta la llegenda fins ara tinguda com única font d'informació quant als orígens. Ara, però, no ens interessa de presentar els arguments que consolidarien la nostra tesi, perquè volem parlar de la data de fundació del Monestir i de l'establiment dels monjos benedictins en ell.

Conta la llegenda, que tot seguit de trobada la Imatge de Madona Bruna, es fundà al costat de l'ermita un monestir de monges benetes amb la filla del Comte Guifré per primera Abadessa, però que al cap d'un segle el Comte Borrell s'adonà que no era prudent de deixar soles les donzelles en un lloc tan solitari i que per això les substituï, en 976, per monjos benedictins de Ripoll. Tot això, però, no recolza en cap document històric digne de fe i per tant cal rebutjar-ho per bé que hagi estat repetit en totes les Històries com a fets indubtables. Sabem, per contra, que l'any 1028, la capella de Santa Maria de Montserrat era una senzilla ermita que no sobresortia per res de les altres que hi havia escampades per la muntanya. Després que Guifré n'hagué fet donació a Ripoll, aquest cenobi les perdé, per obra de l'Abat Cesari de Santa Cecília, el qual les anexionà al seu Monestir, de la mateixa Muntanya. Aquest es-

tat de coses durà fins que entrà a governar el Monestir de Ripoll el gran Abat Oliva, qui reivindicà la possessió i obtingué de bell nou la jurisdicció. Aquest intelligent governant comprengué que mentre les susdites ermites s'haguessin de regir de tan lluny com és Ripoll de Montserrat, riscarien de caure novament en mans d'altri, i disposà que en una d'elles s'establís una petita comunitat de monjos ripollesos, els quals, alhora que curarien del culte en les ermites, serien la salvaguarda dels drets del seu Monestir. Així, doncs, tenim que per primera vegada trobem definitivament instal·lats monjos benedictins en l'ermita de Santa Maria, i consta la seva existència per una donació que hom fa a l'any 1025 d'unes terres "a fi que els habitants de la Casa de Santa Maria de Montserrat les posseeixin com a pròpies", com diu el document. Aquí, però, encara no es precisa quina mena de gent era la que sojornava en aquest indret, cal fixar-se en una altra escriptura del 3 d'abril de 1027 per aclarir una mica més els conceptes, car en donar Guillem de Castellvell al Monestir una vinya del terme d'Esparraguera, diu: "Ad domum Sanctae Mariae *Coenobii* qui est sita in Monte Serrad." Al 1032 aquests habitants són expressament anomenats monjos i en anys subsegüents es troben ja més nombrosos testimonis fins arribar al 1036, en el qual és personalment el Bisbe Oliva, qui, actuant de Superior de Montserrat, signa una escriptura de compra.

De les dates que acabem de reportar sumàriament se'n desprenen conseqüències de molta transcendència per a la història del Monestir de Montserrat. Primerament la no existència de cap Monestir en l'indret que ocupava l'ermita de Santa Maria, abans de l'any 1023, puix en totes les escriptures fins a la data és equiparada a les altres ermites del seu entorn. Per contra, en l'any 1025 ja es parla d'habitants i més tard es precisa la condició, o sigui monjos, fins a determinar-ne el Prelat en la persona de l'illustre Abat Oliva, Bisbe de Vich. Per consegüent cal fixar la data de construcció del Monestir dintre el deseni 1025-1035, sense poder assenyalar-ne un de principal com sigui que no hi ha acta de col·locació de primera pedra, ni de la consagració d'església ni de dotació del Monestir. Cal pensar que, donades les dificultats del lloc, el Monestir devia trigar bastants anys a aixecar-se i que duraria almenys els compresos dintre el deseni, és a dir, des de 1025 en què es parla per primera vegada d'habitants monjos a Montserrat fins al 1035, en el qual les compres fetes pel monestir i la presència d'un superior suposen un període progressiu en la construcció i organització perquè hom pugui

anomenar-lo dignament Monestir. Havent-se, d'altra banda, d'escollir un any determinat dintre l'esmentat deseni per commemorar escaientment el IX Centenari de la fundació del Monestir de Montserrat l'escollit té l'avantatge d'ocupar una posició central i també perquè així coincideix amb la celebració del Cinquantenari dels grans privilegis atorgats al Santuari per S. S. Lleó XIII, de gloriosa memòria: Proclamació de la Verge de Montserrat, Patrona principal de Catalunya amb Missa i Ofici propis; Coronació Canònica de la Santa Imatge; Erecció del Temple de Montserrat a la categoria de Basilica i Restauració de l'antiquíssima Confraria de Nostre Dona de Montserrat.

Les noves orientacions que pren des d'ara la història de Montserrat no són producte de cap innovació arbitrària dels nostres dies, sinó que, ultra els documents autèntics que les asseveren, hi ha el testimoni de tots els bons historiadors que del segle XVII ençà han passat pel Monestir o com a fills del mateix o com a hostes il·lustres. Es poden esmentar entre els primers els PP. Gener, Solsona, Guerin, Hermosilla, Ribas, etc.; i entre els segons Pere de Marca, el P. Villanueva, etc. D'aquesta mateixa opinió fou l'escola benedictina de Sant Maur, de França, la qual per ella sola constitueix una autoritat màxima com sigui que tenia per capdavanter el gran Mabillon. Amb recerques posteriors podrà ampliar-se el panorama encara una mica boirós, però no és probable que pugui ésser contradita aquesta veritat establerta damunt unes bases tan fermes.

PATRONATGE DE LA MORENETA DAMUNT CATALUNYA

Aquest any de 1931 en fa cinquanta que per boca del Pontífex Suprem Lleó XIII, de gloriosa memòria, la Verge de Montserrat fou proclamada Patrona Principal de la terra catalana. La magnitud i esplendor de les festes celebrades l'any 1880 per commemorar els mil anys de culte a la Verge de Montserrat en aquesta muntanya desvetllaren en tots els estaments de la nostra terra l'entusiasme dels vells dies i Montserrat en sortí revaloritzat després del període difícil i crític per què passà durant bona part del segle XIX. Tot Catalunya tornà a reconèixer en la Verge Moreneta la Reina de la terra que tenia la sort d'aixoplugar el seu Santuari i com a conseqüència de les manifestacions del Milenar volgué que en restés la proclamació oficial de la Moreneta com a Patrona dels Cata-

lans. La idea anà prenent cos i ben aviat fou desig general de tenir una Patrona tan venerada; llavors el Bisbe de Barcelona, Dr. Josep Urquinaona, es féu seva la petició i juntament amb el P. Abat Dom Miquel Muntadas treballaren per assolir de la Santa Seu aquesta gràcia. La pelegrinació diocesana barcelonina que anà a Roma aquell mateix any, presidida per l'esmentat senyor Bisbe, va obtenir el que tothom tant desitjava i el Pontífex, Lleó XIII, llavors feliçment regnant, afegí a la concessió aquelles famoses i encoratjadores paraules que han anat ressonant com un eco per tot el Principat des d'aquella memorable data: "Catalans, a la Muntanya de Montserrat i en la devota Imatge que allà es venera teniu la vostra Patrona." Si grans havien estat les festes millenàries, no ho foren menys les que tingueren lloc l'any 1881 per festivar aquest faust esdeveniment.

Tot Catalunya hi prengué una part directa, car es féu una subscripció popular per costejar la riquíssima corona que havia de ceirir la testa de la nova Patrona que de Roma els era dada. La festa de la Coronació hom hauria volgut celebrar-la a l'abril del 1881, però el desig que fos el propi Pontífex qui beneís la corona, féu que es traslladés per la Mare de Déu de setembre. El Pare comú dels fidels, per contribuir al més gran esplendor de la festa que es preparava, atorgà un altre privilegi que serví per donar relleu al fet de la Coronació i fou elevar el Temple de la Madona a la dignitat de Basilica amb l'ús de les insígnies corresponents. Pel mes de setembre, doncs, amb l'assistència de tot l'Episcopat català tingué lloc la solemne Coronació de la Moreneta com a Patrona de Catalunya per mans de l'Eminentíssim Cardenal Benavides, Arquebisbe de Tarragona. En la solemne processó que es féu per les places del Monestir la Sagrada Imatge fou portada en triomf davant la gentada que aquell dia havia pujat la muntanya per retre-li el primer acte de vassallatge. D'aleshores ençà el Patronatge és efectiu també per totes les diòcesis de la Província Eclesiàstica Tarraconense, a les quals es concedí Ofici i Missa pròpies. Aquests joiosos esdeveniments per Montserrat i per tota Catalunya són els que anem a commemorar i cal esperar que els fruits que en derivin no siguin menys abundosos; ans, al contrari, hem de fer tot el possible perquè temps a venir es pugui assenyalar com data memorable aquest any de 1931 per la fecunditat de benediccions que atregui damunt la nostra benamada terra.

CINQUANTENARI DE LA RESTAURACIO DE LA CONFRA-
RIA DE N. D. DE MONTSERRAT

Aquesta institució montserratina, una de les més antigues entre les existents, té els seus orígens vers els segles XI i XII. Durant la primera etapa no transcendí gaire a l'exterior; fou a l'any 1223, el dia 23 de juliol, que es donava per constituïda la Confraria amb la signatura del següent document: "Ramon, per la gràcia de Déu Abat de Ripoll, i Berenguer, Prior de Sta. Maria de Montserrat, de plena voluntat i consentiment de tots els Monjos, i a instància i precs de molts devots inicien i funden al Monestir la Confraria de Nostra Dona de Montserrat." La importància s'acreix amb la qualitat dels primers personatges inscrits, car a continuació, després de les clàusules ordinàries signen els següents: "S. Arquebisbe de Tarragona, m'inscriu com a Confrare. R. Abat de Ripoll. Elionor, Reina d'Aragó. B. Prior de Montserrat. Bernat Ferrer, de Vacarisses, etc." L'Arquebisbe i alguns bisbes li atorgaren tot seguit indulgències. Posteriorment, especialment al segle XV, es ratificaren i milloraren els estatuts pels quals es regia, així es féu en 1415, 1454, 1484, sota el govern dels grans Abats de Montserrat, Marc de Vilalba, Antoni Pere Ferrer i Joan de Peralta. Les escriptures de confirmació signades aquests anys pels Monjos, Preveres, Ermitans i Donats precisen la seva organització.

La propagació de la Confraria de Nostra Dona de Montserrat, en tots els temps, ha estat grandiosa, car s'ha difós per totes les contrades i països coneguts. De tot arreu arriben peticions d'inscripció, i els nombrosos santuaris, capelles i altars de la Madona que hom troba arreu del món són un testimoni del que acabem d'afirmar. Els antics Llibres-registres s'han perdut, però, per testimonis fidedignes, sabem de cert que s'hi inscriviren molts Papes, Cardenals, Patriarques, Arquebisbes i Bisbes; Emperadors i Emperadrius, Reis i Reines, Prínceps, Ambaixadors, Almiralls, Generals i molta gent noble d'Espanya, França, Itàlia, Alemanya, etc. De la nostra terra, sabem que hi havia inscrits la Reina Elionor, Ferran d'Antequera, Alfons el Magnànim, la Reina Maria, Ferran el Catòlic, etc. Els privilegis atorgats per la Santa Seu als Confreres de Montserrat són innumbrables, com sigui que tots els Pontífexs han emulat a afavorir-la.

Una tan vella, doncs, i prolífica institució restà bon xic atura-

da durant el segle XIX a causa dels trastorns i vicissituds per què passà el Monestir de Montserrat. En revifar-se, però, la devoció a la Madona, sobretot durant les festes mil·lenàries del 1880, hom pensà tot seguit a donar nou impuls a la Confraria per tal d'afermar els bons resultats obtinguts amb el desvetllament popular de la pietat montserratina. Per això des de l'any següent, de 1881, es tornà a continuar la propagació de la pia associació que durant tants segles havia tingut Montserrat per centre. Per mitjà d'aquesta renovació ben oportuna es tirà el llaç d'unió amb l'antiga institució que tornem a veure florir en els nostres dies. La commemoració cinquante-nària serà una nova empena avant i amb l'estructuració que hom pensa donar-li s'augmentarà l'eficàcia de la devoció del poble fidel a la Moreneta.

PROGRAMA GENERAL

Seria impossible de condensar en poques ratlles la suma de funcions i actes que tindran lloc durant aquest any, sobretot d'abril a setembre, al Monestir de Montserrat per tal de festivar els aniversaris que acabem de ressenyar. A fi, però, que hom tingui una idea del que seran, volem donar-ne un esquema en el qual s'encabeixin els més principals.

Els dies 25, 26 i 27 d'abril tindrà lloc el solemne Tríduum d'obertura amb tres Pontificals celebrats pel Rvm. P. Abat, pel senyor Bisbe de Barcelona i pel Sr. Cardenal-Arquebisbe de Tarragona respectivament.

El dia 14 de maig, primer concert retrospectiu de música montserratina.

El dia 17 de maig s'escaurà l'homenatge al gran Bisbe Dr. Torras i Bages, que consistirà, ultra els actes religiosos, en la benedicció i instal·lació al Cambril d'un magnífic faristol-reclinatori que contindrà una placa de bronze on hi haurà gravada la Visita Espiritual a la Verge de Montserrat que ell mateix composà.

El 21 de juny serà homenatjat el poeta montserratí per excel·lència, M. Jacint Verdaguer. Li serà aixecat un monument a l'acabament del pintoresc camí dels "Degotalls". El Centre Social de Betlem té cura del que fa referència al monument i Mestre Ruyra d'una conferència al·lusiva a l'acte.

El 29 del mateix mes, el segon concert retrospectiu de música de monjos de Montserrat.

Els dies 11, 12 i 13 de juliol es commemorarà el IX centenari de la fundació del Monestir amb tres Pontificals celebrats per elevades personalitats pertanyents a l'Orde Benedictina. Dintre el Tríduum serà inaugurat el monument que el Monestir aixeca al seu Fundador, el gran Abat Oliva de Ripoll.

El dia 6 d'agost hi haurà el tercer concert històric de música montserratina.

Els dies 15, 16 i 17 del mateix mes solemne Tríduum en commemoració de la restauració de la Confraria de N. D. de Montserrat.

El dia 27 homenatge al Mestre Antoni Nicolau, cantor del Montserrat verdaguerià. Conferència del Mestre Millet i execució del cicle montserratí de cançons de Nicolau per l'Escolania.

El dia 30, diada a Santa Cecília per celebrar la seva restauració. Conferència del Sr. Puig i Cadafalch, Arquitecte director de la restauració.

Els dies 6, 7 i 8 de setembre solemníssim Tríduum de clausura amb Pontificals, processons i altres funcions solemnes. Assistència de tot l'Episcopat de Catalunya, etc., etc.

A més, dintre el període de festes es celebraran molts altres actes per entitats particulars o pel mateix Monestir, que seran com anelles de la cadena que nuarà els caps principals. Així, el dia 14 de maig es celebrarà el "Dia de Barcelona", a iniciativa del Sr. Bisbe de la Diòcesi amb assistència de les autoritats civils i religioses. El 6 de juliol tindrà lloc l'execució del gran oratori "Montserrat" del P. Massana, S. J., per l'orquestra Pau Casals i l'Orfeó Gracienc. Els dies 11, 12 i 13 el Govern farà una emissió especial de timbres postals commemoratius del IX centenari de la fundació del Monestir. El Papa ha concedit Indulgència Plenària una vegada al dia a tots els fidels que visitin la Basílica des del dia 1 d'abril fins al 30 de novembre. En una paraula: tots els estaments es disposen a co-operar al màxim esplendor de les festes que es celebraran enguany al Santuari de la Moreneta; fins els pintors, per als quals s'ha obert un concurs extraordinari per tal de premiar els que sàpiguen interpretar millor els diversos aspectes de la Muntanya, centre de Catalunya i Seu de Maria.

DOM ANTONI RAMON I ARRUFAT
Monjo de Montserrat

LA PERSONALITAT

III.—LA PERSONALITAT I EL SUPERHOME

SENYALAR fites a la personalitat—com ens ho proposàvem en l'article precedent—és, potser, el que hi ha de més contrari a la mentalitat moderna. La tendència a l'infinit—i per tant a la superació de si mateix—que brolla del fons més íntim de la natura, ha trobat recentment nous estimulants, i com si diguéssim noves ales. En menys de cent anys, els avanços de la Física i de la Mecànica han canviat pràcticament la superfície de la terra; els de la Biologia i Psicologia ens deixen albirar una pregona renovació de l'home, i la crisi de megalomania que quasi tots passem ens fa creure que entre la humanitat pretèrita i l'actual hi ha un vertader abisme, i que l'esdevenidor ens oferirà un tipus tan excels d'humanitat, que deixarà enrera tots els somnis. Oi més: la hipòtesi d'una evolució de les espècies sembla oferir a aquells optimismes una base científica, i tot plegat fa esclatar en fermentació tumultuosa els motllos que limitarien la personalitat.

Ha estat un mèrit o un demèrit de Nietzsche d'haver donat forma concreta a tot aquest cúmul d'il·lusions amb la doctrina del *Superhome*. El fet que la veu apassionada i eloqüent de Nietzsche hagi desvetllat ressonàncies tan extenses és degut, a part de les condicions literàries de l'escriptor, a què feia vibrar una corda molt fonamental de la naturalesa humana, corda que es trobava en un estat de tensió particular. Així no pot sorprendre ningú que una concepció que en altre temps hauria semblat obra d'un boig hagi tingut un acolliment apoteòsic, i hagi pogut informar les doctrines històriques de Carlyle i les morals d'un Emerson i les pedagògiques d'Elena Key, i àdhuc en gran part les filosòfiques de Seth, Gurlitt i Lipps, i, finalment, hagi triomfat damunt l'escena per obra d'Ibsen i en la novel·la per mitjà de Strindberg o Andreu Gide.

És, talment, revelador que la teoria del *superhome* tingués nai-

xenxa i trobés ambient propici en els països nòrdics o fortament germanitzats.

El fet és alligador, per tal com ens obre una clarícia per a comprendre l'origen de molts sistemes.

Durant la primera meitat del segle dinovè planava sobre l'horitzó cultural d'Europa la filosofia panteística, que considera l'home com un simple moment del procés còsmic; durant l'altra meitat ho envaeixen tot l'organització i la tècnica, per a les quals l'individu seria només una roda anònima d'una màquina colossal, que uns anomenen ciència, altres progrés i altres societat. Res no té d'estrany que en els països on aquelles tendències foren més dominadores sorgís espontàniament la reacció. Aquesta reacció podem encarnar-la en tres noms: Nietzsche, E. Key i Carlyle, no tenint cura de l'ordre cronològic. La selecció dels noms esmentats amb preferència a d'altres—com serien Emerson, Stirner, Ibsen, Leth—, ens sembla justificada, no sols per la gran difusió de llurs escrits, sinó també perquè representen tres matisos molt acusats de l'exageració personalista.

Comencem pel més conegut i més radical de tots. Frederic Nietzsche és, en l'ordre intel·lectual, un híbrid, car procedeix de l'escola evolucionista creuada amb la pessimista. Deixeble primer de Schopenhauer, cregué trobar en Darwin la salvació. Els mals de l'existència que en forma tan seductora descriu el filòsof de Dantzig, procedeixen, segons Nietzsche, ja darwinista, no del fet que la vida sigui en si dolenta, sinó d'haver sofert el corrent vital una mena d'estagnació o embassament. L'home—a semblança dels altres animals, d'acord amb l'evolucionisme—és quelcom que ha d'ésser superat. Aquesta superació donaria origen al *superhome*, en el qual pendrien forma definitiva la victòria sobre el pessimisme i el sentit o finalitat de tota la natura. Tal és la quintaessència del llibre més popular de Nietzsche: "Aíxí parlà Zarathustra".

Però, què és propiament el superhome? Seria endebades de cercar en el seu cantor—més poeta que filòsof—un rigorisme doctrinal. Unes vegades el *superhome* és tan sols un exemplar modelic de l'espècie humana, un home extraordinari, que només en grau difereix dels altres i que la història ens ha donat manta vegada¹.

Més sovint sembla tractar-se d'una nova espècie, superior a la humanitat. "L'home—afirma Nietzsche—és com una corda tirada

¹ "Der Antichrist". Leipzig 1895, p. 218.

entre l'animal i el *superhome*... Mai no s'ha donat encara un *superhome*"².

Quina és ara la característica d'aquest meravellós producte de l'evolució? La llibertat en el més ampli sentit de la paraula, la independència més radical. Tot allò que limiti la independència—repeteix Zarathustra—retarda l'aparició del *superhome*.

El primer d'aquests obstacles al gran infantament és, a juí de Nietzsche, la Religió. Per això és el pensador alemany radicalment ateaista, i en diverses de les seves obres canta amb una mena de furor satànic "la mort de Déu"³.

Després de Déu, ve la Moral. També ella és un gran obstacle a l'aparició del *superhome*. La llei moral, com tota llei, és una barreira, i per tant un límit que cohibeix la total expansió de la natura, privant-la de realitzar la seva obra mestra i definitiva. Per això diu Nietzsche que el *superhome* és "una grandesa que es desentén de la moral".

Cal reconèixer, tot amb tot, que l'immoralisme de Nietzsche no va tan enllà com la seva irreligiositat. Ell vol, sí, enderrocar la moral tradicional i cristiana—que bescanta amb el qualificatiu de "moral dels esclaus"; però aspira a substituir-la per la titulada "moral dels senyors". Aquesta moral consta d'un sol precepte: la famosa *Wille zur Macht*. "Què és bo? Tot allò que augmenta el sentiment de la força, la voluntat de poder, l'energia humana.—Què és dolent? Tot allò que procedeix de debilitat"⁴. Cal tenir present que per debilitat entén Nietzsche la humilitat, l'obediència, la resignació: per força, l'orgull, la independència, la insensibilitat...

Restava encara un altre lligam de l'home, i és la societat. Nietzsche l'admet com a mitjà de desenvolupament per a l'individu, però no com a límit de la personalitat. La doctrina de la lluita per l'existència pren en el pensador germànic una forma cínica i brutal. "La vida—diu ell—és per essència apropiació, lesió, dominació de l'estrany i del més dèbil, duresa, exalçament de la pròpia individualitat, absorció o almenys explotació"⁵. Pàgines abans havia cantat un ditirambe a llaor de l'animal de presa. El *superhome*, el més perfect producte de la vida, no reconeixeria, doncs, cap mena de deures, de

² "So sprach Zarathustra". Leipzig 1896, p. 134.

³ "So sprach Zarathustra", p. 250, i "Die fröhliche Wissenschaft". Leipzig, p. 163.

⁴ "Der Antichrist", p. 218.

⁵ "Jenseits von Gut und Böse". Leipzig, 1895, p. 180 i 258.

compromisos, de lligams, de respectes: seria absolutament lliure, independent en totes direccions.

Per molt que el llibertinatge afalagui els instints primaris de la natura, és fàcil de comprendre que la llibertat per la llibertat no representa cap ideal de vida: si més no, perquè la independència és una cosa negativa. Max Stirner s'acontentava amb aquesta negació; Nietzsche completa l'element negatiu amb un altre de positiu, com havia ja fet Kant, però seguint una direcció contrària.

Per al filòsof de Koenigsberg, el factor positiu de la personalitat, en el sentit més noble de la paraula, és la submissió a la llei de la consciència; per a Nietzsche és el lliurament total i irrevocable als instints elementals.

Res més antitètic a la doctrina cristiana del pecat original i de les seves conseqüències que la concepció de Nietzsche. Cap dels instints—diu ell—no ha d'ésser reprimat, ni tan sols moderat, car no hi ha en la nostra natura res d'insà, sinó que tot és salut i força exuberant.

En el llibre que porta per títol de "La gaia ciència" fa un elogi xardorós de les passions, particularment de les agressives, i considera els seus posseïdors o atiadors com els vertaders herois de la humanitat. "Els homes més dolents són els que més han contribuït al progrés de la humanitat, car ells han encès de nou les passions endormiscades..."⁶.

La justícia, però, que hom deu fins als adversaris més acarnissats, ens mou a fer constar que els instints que Nietzsche canonitza són els que tenen almenys les aparences de la força, no pas els que palesen una debilitat o molície, com és ara la sensualitat, de la qual és més aviat un enemic acèrrim. Fins arriba a tenir moments que el posen frec a frec de l'ascètica cristiana, tot i el títol d'*Anticrist* que ell s'apropiava amb urc satànic.

Per tal d'allunyar-se més del plaer sensible, canta el dolor en el seu llibre "Més enllà del bé i del mal", i troba expressions tan magnífiques com aquestes: "La disciplina del sofriment, del màxim sofriment, no sabeu que aquesta sola disciplina ha creat fins ara totes les elevacions de la humanitat?" "La capacitat de sofrir determina la jerarquia dels individus"⁷.

A desgrat d'aquestes belles intuïcions, és palès que la doctrina

⁶ "Die froeliche Wissenschaft". Leipzig 1897, p. 42.

⁷ "Jenseits von Gut und Boese". Leipzig, 1895, p. 237 i següents.

nietzscheana no pot afalagar més que els esperits que hagin fet renunciament de tota idea moral i religiosa i tinguin atrofiat el sentiment de solidaritat humana.

Nietzsche, que sentia envers la dona el menyspreu més absolut, no podia pas imaginar-se que una d'elles, Elena Key, contribuiria potser més que ningú a vulgaritzar—donant-li un caire més simpàtic—la teoria del *superhome*. Mentre la majoria dels nietzscheans rebaixaven la doctrina del mestre, convertint-la en un groller llibertinatge, la famosa feminista—dona abans de tot—va mostrar les característiques del sexe, amorosint les arestes més vives del sistema i embolcallant amb manyagueries maternals les brutalitats de Nietzsche. El fons, però, resta idèntic. L'evolucionisme radical com a punt de partida, l'afirmació absoluta de la vida com a mitjà, el *superhome* com a terme. Dona, tanmateix, i pedagoga de vocació, va captenir-se de les relacions sexuals i de l'infant, dues coses que Nietzsche mirava amb un desdeny olímpic.

L'obra cabdal d'Elena Key, "El segle dels nens", té per objecte mostrar-nos els camins per on ha d'arribar-nos el *superhome*. Dits camins són l'eugenesia o selecció sexual i la pedagogia.

Respecte de la primera, la senyora Key és d'un radicalisme esborronador. La descendència és l'única regla de les relacions sexuals. Diguem-ho amb paraules d'ella mateixa. "Aquesta nova ètica—la que ella preconitza—no qualificarà d'immoral cap altra relació entre home i dona que la que pogués donar origen a una descendència tarada o provoqués condicions desfavorables al seu desenvolupament. El decàleg sobre tal matèria—afegeix impiament—no serà promulgat per cap fundador de religió, sinó per un naturalista"⁸.

La preocupació en favor del nen comporta un gran interès per a l'espècie, i aquí s'escau la principal atenuació portada per la senyora Key a la doctrina del seu mestre. Nietzsche, individualista absolut, només parla del *superhome* individual; E. Key aspira a la *superhumanitat*, i així no vol, com Nietzsche, que tots siguin sacrificats a la grandesa d'un individu, sinó que tota l'espècie gaudeixi d'aquella elevació.

En el llibre que duu per títol "Personalitat i Bellesa", estampa aquest pensament: "Deixar que una part de la humanitat restés en

⁸ "Das Jahrhundert des Kindes". Edic. popul. Berlin 1907, p. 15.

estat de *vulgus*, fora per als qui creuen en la vida una pena tan grossa com des del cel esguardar l'infern" ⁹.

A desgrat d'aquestes atenuacions, producte de la delicadesa femenina, el fons de la doctrina resta nietzscheà. Si hom pregunta a la senyora Key quina idea es forma de la personalitat, contestarà que la identifica amb la individualitat, amb tot allò que ens distingeix dels altres homes.

D'aquesta identificació treu dues conseqüències. És la primera, la total independència de la personalitat, la qual ha de cristallitzar segons el propi tipus, sense cap intervenció de fora, ni moral ni doctrinal. Un imperatiu categòric que valgui per a tots els homes i per a tots els temps és—creu ella—un absurd i una violència intolerable.

Això no comporta la justificació de tota indisciplina, o sigui el llibertinatge dels nietzscheans vulgars, sinó que l'home—i és la segona conseqüència—ha d'esdevenir una regla viva que aplicarà inflexiblement a si mateix, fins a convertir-la en la pròpia carn i sang. De tal faisó, la llibertat i la moralitat es fondran en una síntesi completa. El lector esbrinarà si això és tornar a Kant o és..... música celestial. Aquesta música té tan encisada la senyora Key, que li fa somniar un estadi de progrés humà en el qual serà impossible de caure en mancament contra la moral, per tal com deure i inclinació, moralitat i felicitat seran una mateixa cosa ¹⁰.

Hem ja apuntat que les relacions de l'individu amb la societat són concebudes per E. Key des d'un punt d'albir més tolerable que el de Nietzsche. "És cert—diu la primera—que l'individu no ha de sacrificar-se mai a la societat; ans té l'obligació de desplegar-se lliurement, mal sigui a despeses d'altri, i espatllant moltes coses, homes i valor". L'estadi de la destrucció no és, tanmateix, definitiu. L'enlairament de la pròpia personalitat resulta, en definitiva, un exalçament de tota l'espècie humana. Una mena d'hidrodinàmica espiritual fa que, en arribar l'individu a una gran plenitud de vida, o diguem a un alt nivell moral, davall i benèfica pluja d'influències, tan més extenses, com de més enlaire baixen. Per això l'escriptora feminista, que ama les fórmules lapidàries, diu que la seva pretensió és instaurar el *tercer reialme*, en el qual l'egoisme pagà i l'altruisme cristià seran reconciliats ¹¹.

⁹ "Persoenlichkeit und Schoenheit". Berlín, 1907, p. 161.

¹⁰ "Persoenlichkeit und Schoenheit", p. 29, 69 i s.

¹¹ Obra cit., p. 28.

Resta encara un punt capital a esbrinar. Quina ha d'ésser l'actitud de la personalitat envers la religió? Una frase gràfica ens ho explicarà. "Quan el sentiment de la glorificació de l'home—diu Elena Key—s'haurà convertit en una segona natura, aleshores una mare, quan el seu fill se li atansarà a preguntar-li com Parsifal: "Qui és Déu", clavant els seus ulls en els del fill, li podrà contestar: "Tu" ¹².

Com pot veure's, l'ateisme radical de Zaratustra, no ha estat gens atenuat per la deixebia. Ella té bon compte d'advertir-nos que si qualche volta empra la paraula *religió*, la pren exclusivament com a sinònim de fe en la vida (*Lebensglauben*), en funció de la qual tenen únicament valor totes les religions ¹³.

Després de recordar semblants deliris, que torturen el sentit comú tant com la consciència cristiana, el nom de Tomàs Carlyle sembla un oreig de primavera i retreu al pensament el primer tercet del Purgatori:

*Per correr miglior acqua alza le vele
Omai la navicella del mio ingegno
Che lascia dietro a sé mar si crudele.*

Si la teoria del *superhome* no tingués altres representants que Stirner, Nietzsche, Ibsen i fins Elena Key, no podria trobar un res-sò simpàtic més que en els anarquistes o els dementats. Per sort o per desgràcia, té altres apologistes més equilibrats, i qui sap si per això mateix més perillosos. N'és el més il·lustre el filòsof i historiògraf anglès T. Carlyle. Els trenta o quaranta volums que ens ha deixat giravolten, per bé que en la forma capriciosa, típica de l'humorisme anglès, entorn de la idea de personalitat. El seu llibre més conegut "Sobre els herois i l'heroisme en la història", pot resumir-se en aquesta afirmació que l'encapçala: "Segons la meua concepció, la història universal, és a dir, la història del que l'home ha realitzat en aquest món, és en el fons la història dels grans homes que hi han actuat. L'ànima de la història, podem, doncs, afirmar, que no seria altra cosa que la història d'aquests homes."

Aquesta teoria—no menys unilateral que la contrària—la del *medi*, que defensa Taine—podria ésser presa en consideració, si

¹² Obra cit., p. 148.

¹³ Obra cit. prol., p. IX.

Carlyle no l'extremés amb un fanatisme quasi patològic. L'escriptor anglès no s'accontenta amb atorgar als grans homes una importància molt excessiva, vol que els venerem amb una llei de culte que ell qualifica de la més noble ocupació de l'home i àdhuc de vertadera religió ¹⁴.

El dring nietzscheà d'aquesta darrera frase no ha, però, de seguir-nos. Carlyle pensa, igual que Nietzsche, que l'essència de la personalitat radica en la llibertat, però es forma de la llibertat una idea absolutament irreductible a la del pensador germànic. Per a l'últim, llibertat és violació de totes les barreres, desfermament absolut dels instints vitals.

L'historiador anglès pren la llibertat en un sentit més noble, com a domini de l'esperit sobre la matèria, de l'home sobre la natura, de la raó sobre l'instint. En aquella obra seva, estrambòtica d'estil, però travessada de fulguracions, que té per nom "Sartor resartus", ens conta el seu afranquiment de la concepció mecànica del món, que havia après en la Universitat, concepció per ell qualificada en el seu llenguatge pintoresc d'ombrívol i solitari Gòlgota i de molí de la mort. Contra aquesta visió llòbrega, imposada per una falsa ciència, es redreça iradament la personalitat de Carlyle, freturosa de salvar la pròpia independència. El materialisme, aturador de la llibertat, de la vida moral, i, per tant, de la personalitat, provoca en l'ànima noble i forta de Carlyle un clam de protesta i un gest desesperat de lliberació. Totes les arrogàncies bironianes no arriben ni de lluny a l'ablament lirisme que solleva aquestes pàgines de l'obra de Carlyle ¹⁵.

Però ¿era realment una lliberació ço que inspirava el literat anglès? Carlyle es sentia lliure interiorment, però tal com pot ésser-ho un presoner, ço és, tancat dins una natura indiferent a l'home i governada per lleis fatals i cegues.

Un altre sentiment acabarà l'obra iniciada pel sentiment d'independència. El gran historiador havia heretat una natura fortament religiosa, i ella li presta socors. Un món sense ànima li repugnava enormement, i, en un impuls de religiositat mal orientada va encarnar-hi, com una ànima infinita, l'esperit de Déu. "L'univers

¹⁴ "Escrips de política social". Trad. alem. de Pfannkuche. II, p. 384. No tenint a mà l'original anglès, citem segons la versió alemanya. El mateix servirà per a les altres obres de Carlyle que puguem allegar en aquest article.

¹⁵ Vegi's sobretot la pàgina 173 de l'esmentada obra en la traducció alemanya de K. Schmidt. Halle.

no és mort—exclama amb la seva acostumada fuga d'imaginació—, menys encara és la víctima d'una possessió diabòlica, ni tampoc un ossari on habiten els fantasmes, no, ell és el duplicat de Déu, la casa del meu Pare ¹⁶.

És clar que la solució panteística de Carlyle és molt lluny de satisfer-nos, però representa un gran avanç sobre l'ateisme brutal dels altres cantors del *superhome*. Aquell avanç facilita extraordinàriament la reconciliació amorosa amb la natura sense detriment de la personalitat.

L'home—d'acord amb els principis de Carlyle—ha d'ésser lliure, sense sotmetre's més que a les pròpies idees, i aquestes idees ha de procurar encarnar-les en la matèria per obra del treball.

Llibertat i treball són per a Carlyle els dos pols de l'ideal humà, i aquell que els incorpori a la seva vida en forma superior, serà l'*heroi*, mereixerà el títol de *superhome*. Ell és el gran triomfador, car amb la submissió dels instints a la raó es venç a si mateix, i amb l'encarnació de les idees en el món—treball humà—triumfa de la natura. Després de la llibertat, és el treball el tema que revé contínuament en les obres de l'autor anglès. Ningú no ha cantat les seves excel·lències en forma tan eloqüent. Llàstima que Carlyle no retrocedeixi davant de cap exageració: "El suprem Evangeli d'aquest món—diu en els seus "Escrips polítics", és conèixer la pròpia tasca i realitzar-la" ¹⁷.

I més enllà: "L'única desgràcia d'un home és no poder treballar, ço que representa la impossibilitat de complir el propi destí" ¹⁸.

L'autor no ens parla mai de l'oració, car per a ell l'única oració vertadera és el treball.

Encara que ça i lla hem fet manta protesta contra les teories exposades en l'article, abans de finir-lo volem exposar un judici de conjunt sobre la doctrina del *superhome*.

Fins prescindint dels absurds religiosos i morals, aquella teoria no pot oferir-nos un vertader ideal de personalitat. L'ideal ha d'ésser una idea clara, i el *superhome* és un terme equívoc; l'ideal ha d'ésser cosa acomodada a l'home, i el *superhome* és inhumà; l'ideal ha de representar una elevació, i l'anomenat *superhome* és un rebaixament.

Quatre paraules per justificar aquestes afirmacions. Ideal ve de

¹⁶ Obra citada, p. 192.

¹⁷ "Sozialpolitische Schriften". I, p. 18.

¹⁸ Obra cit., II, p. 235.

idea, però no tota idea pot ésser qualificada d'*ideal*. Entenem per aqueix mot una idea pràctica que es destria de totes les altres del nostre món intel·lectual, que exerceix sobre nosaltres una particular fascinació, que constitueix com un centre de convergència, entorn del qual ordenem totes les idees i aspiracions, i, per dir-ho amb una paraula, que és el sol espiritual del nostre sistema planetari. És ara d'una evidència meridiana que una idea tal ha d'ésser claríssima, evident, sots pena de lliurar la nostra vida intel·lectual a l'enlluernament de qualsevol fosforescència, la vida afectiva a l'atzar de totes les afinitats morals i la vida pràctica a la inútil dispersió del vent sobre l'estepa. Doncs bé: Nietzsche, qui ha escrit cents de vegades la paraula *superhome*, no s'ha cuidat de donar-nos un concepte precís d'aquell mot, al qual fa significar, com ja observàvem més amunt, coses molt diverses. Ni cal cercar gaire més precisió en els altres partidaris de la teoria.

Però hi ha més. Com dèiem en el primer article, tot individu humà té el dret i el deure de conquerir la personalitat moral. Cal, doncs, que l'ideal d'aquesta personalitat sigui abastable per a tots, representi un valor específicament i pregonament humà. El *superhome*, pel contrari, tant en la forma rígida de Nietzsche i Elena Key, com en la moderada de Carlyle i Emerson, no té aqueix caràcter específic i general. El *superhome* de tots ells és una excepció dintre de l'espècie, una selecció a la qual poquíssims poden aspirar. El *superhome* dels radicals—el vulgaritzat per Ibsen—és fins i tot *antihumà*. Nietzsche celebra en tots els seus escrits la duresa, l'espoli, l'aixafament del dèbil en profit del fort. Moltes de les seves blasfèmies i quasi tot el seu odi envers el Cristianisme es funden en haver la nostra Religió santificat la misericòrdia i la protecció del desvalgut.

El defecte, però, més greu que presenta la teoria del *superhome*—almenys en la forma clàssica de Nietzsche i de gairebé tots els novel·listes i dramaturgs—és que va contra la condició més bàsica de l'ideal. Aquest, en efecte, és, per definició, un enlairament, una aspiració superadora. El *superhome* nietzscheà —i més encara el d'André Gide—és tot el contrari, un rebaixament, una degradació. No parlem únicament des del punt de mira cristià, sinó àdhuc situant-nos en el camp naturalístic. Filòsofs i biòlegs estan d'acord que la superioritat de l'home sobre els animals radica en la doble facultat que posseeix aquell de dominar els instints i de ultrapassar la coneixença concreta i immediata. Doncs bé. Nietzsche concep

com a ideal del *superhome* l'abandonar-se als instints elementals, el deixar via lliure a la passió, el submergir-se en el fons animal esc de la natura humana, per a viure en una permanent orgia. No sols la llei moral, fins el gust estètic, l'element apollini de la humanitat —parlant amb termes nietzscheans— cal que siguin sollats i trepitjats pels peus immorals de *Dionysius*. Però el llibertinatge del superhome no quedaria encara satisfet. Dionisi no estarà sempre embriac, i l'ull de la raó contemplarà amb amargor les seves bacanales. Cal que s'aclui definitivament l'ull acusador. Nietzsche vol ésser absolutament lliure fins en l'ordre intel·lectual, aspira a emancipar-se de les normes del discurs. Per assolir-ho, no hi ha més que un recurs: la folia. Nietzsche l'ha cantada, l'ha invocada, s'hi ha abandonant en cos i ànima amb el frenesí d'una bacant¹⁹.

Aquesta oració—l'única potser que va fer Nietzsche—fou escoltada. El dimoni de la demència l'envaí.

S'ha parlat molt de la vida *heroica* del cantor de Zarathustra: vida heroica que es reduí a defugir la societat, menysprear la dona i dormir solament a còpia de cloral. Fóra més fidel a la veritat i al diccionari de parlar de vida *tràgica*. Com a tragèdia, cap no en sabem de comparable en l'ordre natural a la del gran talent que cau en la demència. Tal fou la sort de Nietzsche: la sort que ell havia desitjat. Després d'un llarg període crepuscular, va passar els últims anys de la seva existència en una total folia.

Pascal va escriure que "aquell que vol fer l'àngel, acaba per fer de bèstia". Traduint *ad mentem*, podríem dir que el que aspira a *superhome*, acaba en boig.

JOSEP PUIGDESSENS, C. M. F.

¹⁹ No sempre arriba Nietzsche a una grau semblant de degradació. En els seus llibres, hi ha passatges nobles, per bé que amarats d'orgull satànic. En tot cas, els textos que citem són literals i representen la vera trajectòria del sistema.

PEDAGOGIA DEL TALENT

DOGMATISME O CRITICISME?

UNA de les fórmules més buides que integren el programa del Liberalisme (advertim, de pas, que la filosofia liberalista no es distingeix per la seva agudesia) és la de la *llibertat de pensament*. Si hom la prenien en l'amplitud absoluta del seu sentit natural (els seus panegiristes no es cansen de repetir que la proclamen sense restricció) és d'aquelles frases que fins us farien rodar el cap. Qualsevol intel·ligència mitjanament documentada en matèries de Lògica, sap que, davant de l'evidència objectiva, o purament subjectiva, l'actitud del pensament és, per necessitat intrínseca, la d'adhesió irrefragable. I també sap tothom que, davant d'un enunciat que se'n presenta sense l'aurèola de l'evidència i sense l'estigma de l'absurd, som lliures d'acceptar-lo o de rebutjar-lo. Així, doncs, la llibertat de pensament, o no significa res de nou, o és una fórmula trivial, vulgaríssima, acceptada i practicada normalment a tot arreu i en tot temps. I encara volem advertir, per a remarcar més la vacuïtat de la fórmula liberal, que el pensament és una cosa tan íntima i tan essencialment lliure, que no hi ha potestat humana que pugui exercir-hi coaccions.

En realitat, el que vol el Liberalisme no és, com semblaria indicar-ho la seva fórmula, proclamar el dret absolut a pensar lliurement i sense traves en totes les matèries que pot abastar el pensament de l'home (això equivaldria a fer-se un diagnòstic en ferm de malaltia mental); les intencions del Liberalisme són més restringides, es redueixen a la proclamació del dret inherent a la intel·ligència humana, a no sofrir imposicions d'altri, sobretot, si volem parlar sincerament, en matèries religioses. El dogma cristià! heus ací, concretament, la preocupació del Liberalisme, en proclamar la llibertat de pensament. Però com que el dogma no és altra cosa que la imposició de l'Autoritat divina a la consciència humana, i aquesta imposició és absolutament i evidentment legítima, calia valer-se d'un eufemisme pompós per a dissimular actituds vulgars i il·lògiques. Heus ací

tot el procés de gestació de la dissortada fórmula: *llibertat de pensament*.

Però la fórmula liberal, malgrat la seva buidor, ha fet fortuna. I l'ha feta potser més encara que en l'ordre de l'heterodòxia, que és el seu essencial, en altres de caient intel·lectual, v. g., en el pedagògic, on exerceix una influència que nosaltres reputem funesta.

En alguns sectors intel·lectuals, gairebé sempre heterodoxos, existeix la preocupació que el mestre no ha d'explicar als alumnes un sistema determinat, sobretot si es tracta de Filosofia, sinó que aquests els han de conèixer tots d'aftuvi, per a poder triar el que els sembli més acceptable. El pensament, diuen, ha d'ésser autònom i autòcton: no imposat per l'autoritat d'altri, sinó emergent de les intimitats de la convicció personal.

Els patrocinadors d'aquest sistema de formació intel·lectual, que designem amb el nom de *criticisme*, recolzen llur procediment en el pretext de no imposar a les intel·ligències joves certes opinions preconcebudes, convertint així la ciència en un dogmatisme anticientífic. Cal fornir al novell estudiant de Filosofia el coneixement de les opinions emeses sobre la matèria, i quan les hagi conegudes i sospesades bé, podrà criticar-les convenientment, i triar-ne les que li semblin més acceptables. Mentrestant, si el limiteu a una opinió, o a una escola determinada, li ompliu la ment de prejudicis que difícilment s'esvairan en el decurs de la seva vida intel·lectual; en una paraula, li esclavitzeu el pensament.

No hem de negar que aquest raonament té un fons de veritat, que més avant remarcarem, i fins cert posat de justícia que el fa simpàtic, en defensar la personalitat intel·lectual del jove contra les imposicions tiràniques de certs professors estantissos i autoritaris. En primer terme, però, cal considerar que, molt sovint, sota el pretext de llibertat de pensament, s'amaga hipòcritament la tendència a sostreure les joves intel·ligències a les doctrines tradicionals, i més particularment, a les religioses. Es tracta, doncs, d'un laïcisme que voldria foragitar de l'escola les idees cristianes, per imposar-n'hi de laïques; vol substituir el dogma de la religió positiva, per un altre dogma negatiu de tota religió. En una paraula, que, sota el pretext de sostreure les intel·ligències juvenils de l'esclavitud del dogma, voldria lligar-les amb les cadenes odioses i tiràniques del laïcisme. Però, prescindint de les tendències poc nobles del laïcisme científic, i col·locant la qüestió en un terreny impersonal, cal rebaixar notablement el to de l'argument criticista. Si us plau per força, heu d'ad-

metre que els inicis de la vida intel·lectual són dogmàtics i no crítics; que les primeres idees científiques entren en les intel·ligències que s'hi dediquen, de faiso més aviat dogmàtica, més o menys pronunciada. És molt fàcil de dir que les idees no han d'ésser admeses sinó després d'una crítica convenient; però, és possible la crítica en qui comença d'adquirir les primeres nocions? Ens sembla evident que, per a fer crítica en qualsevol ordre de coneixements, s'han de tenir idees pròpies, segons les quals es pugui destriar ço que hi ha de ver i de fals, o es reputi tal, en cada sistema. I encara que fos possible teòricament, qui no sap que, de fet, en les nostres iniciacions científiques té una part importantíssima l'autoritat de certes persones i de certs llibres? He dit en les iniciacions científiques, perquè ara no ens interessa directament més que aquest període de la vida intel·lectual. Però el fet és més extens, és un fet transcendental a tots els individus i a totes les èpoques de la vida de la intel·ligència humana. I en aquest sentit, Balmes, en un article suggestiu i de gran subtileza psicològica, el cinquè de la seva obra àuria, *El Protestantismo*, ha pogut parlar de l'*instint de fe*, com un sentiment natural que exerceix eficàcia immensa en tots els ordres de la vida de la intel·ligència, sense excloure'n gens ni mica el camp de la ciència, àdhuc el d'aquelles ciències que semblen caracteritzar-se per una més alta incompatibilitat amb imposicions autoritàries. A què ve, doncs, de cantar les excel·lències pedagògiques d'un criticisme massa estricte, si és impracticable?

Un professor que té autoritat sobre els deixebles, exercirà sempre una predisposició en favor d'aquell sistema que ell prefereix, i aquesta preferència la veu sempre l'alumne, encara que hom volgués dissimular-la sincerament. Sols un professor escèptic podria actuar segons les normes del criticisme. I així i tot, volem dir que l'actitud escèptica del professor no seria una forta suggestió en la ment de l'alumne a favor de l'escepticisme?

Per altra part, els perills del dogmatisme pedagògic no són tan greus, ni tan inevitables com semblen suposar els seus adversaris. El criticisme és un sentiment molt viu i inofegable dins la natura humana, sobretot en intel·ligències elevades; quan en serà arribada l'hora oportuna, no en dubteu, ell s'imposarà com a norma ineludible. Sols que els criticistes semblen haver oblidat que l'hora oportuna de la crítica científica no és pas el període d'iniciació, sinó aquell altre en el qual la intel·ligència coneix ja el terreny que trepitja, i s'és avegada a l'exercici intel·lectual propi d'aquella ciència, i té enrobust-

tides les seves forces per anar-hi amb peu ferm i segur. No hi fa res que, en el començament, certes idees semblin apoderar-se despòticament de la intelligència; ja vindrà, prompte o tard, una revisió del propi ideari, i unes sucumbiran enderrocades per l'empenta d'altres de novament adquirides i ben controlades per l'esperit crític, innat en tota intelligència; i d'altres s'afermaran més i més en la consciència, corroborades per la realitat i per una major plenitud intel·lectual. Això és un fet experimental que coneixen perfectament tots els homes d'estudi. Adhuc les idees religioses, que són les que més fortament solen imposar-se a les consciències joves, arriba dia que pateixen una crisi, de la qual no sempre surten triomfants.

El jovent que comença els estudis filosòfics no està en disposició de fer una crítica acceptable dels grans filòsofs de renom mundial; ja li arribarà l'hora, per a la qual ara es prepara amb els exercicis escolars; però per la via d'una didàctica prematurament criticista, per compte d'avançar ràpidament vers la perfecció intel·lectual i crítica, podria induir una malmesa del talent que la natura li hagués concedit. I aquest és un perill ben real, que ofereixen els excessos del criticisme pedagògic.

Un jove aspirant a filòsof, al qual sigui imposada, d'antuvi, la tasca de criticar les obres de Kant, Descartes, Leibnitz, etc., es troba davant d'aquesta alternativa: o entén el que llegeix, o no ho entén. Si ho entén, podeu tenir la seguretat que els primers autors que haurà estudiat, exerciran damunt del seu pensament una influència enorme, i li ompliran la ment de prejudicis, tant o més que les explicacions dogmatistes de qualsevol professor; tindrem, doncs, tots aquells inconvenients que són propis del dogmatisme pedagògic, i que volen defugir els criticistes. Si no ho entén, o no ho entén més que a mitges (aquesta és la hipòtesi gairebé segura), tampoc no podrà fer-ne una crítica justa. Sols haurà tret idees superficials i confuses sobre els grans problemes filosòfics, i el resultat immediat serà probablement una aversió definitiva als estudis filosòfics, en els quals no troba més que confusions i nebulositats antipàtiques; així com no hi ha res que fomenti tant l'afecció a un estudi determinat com el *gust de la veritat tastada*, o sigui la constatació fructífera dels resultats positius obtinguts en aquella matèria, tampoc res que refredi tant els millors entusiasmes filosòfics com la sensació de no poder veure-hi res en clar.

I si no arribeu a aquest extrem catastròfic, però naturalíssim, amb els vostres procediments criticistes, haureu format una intelli-

gència insegura, fluctuant, no amb la inseguretat i escepticisme de l'home intel·lectualment vigorós, que sap dubtar quan cal, sinó amb la indecisió del qui desconeix el terreny que trepitja; una intel·ligència sense vigor lògic, que divaga contínuament, que no sap precisar, ni entrar al moll de les qüestions. I si no reacciona a temps, aquesta serà la tònica intel·lectual de tota la seva vida.

Heus ací els resultats dels vostres procediments pedagògics: voleu fer un crític i heu incapacitat una intel·ligència per a l'exercici d'una crítica seriosa i profunda. Haureu fet, potser, i concedint molt, un erudit, però no un crític digne d'aquest nom. Si ho esdevé més avant, serà perquè porta ingènita i indeturable la força del talent que l'empeny; no per l'eficàcia dels procediments criticistes, sinó reaccionant contra ells.

Un talent filosòfic decidit des de la joventut potser superarà els inconvenients d'aquestes formacions criticistes, però els talents decidits inicialment, o no existeixen, o són raríssims; i també són rars els qui entren ja decidits en les aules universitàries; els talents es formen o, si ho preferiu, es consoliden pel decurs dels anys escolars. I en aquests temps, quantes afeccions incipients, quants futurs pensadors no poden malmetre les pràctiques del criticisme pedagògic!

Aquella dita dels antics: *timeo hominem unius libri*, té un fons de veritat, que pesa com una acusació formidable sobre la moderna formació filosòfica que practiquen els criticistes. Els homes formats a l'antiga, sobre la base d'un text ben escrit i ben estudiat, o d'un professor com cal, tenen un avantatge enorme sobre els altres formats a la moderna, a base d'eruditisme. Jo us invito a fer comparació entre dos estudiants de Filosofia formats, l'un a l'estil pedagògic de l'Escolàstica, i l'altre, segons els procediments de l'heterodòxia criticista. D'una banda, trobareu potser, a vegades, no sempre, un xic de limitació eruditiva, però hi veureu precisió, vigor lògic, claredat, en fi, un home preparat per a fer estudis seriosos de Filosofia, per a exercir dignament la crítica filosòfica; de l'altra, salvant casos molt excepcionals, trobareu inconsistència d'idees, falta de vigor lògic, en una paraula, banalitat mental, que incapacita, si no es corregeix aviat, per a l'estudi crític de la Filosofia.

Malgrat el que portem dit contra el criticisme pedagògic, no voldríem que ningú ens prengué per partidaris del dogmatisme en la formació filosòfica del jovent estudiós. El dogmatisme, en sentit absolut, seria la denegació de la més alta prerrogativa de la intel·ligèn-

cia humana. Es sempre la pròpia convicció, recolzada en arguments externs o interns, qui imposa el pensament, i àdhuc quan acceptem l'autoritat d'altri, cal basar-nos en el judici crític de la nostra consciència sobre les condicions i garanties que la recomanen. La Teologia estableix terminantment que l'acte de la Fe requereix el judici previ de credibilitat, i aquest judici no és dogmàtic, sinó crític.

El dogmatisme existeix abundantament, no sols en l'ordre de la revelació divina, on assoleix el màxim de garanties, sinó en altres ordres inferiors i purament humans; sempre, però, i a tot arreu, és una prova de la limitació intel·lectual de l'home, un defecte que cal excloure, o reduir tot el possible, per a assolir la perfecció. I en aquest sentit, el criticisme és el crit nobilíssim de la intel·ligència humana proclamant els seus drets a una perfecció sempre creixent.

Ben lluny, doncs, de nosaltres el dogmatisme, com a procediment pedagògic en l'estudi de la Filosofia, però, cal no exagerar la necessitat i l'abast del criticisme.

Si haguéssim de concretar el nostre parer en aquest punt, diríem que l'ensenyança de la Filosofia ha d'ésser crítica, ço és: a) Que ha de fundar-se en raons i no en autoritats; b) que ha de conèixer i ha de tenir presents els arguments en pro i en contra; però amb la següent limitació fundada en les particularitats intel·lectuals del jovent; que cal un bon professor, o un bon text, que sigui com la base del futur edifici filosòfic, o millor, que assenyali al pensament jove unes certes directives, i fins li imposi provisionalment un determinat sistema filosòfic, segons el qual es vagi formant i consolidant l'ideari del novell filòsof.

La crítica definitiva, la revisió del sistema escolar, ja la farà més endavant, i jo us asseguro que, si és un filòsof, si és un pensador, no caldrà que li'n determineu l'hora. I si aquell jove no porta empena de filòsof, si és un de tants (són moltíssims) que conscientment o inconscientment s'accontenten de repetir el que han sentit dir i explicar, li fareu més favor si, entre els sistemes filosòfics, en trieu un que sigui més recomanable, i l'hi imposeu, que no si el deixeu abandonat a una multitud d'opinions, entre les quals ell no sabrà triar-ne una per assimilar-se-la.

Heus ací fatalment el dilema resolutiu de la formació filosòfica del jovent. Si es tracta de joves de talent, i les circumstàncies els són propícies per a desenrotllar-lo, no ho dubteu gens, vindrà la revisió de l'ideari escolar, i el que acceptarà definitivament el vostre deixeble, serà fruit de la seva llibertat personal. I si es tracta d'in-

telligències mitjanes, o vulgars, d'aquestes en les quals ni la natura ni els vostres esforços no han pogut afinar el sentit crític, tingueu la seguretat que, o no es permetrà el luxe de tenir pensament filosòfic, o el que adopti li serà imposat de faisó predominantment dogmàtica, tant si l'hi imposen les vostres explicacions escolars, com si respon a qualsevol altra influència. Així, doncs, direu, és inútil l'acció del professor? Ben al contrari; li concedim una importància enorme. Els talents filosòfics formats i definits des de la naixença, o no existeixen, o són raríssims. Nosaltres opinem que un bon professor pot crear-los en cert sentit; en tot cas, pot fomentar-los, estimular-los, i dur-los a l'èxit. Nosaltres entenem que la labor del professor de Filosofia no ha d'encaminar-se a imposar sistemes determinats, sinó a excitar en les novelles intelligències la facultat de saber-los triar. El gran fruit que ha treure de l'escola filosòfica l'estudiant que la freqüenta és *saber estudiar*, posar-se en disposicions, mitjançant l'estudi, de fer obra crítica seriosa. Però començar la formació filosòfica escolar, imposant als alumnes una tasca crítica a realitzar personalment i sense la guia del mestre, el voler *començar la casa per la teulada*, constitueix una inversió dels cànons pedagògics, que portarà, segons totes les probabilitats, a la malmesa del talent.

L'Església catòlica ha resolt aquest problema pedagògic amb aquella simplicitat, amb aquell seny, propis de qui coneix profundament la nostra natura, i té un alt concepte de la dignitat humana. Ella ha descendit, en la formació intel·lectual de la joventut levítica, fins al detall, que hom podria reputar insignificant, de determinar el text dels estudis teològics: la *Summa Theologica* de Sant Tomàs. Ací teniu una solució perfecta del problema pedagògic que venim discutim.

Perquè, sabeu què és la *Summa* de Sant Tomàs? Prescindim ara del contingut, i analitzem sols el seu valor pedagògic. És un llibre on la precisió, la sobrietat, la lògica, la claredat, es manifesten en el grau màxim que ha assolit la intelligència humana. Oi més: és un llibre on l'autor teixeix naturalment un sistema filosòfic i teològic determinat, però en el qual les opinions contràries són proposades en lloc preferent, en primer terme, i subjectades a una crítica serena i objectiva. Per això, la *Summa* de Sant Tomàs, prescindint ara de certs detalls, o, si voleu deficiències, propis de l'època en què fou escrita, i atenent-nos sols a l'estil intel·lectual, és el llibre de text ideal, el de més gran valor pedagògic entre tots els que coneixem, perquè ensenya de pensar i... *de fer crítica*.

Molts són els mèrits que l'Església té contrets en ordre a dignificar la intel·ligència humana, però no dubto a afirmar que, en aquest sentit, un dels més remarcables és l'orientació que sempre ha assenyalat al jovent, en els estudis filosòfics, envers les obres de Sant Tomàs, principalment envers la *Summa*, i com a concreció última d'aquesta orientació, l'haver declarat text obligatori per als centres d'alta ensenyança teològica i filosòfica, la *Summa* de Sant Tomàs.

Recordo una conversa tinguda, ja fa anys, amb un Professor de Filosofia d'un Institut de segona ensenyança, entusiasta partidari i practicant dels procediments criticistes en l'ensenyança de la seva assignatura. Vaig haver d'escoltar l'elogi inevitable de la llibertat de pensament, acompanyat d'indirectes, no gaire velades, contra els mètodes tancats i exclusius, segons ell, de l'escolasticisme dels Seminaris. Aleshores li demaní si havia ell assistit a les aules eclesiàstiques i en respondre'm que no, li expliquí detalladament els procediments escolars en els centres d'alta cultura eclesiàstica. El mecanisme de les "Disputationes", amb les impugnacions i defenses de *tesis*, en què tan sovint s'exerciten els alumnes i la solemnitat i importància que sol donar-s'hi, el sobtà vivament, i em confessà amb tota la ingenuïtat, que no s'havia pensat mai que els estudis eclesiàstics assolissin tal altura pedagògica i s'hi tinguessin tan en compte les opinions dels adversaris. Jo, encara, li vaig refermar l'admiració, quan li advertí que aquests procediments, en llur part essencial, venien practicant-se en les escoles filosòfiques i teològiques, des de l'Edat Mitjana.

Els nostres intellectuals heterodoxos solen procedir així: amb un desconeixement tristíssim de la gran actuació intel·lectualista que sempre ha practicat l'Església. Això els porta sovint a posicions ben poc airores. A voltes, amb un fervor de neòfit, canten les excel·lències d'algun *descobriment* pedagògic, que l'Església conegué i ve practicant des de fa segles; a voltes, s'entesten a emprar en el conreu de la intel·ligència humana procediments absurds que la portarien a precipicis definitius. Mentrestant, l'Església, la gran pedagoga de la humanitat, la gran defensora de la dignitat de la intel·ligència humana, segueix assenyalant als joves estudiants de Filosofia, l'orientació secular i salvadora: *l'esperit i els llibres de Sant Tomàs d'Aquino!*

JOAN B. MANYÀ, Prev.

LES EXCAVACIONS D'HIPONA*

(ARGELIA)

I

NOTABLES excursionistes i historiadors, d'aquesta tribuna estant, ens han parlat de les seves impressions de viatge, referents a excursions realitzades per terres de l'Àfrica del Nord.

Amb l'ajut de la projecció de nombroses diapositives, ens donaren una idea clara de les ruïnes de Timgad, Djemila, Lambesa i Tebesa incloses a l'Argèlia, i de la Tunísia ens relataren les de Cartago, Sbeila, El Djem, Tugga i Bulla Regia.

Tots aquests indrets africans contenen admirables monuments arqueològics de les èpoques fenícia, romana, bizantina i aràbica. Alguns d'ells, que en un principi foren fundacions militars, en el segon segle de la nostra era es transformaren en viles de repòs i de platxeri, o millor dit, en llocs de vacances estivals de luxe i de distracció.

En donar un repàs a la llista dels noms suara esmentats, trobem que hi manca Hipona, l'antiga ciutat romana, que s'aixecava en una plana de l'Algèria, al peu de la mar i vora la serralada de l'Edough.

Tanmateix, a Hipona s'han fet importants descobertes arqueològiques dignes d'esment. D'un quant de temps ençà, les excavacions d'Hipona han assolit una importància extraordinària als ulls dels arqueòlegs, i també entre els excursionistes que visiten l'Àfrica del Nord. És per això que ens hem decidit a posar-les de relleu, precisament en aquest fogar d'arqueologia que és el Centre Excursionista de Catalunya.

Avui per avui, l'estudi complet de les excavacions d'Hipona encara resta a fer. Són excavacions que estan en període d'iniciació, i, per tant, no han donat suficients conjunts que permetin de destruir les coses ni definir concretament les plantes dels edificis.

---

* Conferència llegida al "Centre Excursionista de Catalunya" el dia 5 de març d'enguany.

Segurament, alguns dels meus companys d'excursió per l'Àfrica del Nord, tindrien més coneixements que jo per a donar-vos un major contingut de dades i detalls sobre les troballes arqueològiques que ocupen la nostra atenció. En particular, són persones ben autoritzades en Arqueologia, els excel·lents amics mossèn Serra i Vilaró, director de les excavacions de Tarragona; mossèn Vives, director de la Biblioteca Balmes de la nostra ciutat, i mossèn Junyent, del Museu diocesà de Vich, amb els quals vaig tenir l'honor de visitar les diferents ruïnes africanes.

La meua tasca d'aquesta vetlla es reduirà a fer una narració superficial de l'estat en què es trobaven les excavacions d'Hipona en el moment de la nostra visita, realitzada l'any passat en ocasió de celebrar-se a Cartago el XXX Congrés Eucarístic Internacional. Per a aquesta tasca, aprofitaré algunes de les assenyades observacions recollides dels al·ludits companys, i també tindrè en compte un treball publicat amb la signatura d'un d'ells, el competent arqueòleg Dr. Josep Vives.

II

L'antiga Hipona, la Hippo Regius d'antany, quan era una vila pròspera romana, s'estenia en una considerable extensió de terreny proper a la mar i llindant amb la Tunísia. Actualment, la part d'aquest terreny més pròxim a la mar està ocupat per la ciutat de Bône, que compta 45.000 habitants.

Bône, fundada pels àrabs, té tot l'aspecte d'una ciutat moderna, sense, però, que hi manqui l'imprescindible barri moro, que existeix en totes les viles africanes pròximes a la mar. És un barri entaforat en la part més vella de la població, on encara no ha arribat la higiene, ni la modernitat, ni la condícia. Els carrers són estrets i costeruts; cap detall artístic en les façanes no atrau l'atenció. Més aviat hom hi veu perills d'esfondrament, perquè arreu hi ha travessers de fusta per a aguantar les edificacions entre elles.

Tots els barris moros tenen l'aspecte de cases rònegues i ruïnoses. La gent hi viu molt primitivament; els homes, ja ajaçats, ja asseguts a terra, deixen transcórrer les hores, mentre les dones estan entretingudes en llurs quefers domèstics, i els veureu sempre disposats al descans, a paladejar cafè turc i a fumar el narguile. En realitat, en els barris moros sembla que tothom treballi fent el gan-

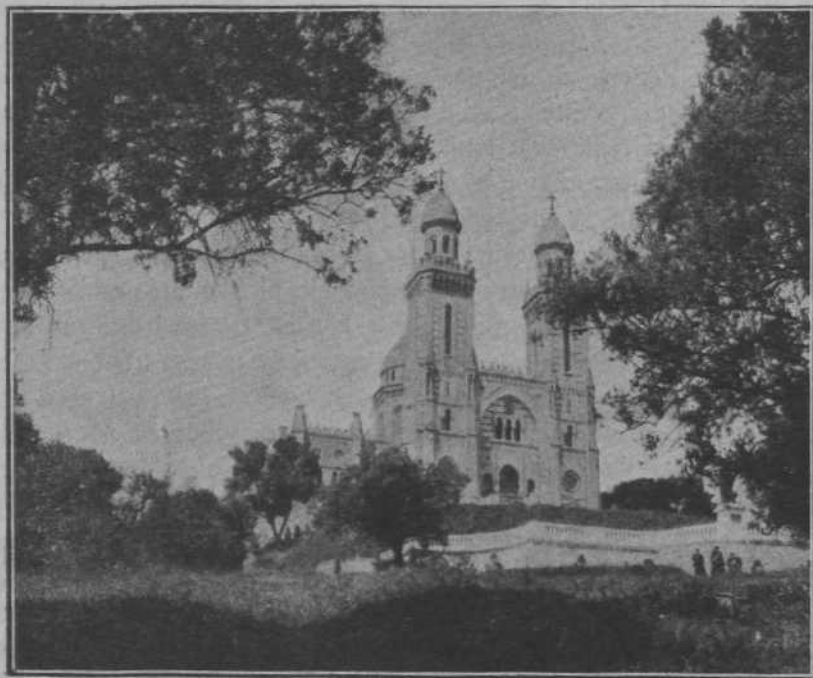
dul; enfrontats amb una civilització que viu els costums de segles enrera, en mig d'un fanatisme profundament arrelat.

Arribem a Bône de bon matí, ja que el vaixell ens deixa aprofitar les nits per al viatge. Descendim en terra amb l'esmorzar a la boca. Calia anar de pressa i no perdre temps.

Per a nosaltres, turistes de pas, la parada a Bône només fou un motiu per a visitar Hipona, que s'escau a uns tres quilòmetres lluny de la ciutat, en direcció a la muntanya, en un lloc endolcit per l'herba fresca i perfumat per les flors del camp.

La nostra visita a Hipona s'esqueia precisament en el XXV centenari de la mort de Sant Agustí. El traspàs d'aquest Doctor de l'Església s'escaigué l'any 430, mentre els vàndals tenien assetjada la ciutat. En commemoració d'aquest centenari, el Sant Pare consentí en què fos celebrat a Cartago el XXX Congrés Eucarístic Internacional.

Altrament, Sant Agustí fou bisbe d'Hipona a la fi del segle iv i començaments del v. Aquesta avinentesa donà motiu perquè a Hi-

Argèlia-Bône (Hipona). — Basílica de Sant Agustí

pona se celebressin grans festes a la nova basílica dedicada a aquest Sant, i edificada al cim d'un turó proper a Bône.

Hem pogut observar que Bône és una ciutat marítima per excel·lència, amb uns afores exuberants de vegetació i conreus de totes menes. El port de Bône dóna sortida als productes agrícoles d'una de les regions més riques i més productives de l'Àfrica del Nord. Aquest port, ben abrigat, permet de desembarcar quasi al cor de la ciutat, que, fet i fet, conté poca cosa de notable. Alguns edificis moderns, amb arcades, criden una mica l'atenció del turista. A nosaltres, també ens cridà l'atenció el mercat, a un extrem del qual dues monges, voltades de mahometans, estaven atrafegades en la venda de verdures a benefici dels orfes de la població.

III

Visitarem l'església nova de Sant Agustí en el moment en què s'hi celebraven grans festes en honor del Sant. Oficiava de pontifical el bisbe de Cafarnaüm, agustinià i company d'excursió.

Uns cotxes tirats per cavalls i guarnits amb veles per tal d'evitar el sol, a l'estil dels que es veuen als balnearis francesos, fan el servei de traslladar els turistes de Bône a la nova basílica. Ens deixen, però, al peu del turó que suporta aquest monument religiós, emplaçat al costat d'un hospici.

Hi pugem caminant i, encara que el sol ja pica de valent, l'airet és fresc i agradabilíssim en passar qualsevol ombra. I d'ombres n'hi ha en tot el camí que seguim, puix que està limitat per oliveres centenàries. Les oliveres proveeixen d'ombres tot aquest turó, al costat del qual s'estenen les ruïnes d'Hipona.

La nova basílica de Sant Agustí és una reproducció millorada de la Catedral de Cartago, amb dues torres a la façana i una cúpula a la creuera. Forma un edifici espaiós, que per fora presenta una simpàtica i escaient silueta, que enalteix més la seva situació privilegiada. L'interior és gran, de bones proporcions, alegre i prou ric per a ésser digne del Sant honorat en ella.

Una terrassa amb barana que limita la gran plaça del frontis de la basílica acaba d'embellir aquest indret. En una terrassa esplanada un xic més avall, hi ha un monument amb la figura de Sant Agustí, bisbe. Aquesta figura duu un cor a la mà dreta, en acció d'oferir-lo a Déu, mentre el Sant feia aquella coneguda exclamació: "Senyor, ens heu creat per a Vós, i el nostre cor està inquiet fins

que reposarà en Vós: *Fecisti nos, Domine, ad te, et inquietum est cor nostrum donec requiescat in te.*

Argèlia-Bône (Hípona).— Monument a Sant Agustí

En una altra terrassa, encara més avall, hi ha l'anomenada tomba de Sant Agustí, que no té res de notable.

El panorama que s'albira de la terrassa superior estant és cor-prenedor. La ciutat nova de Bône està escampada per una planura, la major part de la qual és guanyada a la mar. L'antiga Hipona es trobava més cap a la dreta, als voltants d'un altre turó més baix, una mena d'acròpolis, a la vora de la qual es troben les ruïnes posades al descobert.

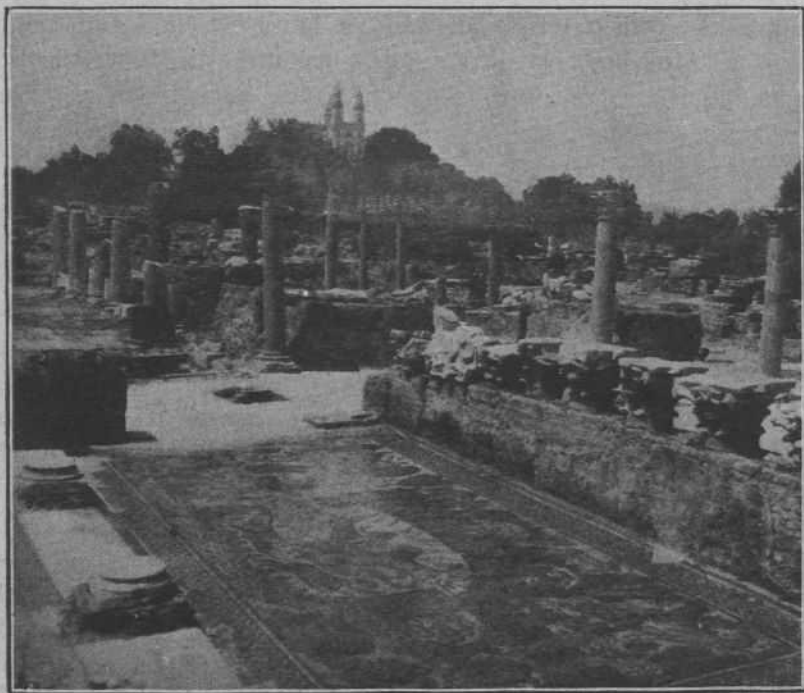
Cap a l'interior del país, dues carenes de verdoses muntanyes s'escalonen i s'enfilen sobtadament fins a perdre's aviat entre els núvols que el dia de la nostra visita jugaven mandrosament a capriciosos canviaments i produïen decoratives esfilagarses. Entre aquestes muntanyes s'escola el riu Boudjimah, que rega la fèrtil plana de Bône.

És força curiós de contemplar les cigonyes que pasturen per aquesta plana i pels cims més aguts dels edificis de Bône, com si en fossin mig mestresses. Són un excellent element decoratiu amb les seves cames llargues, el bec de grandària desproporcionada, la immobilitat persistent i el seu tarannà d'ocupar els punts culminants dels edificis, igual que figures estilitzades en equilibri perillós.

IV

De l'antiga Hipona, per ara se'n coneix ben poca cosa. Les excavacions han anat molt a poc a poc, perquè gairebé sempre s'han hagut de fer al marge del favor oficial.

L'any 1863, alguns algerians, enamorats dels fragments escultòrics que sovint apareixien a la superfície de la terra, llindant amb la ciutat de Bône, fundaren una entitat de cultura dedicada a recerques científiques en general. Més tard, aquesta fundació prengué el nom d'Acadèmia d'Hipona.

Argèlia-Bône. —Excavacions d'Hipona

D'aleshores ençà, les excavacions d'Hipona s'han fet amb mè-tode i cura. Han sofert una pila de vicissituds i, sobretot, han pas-sat per un calvari de penúries per manca de cabals. Els 180 asso-ciats hagueren de lluitar aferrisadament amb l'engrandiment de Bône, amb la desídia dels governants i amb la influència dels pro-pietaris.

A despit de totes les contrarietats, l'Acadèmia una vegada arri-bà a tenir un passiu de 823 francs, i els acadèmics declararen que podien emprendre les excavacions amb més braó, perquè era la pri-mera vegada des de la fundació de l'entitat, que l'Acadèmia es tro-bava en una situació tan pròspera.

L'aparició de capitells, de mosaics, d'estàtues i d'objectes més petits, motivà la creació d'un museu reduït a una simple sala de pe-tites dimensions, que encara espera un edifici més capaç.

En un fascicle publicat l'any passat, el secretari de l'alludida Acadèmia explicà la història de les excavacions d'Hipona. Les coses fetes a temps haurien estalviat molts diners, perquè en 1873 el sòl d'Hipona encara era verge de construccions paràsites, i les ruïnes de l'antiga ciutat romana, situades a un metre i a dos metres de pro-funditat, es podien treure fàcilment a la superfície i amb poques despeses. Aleshores, els terrenys dels voltants de Bône s'haurien pogut adquirir a bon preu, i fins s'hi hauria pogut formar un veri-table parc verdejant, que fóra un ajut per a atraure els artistes, els arqueòlegs i tota mena de turistes.

Actualment, les coses han canviat una mica en benefici de l'A-cadèmia. La legislació algeriana relativa als monuments històrics ha pres l'acord d'intensificar les excavacions d'Hipona. A tal fi, l'A-cadèmia rep sovint importants subvencions. Però ara cal comprar a pes d'or els terrenys dels voltants de Bône, perquè s'hi ha deixat edificar el quarter industrial d'aquesta moderna ciutat.

Degut a inconvenients d'aquesta mena, sovint és interrompuda la recerca dels tresors arqueològics d'Hipona, el descolgament dels quals promet veritables sorpreses.

V

Són molt notables les ruïnes descobertes en els indrets que ocu-pà l'antiga Hipona, tot i ésser molt reduïda l'àrea de terreny exca-vat. Se suposa que aquesta vila romana abastava una considerable extensió, i el descobert fins ara és relativament ben conservat.

A Hipona hi ha construccions de diferents dominis. Els histo-

riadors opinen que els fenicis foren els primers pobladors d'Hipona. Després anaren passant per aquí els romans i els vàndals. Però l'època de més esplendor d'aquesta vila s'esdevingué durant la dominació romana. Fou aleshores quan Sant Agustí ocupà el bisbat d'Hipona, fins ben a prop de la invasió dels vàndals, les malifetes dels quals produïren danys irreparables. En aquesta època comença la destrucció de la major part dels monuments, i aquesta vila romana, rica i meravellosa, aviat es convertí en un munt de runes, que la terra anà co'gant de mica en mica.

El destriament d'aquestes runes proporciona preciosos joiells arqueològics, entre els quals són dignes d'esment les restes de cases o viles romanes, especialment els mosaics, que per la decoració ja indiquen el gènere de la cambra. En la del menjador, hi ha ben dibuixades perdius, llagostes i altres animals de vianda. En altres mo-

Bône.—Excavacions d'Hipona

saics podem veure models d'edificis amb dos i tres pisos, la qual cosa justifica l'existència de cases altes en les viles romanes. També

és força curiós el mosaic amb l'escena de la caça de les feres, i un altre amb la disposició de la pesca en el fons de la mar.

Com en tantes altres ruïnes romanes, en les d'Hipona també s'endevinen clarament dos nivells distints de paviments; els de sota són els que contenen els mosaics més bells. Entre aquests, cal citar-ne un de molt remarcable per l'esclat dels colors, la veritat i la delicadesa del modelat i l'esplendor de la decoració, amb l'Apollon, i sobre Baciús en el Zodíac.

Entre les ruïnes darrerament descobertes, ha aparegut un imponent moll fenici, construït de blocs de pedra quasi ciclòpics i molt ben ajustats. L'amplada dels murs, les singularitats del pla i la rampa o escales per a baixar fins al nivell de l'aigua són les característiques que fan sospitar que aquesta resta de muralla corresponia a un moll, per bé que la mar avui estigui reculada més d'un quilòmetre.

Bône.—Excavacions d'Hipona. Baptisteri

Però el més interessant de les excavacions d'Hipona són les ruïnes palesament cristianes. S'ha descobert un senzill safareig quadrat

i enfonsat a terra, que té forma de piscina. Segurament era un baptisteri amb escales per a baixar-hi i sortir-ne el neòfit.

Al costat d'aquest baptisteri, hi ha una sala terminada en absis que devia ésser el *consignatorium*, o l'estança on el bisbe confirmava els batejats i els donava la comunió. És molt possible que Sant Agustí exercís una i moltes vegades el sagrat ministeri en aquest lloc. Per això els cristians que visiten aquestes ruïnes consideren aquest indret el més venerable de tots els descoberts fins ara a Hipona. ¿Formaria, potser, part de la basílica de la Pau on se sap que correntment oficiava Sant Agustí?

Al costat d'aquesta sala terminada en absis, una sèrie de columnes drets i d'altres d'ajagudes indiquen el lloc d'una basílica. Devastacions i construccions posteriors no permeten d'assenyalar exactament la seva forma, però tots els arqueòlegs estan d'acord a assenyalar aquest edifici com una de les cinc basíliques cristianes que existien a Hipona durant el bisbat del gran Doctor, i aquesta com la més preferida, anomenada la *major o de la pau*. També existien les basíliques *Leontiana* i *Ad octo martyres*, aquesta darrera construïda en temps del nostre Sant. Hi havia, encara, la dels donatistes, fanàtics heretges contra els quals hagué de lluitar aferrissadament Sant Agustí.

Ací i allà dels terrenys remoguts, hi ha columnes a trossos, capitells més o menys sencers i coronises ben cisellades. Per cert que entre aquests capitells, n'hi ha alguns que ostenten gravada la fulla de Lotus del Nil, que fou adorada pels fenícis i feta servir de pa-

El museu d'Hipona està en el seu començament, igual que les excavacions. Avui per avui, els mosaics romanen a la intempèrie, així com també són a l'intempèrie moltes pedres amb relleus interessantíssims i inscripcions importants. Cal desembarassar les vies, entre les quals segurament sortiran restes del Fòrum, del Capitoli, del Teatre... També apareixeran més temples, els arcs de triomf, els mercats, les habitacions, la necròpolis i tants i tants vestigis artístics i epigràfics de tres generacions, que ara resten soterrats en perjudici de l'art i de la història.

Un professor d'Arquitectura de l'Escola Politècnica i de Belles Arts ha declarat que Hipona deu ésser més rica en monuments que Timgad i Cartago. El dia que França podrà emprendre aquí grans excavacions, possiblement es trobaran ruïnes que deixaran enrera les trobades en altres indrets de l'Àfrica del Nord.

F. BLASI VALLESPINOSA

CRONIQUE DE L'ESTRANGER

DE L'INDIA

L'EXPANSIO DE L'EVANGELI

MOLT sovint es commemoren en acadèmies i congressos missioners els triomfs de l'obra missionera. Es posa de manifest al públic com són de grans els avanços que s'han fet durant els últims anys. Això està bé, per a esperonar els pusillànimes i acabar d'un cop amb els pessimistes. Però si no passéssim endavant hi hauria el perill de quedar adormits sobre els llorers i d'oblidar la urgència amb què l'obra missionera exigeix, ara més que mai, l'augment del nostre zel i generositat. Cal, doncs, que de tant en tant dirigim cap a l'esdevenidor la nostra mirada i procurem de descobrir el molt que manca a fer, com som lluny encara del terme que Déu i l'Església ens assenyalen, per molt de camí que hàgim fet.

Efectivament, a malgrat dels avanços d'aquests darrers anys, que semblen exorbitants als qui miren les energies missionals desplegades durant aquest temps, en comparació amb allò que es feia mig segle enrera, si comparem els progressos realitzats amb allò que hauria d'ésser, veurem que allò que al principi ens semblava exorbitant, mirat amb aquesta llum, va reduint-se de mica en mica, fins a esdevenir com una gota d'aigua perduda en la immensitat de l'Oceà, quelcom d'extremadament desproporcionat entre l'esforç missional desenrotllat pel poble catòlic i allò que manca a fer en terra d'infidels i que potser tàcitament ens prometrem. Per això els Sants Pares, que dirigeixen tot aquest moviment tan complicat que s'anomena Obra Missional, i que col·locats al cim de la muntanya santa de l'Església poden apreciar més que ningú la relació entre els recursos enviats al front de la lluita i allò que allí es necessita per a donar un cop decisiu, ens urgeixen insistentment a multiplicar els nostres esforços. Anys enrera fou Benet XV amb la seva Encíclica *Maximum illud*; més ençà era Pius XI amb la *Rerum Ecclesiae*. I és en aquesta darrera Encíclica que el Papa ens deia com sentia en el seu interior una veu que li impedia de mantenir-se en silenci i li cridava, com en altre temps era dit al profeta Isaïas: "Clama, ne cesses: sicut tuba exalta vocem tuam".

Posteriorment a aquesta Encíclica, escoltem de llavis del mateix Papa frases oportunitssimes per a corroborar això que anem dient. Quan, a l'abril de 1929, rebia en audiència privada els Directors Nacionals de

l'Obra de la Propagació de la Fe, va manifestar el Sant Pare la seva satisfacció pel progrés realitzat, en el qual veia, digué, el dit de Déu, i afegí:

"No podem fer altra cosa sinó alegrar-nos i regraciar Déu. Però, a malgrat d'això, sempre cal repetir allò que ja hem advertit en altres ocasions i que ara recomanem amb més fermesa encara, i és que les coses immensament més grans i immensament millors són les que encara estan per fer. Quan considerem que aquest magnífic desplegament de treball i de zel, de contribució a l'Obra de les Missions, a què consagreu les vostres vides; que aquesta exuberància d'activitat missionera deixa encara una part tan gran del món en les més completes tenebres; quan considerem que el bé que amb tant d'èxit heu assolit no és més que una gota que brilla en mig d'un vast oceà encara intacte: verament mai com llavors hi ha ocasió de citar els antics romans amb aquella expressió tan pròpia d'ells, que és potser un dels secrets de la meravellosa extensió de llur Imperi en aquells temps antics: "*Nihil actum si quid agendum*: No hi ha res fet, si manca alguna cosa a fer." Aquesta expressió és verament humiliadora, inspiradora de modèstia més que d'altra cosa. I fins podria inspirar desesperació, si no fos que tenim, amb nosaltres, l'ajut de la Divina Providència i l'assistència d'aquella generositat i d'aquell zel que sols Déu sap inspirar. Tot i això, a tall de consigna i com a crit de guerra en la vostra lluita missatgera de pau i benaurança, és digna, amb tota propietat, d'ésser brodada en la vostra senyera: "No hi ha res fet, si manca alguna cosa a fer."

Aquestes són les paraules del Papa. Fixem-nos ara en l'aplicació especial que tenen a les Missions de l'Índia. L'Índia! Hi ha ningú que no hagi sentit a parlar d'ella i de les seves Missions i dels seus missioners, Sant Francesc Xavier, el Beat Joan de Britto, Robert de Nóbili? Però, qui s'ha fet càrrec, o qui té idea que són tantes les ànimes que hi ha en aqueix país per a portar al Crist com les que poblen els dos vastos continents d'Amèrica i Africa? I, per estrany que sembli, és així. Sumant la població total de les diverses diòcesis escampades pel subcontinent indi (incloses Birmània i Ceilan, que, sota molts d'aspectes, formen un tot amb l'Índia) obtenim la xifra de 340.000.000 d'habitants. Totes aquestes diòcesis són agrupades sota la Delegació Apostòlica de l'Índia. Si considerem que la població de l'Àfrica és avui, tot al més, de 150.000.000, i que la del continent americà no puja a gaire més de 200.000.000 d'habitants, trobarem que la població total d'aquests continents amb prou feines ultrapassa la de l'Índia. I entre aquests 340 milions d'éssers humans, quants n'hi ha que coneguin la vertadera Fe? Quants són illuminats per la Llum que ha d'illuminar tot home que ve en aquest món?

Segons les últimes estadístiques (1929), els catòlics de l'Índia no passen d'una minoria de 3.585.000. I què són tres milions i mig de catòlics en una població de 340 milions? La relació és d'1 a 100. Però no es cregui pas que aquests catòlics són distribuïts uniformement entre la massa pagana d'hindús, mahometans i budistes. La major part d'ells

habiten la punta meridional de la península, les costes de Malabar i de la Pesqueria, evangelitzades, respectivament, per Sant Tomàs, apòstol, i Sant Francesc Xavier.

Si tirem una ratlla recta que vagi de Goa a Madràs, trobarem que la regió que queda al sud d'aquesta ratlla, inclòs Ceilan, compta amb 2.700.000 catòlics, distribuïts en diòcesis generalment petites. Aquest nombre, comparat amb la població total d'aquesta regió, que és de 42 milions, fa un percentatge de prop de 7 catòlics per cada 100 individus. Però això tampoc no expressa bé la realitat, puix que els catòlics d'aquesta regió no estan distribuïts regularment. Més d'un milió d'ells habiten l'extrem sud-oest, o sigui els Estats independents de Travancor i Cotxín. Essent la població total d'aquests Estats de cinc milions, resulta que ací els catòlics formen una cinquena part de la població. Les diòcesis d'aquesta regió, anomenada Malabar, són molt més petites que les altres que resten al sud de la ratlla tirada de Goa a Madràs, i aquestes darreres són, a la vegada, molt més petites que les que resten al nord de la susdita ratlla. Quatre de les diòcesis situades en els regnes de Travancor i Cotxín són de ritu malabar, amb un total de 600.000 catòlics, distribuïts així: Ernakulan, 164.500; Xanganatxery, 234.000; Trichur, 162.500; Kotayam, 40.000. Els catòlics d'aquestes diòcesis no han estat convertits del paganisme per cap missioner, sinó que, segons afirmen ells, reberen la Fe per la predicació de l'apòstol Sant Tomàs. Les altres quatre diòcesis de Travancor i Cotxín són de ritu llatí, i el nombre de llurs catòlics és de 475.000, repartits així: Verapoly, 126.000; Quilon, 125 mil; Kottar, 100.000; Cotxín, 123.000. Les tres primeres pertanyen a la *Propaganda*, i la darrera, Cotxín, és diòcesi del Padroat. De l'altre milió i mig de catòlics que habiten la regió de l'Índia situada al sud de Madràs i Goa, prop de 400.000 són a Ceilan, més de 300.000 a Goa i els restants escampats irregularment pel territori.

Conseqüència: que la major part dels catòlics de l'Índia estan agrupats a l'extrem sud de la península. Perquè al nord de la ratlla divisòria que hem assenyalat, on hi ha els 300.000.000 d'habitants, o sigui la massa del poble indi i el nucli de la nació constituït per gent de la raça ària, els catòlics no arriben ni tan sols a un milió. El percentatge de catòlics respecte a la població total és, doncs, desconsolador en extrem: de cada miler d'ànimes, només a tres ha arribat un raig d'aquella divina Llum que brillà per primera vegada fa vint segles al cel de Palestina. Per tant, a malgrat que a l'Índia hi hagi milions d'ànimes il·luminades per la llum de la veritat, la immensa majoria encara jau en la més fosca de les tenebres.

I quants són els missatgers de la Bona Nova que han de foragitar les tenebrors del paganisme? El nombre total de sacerdots catòlics a l'Índia és de 3.600, i estan distribuïts regularment pel país, en relació amb la població catòlica. Al sud de Madràs i Goa n'hi ha 2.500, i al nord 1.100. La proporció, doncs, entre sacerdots catòlics i fidels és de 1 a 1.000. I si es té present que el missioner no pot limitar-se a la cura d'ànimes, sinó que ha d'atendre també a moltes altres necessitats dels catòlics, com llur

educació, per exemple, en la qual estan ocupats gran nombre de sacerdots, arribarem a la conclusió que el missioner, a l'Índia, té ja prou tasca a fer, i més i tot de la que pot fer, en la cura dels fidels, i que no pot ni pensar en la conversió dels pagans. Trenca el cor de veure sovint parròquies en què, per a atendre cinc i àdhuc set mil catòlics, un sacerdot s'ha d'arreglar tot sol. En aquests casos el treball sol de confessor seria suficient per a aclaparar un home. Són a centenars i centenars les confessions que cada dissabte ha d'oïr el missioner. I afegim encara que, per a atendre un nombre il·limitat de persones, el missioner compta sols amb un nombre limitat d'hores. Recordem el cas d'un missioner que, després d'haver confessat durant diverses hores, va treure el compte que havia oït cent confessions cada hora. No és això vertaderament heroic per a un missioner? Però no és també desolador de pensar en el bé que, en tals casos, es podria fer i que no es fa? I encara, en aquest exemple adduït, sols es fa esment d'un ministeri. Què serà, doncs, si tenim en compte que el missioner també en té molts d'altres a atendre, i potser de major importància, com són la predicació, els bateigs, casaments, Viàtics, etc., etc.?

A més a més dels catòlics, heus ací els pagans a milers i a milions, esperant al defora... i el missioner ha d'ofegar els batecs del seu cor ple de zel... "*Parvuli petierunt panem, et non erat qui daret eis*: La mainada demanava pa i no hi havia ningú que els en donés". Si per a 1 milió de catòlics i 300.000.000 de pagans només hi ha mil sacerdots, com és possible que aquests 300.000.000 siguin atesos? Primer que dels pagans, el missioner ha de tenir cura dels catòlics. Abans que llançar-se a noves conquestes, ha de procurar de conservar allò que ha conquerit. Això fa que la situació present sigui verament dolorosíssima per al cor de l'apòstol, potser la seva creu més feixuga. En mig de multituds immenses que no tenen ni la més petita idea que la veritat ha estat revelada a l'home pel mateix Déu i que la Societat fundada per Ell com a dipositària de la veritat revelada fa més de dinou segles que existeix damunt la terra, es troba, ell, emissari d'aquesta Societat, comissionat per a difondre-la entre ells, lligat de mans, sense poder fer res d'encaminat directament al fi per al qual fou enviat.

Heus ací, pintat en quatre pinzellades, un quadro de la situació de l'Índia tal com s'ofereix als ulls de l'apòstol que ve a evangelitzar-la. Potser semblarà a algú una mica carregat d'ombres; però les autoritzades paraules del Cardenal Van Rossum el convenceran que aquesta és la realitat a què el missioner ha de plantar cara. Diu així el Cardenal:

Les Missions en general, però d'una faiso particular les de l'Índia, estan passant, al moment actual, una hora crítica. Són de gran urgència auxiliis immediats. Auxilis necessaris, en primer lloc, per a les Congregacions religioses missioneres que lluiten en el camp de les Missions que, com a tals, han d'actuar i actuen a l'hora present. Aquestes Congregacions desitgen més vocacions, més missioners i més sacerdots indígenes. La collita és madura, però els operaris, no solament són pocs, ans

llastimosament escassos en comparació de l'extensió del camp i de la maduresa de la collita.

Aquestes paraules del Cardenal Van Rossum donen la darrera pinzellada al quadro que hem presentat als ulls del lector.

Després de tot això i a la llum d'aquestes realitats, no és veritat que tenen una profundíssima significació les paraules del Sant Pare, que hem citat més amunt, que les coses més grans i millors són les que encara s'han de fer, i que allò que s'ha fet fins ara no és sinó com una gota d'aigua perduda en un immens oceà? És a dir, 3.000.000 de catòlics, fruit de l'activitat missionera, i 337.000.000 de pagans, als quals no ha arribat encara la influència de l'Església catòlica, i als quals Déu vol que ella arribi aviat. Empresa gegantina la que el missioner té al seu davant. I com que ell es veu incapaç i insuficient per a menar a terme tal empresa, per això, des d'un recó de l'Índia, gira els seus ulls als seus lectors catalans i llança un crit d'angoixa, tot desitjant de fer-los comprendre la gran necessitat d'auxili espiritual en què es troben aquests milions d'indis amb qui conversa i conviu, els quals, o bé inundant els amples passeigs i places de les grans ciutats de l'Índia moderna, o bé aplegats en les petites viles i poblets que s'estenen a milers per les ribes del Ganges i de l'Indus, sempre en gran nombre, sempre a milions i milions, ofereixen al vostre zel un camp d'acció dilatadíssim. Els trobareu ofuscats per les tenebres dels errors més grollers, i que us demanen un raig d'aquesta llum abundosa i puríssima de què sou voltats, i us rebran amb els braços oberts, esperant de vosaltres una paraula de redempció que posi fi a la degradant esclavitud espiritual en què viuen embolcallats. Paraula de redempció que es tradueixi en una oblació sincera, fervent i generosa.

JOSEP MORÉ, S. J.

*Sacred Heart College, Shembagamur, Madura Dt.
(Índia Anglesa)*

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

En aquesta secció es faran recensions crítiques de totes les obres que ens siguin trameses en doble exemplar

LLIBRE D'AMORETES, atribuït a un Ermità del segle XIV (Místics de Montserrat, vol. V). Monestir de Montserrat, 1930.

Aquest llibret és un germà petit del *Llibre d'Amic e Amat* de Ramon Llull. No té la seva fortitud de pensament, ni la seva incomparable volada lírica, ni la imaginació tan opulenta i senyoriuola en els seus andamis, però no li resta gens enrrera en encesor mística, ans algunes vegades potser arriba a superar-lo. Això no vol dir que estigui mancat de saba teològica; ben al contrari, la doctrina més pura se sent ferma sota l'onatge de sentiment que belluga totes les seves paraules inflamades. L'ascetisme també hi és en proporció ben notable, però no prou perquè se'l pugui classificar com una obra d'escola bernardiana. Més aviat s'adiu amb els amables franciscans dels primers temps del moviment renovador dels menorets, les Floretes, Jacopone de Todi...

Dom Anselm Albareda el prologa aciençadament. En poques pàgines, plenes de discreció crítica i d'erudició autèntica, escateix el problema de l'autor, el caràcter de l'obra, la seva filiació espiritual i la tradició manuscrita. El primer problema és el més difícil. El docte benedictí el deixa ben plantejat, però sense apuntar cap conjectura de solució. Nosaltres, més incompetents i—potser per això—més atrevits que ell, ens aventurarem a dir que la impressió de la lectura ens ha fet sospitar amb certa vehemència si es tracta d'una versió del francès. Ho diu l'autor en una nota final, si és que cal llegir *francès*, i no *fiances*, i cal tenir en compte que la ficció és més inescaient en un llibre de caràcter místic que en una novella de cavalleria com *Tirant lo Blanch*. La nostra sospita es funda en el llenguatge, on ens ha semblat de sorprendre alguns gallicismes: *fugir* usat com a verb transitiu amb complement directe: *fugir el pecat*, la paraula *sobreplus* (*surplus*), *tenir-se* per *agafar-se* (*les mans es tenien a la creu*), *de bonaire* per *bondados*, *tirar* en sentit d'*estirar*: *no puc venir si no em tireu a Vós*. Sabem que les llengües llatines s'assemblen més com més enrrera es va, però apuntem aquests indicis per si poden servir als crítics.

L'edició és elegant i sòbria, com totes les montserratines, però ens dol que el P. Albareda hagi modernitzat un xic massa el llenguatge, ço que ens fa esperar amb daler l'edició textual que ens en promet a l'*Analecta Montserratensis*.—C.

FESTES JUBILARS. 1031-1881-1931. I. FONAMENT HISTORIC. - Monestir de Montserrat, 1930.

El gloriós Monestir, en preparar-se per a celebrar aquesta doble escaïença, edita amb innegable encert uns fullets de propaganda per tal d'explicar els motius i els propòsits d'aquestes festes extraordinàries.

Els inaugura molt apropiadament el P. Anselm Albareda, Arxiver del Monestir, amb aquesta dissertació sobre el fonament històric de la doble commemoració. A base de les poques referències que resten dels documents més antics de l'Arxiu desaparegut en la invasió napoleònica, el docte benedictí estableix d'una manera incontrovertible que la devoció a la Mare de Déu de Montserrat és més que mil·lenària, per tal com l'any 888 ja existia l'ermita de Santa Maria al costat de les altres, i que el monestir de benedictins fou fundat per l'Abat Oliva dintre el decenni 1025-1035. Escaïent-se enguany el cinquantenari de les festes del mil·lari que donaren ocasió a grans gràcies pontifícies (declaració de la Mare de Déu de Montserrat Patrona principal de Catalunya, concessió al seu Temple del títol de Basilica i restauració de l'antiga Confraria), és molt indicat de fer-hi coincidir el novè centenari de la fundació del Monestir, majorment caient al mig del decenni dintre el qual podria oscil·lar.

El P. Albareda, ja conegut per altres treballs de crítica històrica, confirma en aquest la seva sagacitat i la seva erudició, que li donen un dels llocs primers entre els nostres historiadors.—C.

HISTÒRIA DE MONTSERRAT, per Dom Anselm M. Albareda. - Monestir de Montserrat, any jubilar MCMXXXI.

El que en l'opuscle anterior el P. Albareda exposa en forma compendiosa, és explanat amb més lleure en aquest bell llibre de 400 pàgines. Apressem-nos a dir com és d'admirable que amb l'escassetat angoixosa de documents que es posseïen—destruït com fou l'Arxiu en la invasió napoleònica—el P. Albareda hagi pogut bastir aquest esbós històric que presenta ja les línies mestres del gran edifici que potser serà un dia la gran Història del nostre estimadíssim Santuari-Monestir. Documents escadussers trobats en altres arxius, notícies que dels destruïts aprofitaren els monjos de l'antic *Scriptorium* montserratí afectats a estudis històrics, les dores dels quals també són difícils de trobar, i poca cosa més, és el bagatge documental de què ha disposat l'amic benedictí per a fer aquest bell llibre. Tanmateix, la idea que dóna dels principals períodes de la història de Montserrat és ben clara, ben concreta i ben estructurada. Podríem dir que ha fet un marc esplèndid, o un retaule de marcs, on cada detall que vagi adquirint-se trobarà tot naturalment el seu lloc predestinat on s'encabirà sense violència.

El que sobta més, tal vegada, el devot català és el sincronisme entre les vicissituds de Montserrat i les de la nostra història política. L'autor divideix la història de Montserrat en capítols que rotula breument: *Orígens, Creixença, Emancipació, Independència, Subjecció a Valladolid, Destrucció i Reconstrucció*. Amb poques esmenes, es podrien titular així mateix els capítols d'una història abreujada de Catalunya. Coincidiran també els capítols respectius de l'Expansió definiti-

va? Esperem-ho de la Verge Bruna que des de la Muntanya-Santuari sembla presidir els destins d'aquesta terra tan sortosa i tan dissortada alhora.

Després de l'esbós estrictament històric, l'Autor dedica sengles estudis a la Santa Imatge, als seus miracles, romiatges, tresors, al culte de la *laus perennis* i la Confraria, als Custodis del Santuari (Monjos, Ermitans, Donats, Escolans, Preveres i servents) i a la tasca cultural del Monestir; darrerament ressenya l'expansió de Montserrat fora i dintre de Catalunya.

Aquesta sola enumeració de temes ja revela l'abundància de notícies interessants que conté aquest llibre. El P. Albareda ha recollit tota manifestació montserratina que s'ha donat al món i n'ha fet un pomell ordenat i aromós. Si afegim que és llibre escrit amb llenguatge correcte i opulent i amb estil escalfat pel més pur entusiasme, no ens caldrà afegir que és una de les lectures més plaents que mai hàgim fet.

Gran condol és que la història definitiva de Montserrat que el P. Albareda té l'obligació de donar-nos exigeixi un escorcoll tan llarg, que hom no pugui esperar-la en qui sap els anys. Que la Providència, pregada per la Verge de Montserrat, sigui propícia al nostre amic i que vegi talment escurçat aquest termini, que pugui oferir-nos encara en plena vigoria d'edat la seva obra definitiva, que el primer tast actual autoritza a esperar saborosíssima.—C.

LA BIBLIA. VERSIÓ DELS TEXTOS ORIGINALS I COMENTARI PELS MONJOS DE MONTSERRAT. XXI. EPÍSTOLES DE SANT PAU. ALS GALATES - ALS EFESIS - ALS FILIPENSES - ALS COLOSSENSES - ALS TESSALONICENSES, I, II - A TITUS - A FILEMON - ALS HEBREUS, per *Dom Salvador Obiols*. - Monestir de Montserrat, MCMXXX.

Amb els seus cinc volums publicats, ultra l'esplèndid d'Il·lustracions al Gènesi, la Bíblia de Montserrat comença ja a ésser una cosa impressionant. Probablement, és el monument científic més important que s'ha començat, i que s'acabarà en català renaixent. El to de competència, de professionalisme madur, que es descobreix tot seguit en les seves introduccions i sobretot en les seves notes, és un xic lluny d'ésser atès en les altres publicacions que poden comparar-s'hi. A l'ombra de la Verge Mare de Déu, prenunciada per totes les profecies, brosta a poc a poc esponerosament aquest arbre ufanós de la Paraula de Déu anostrada i comentada en llengua catalana.

El volum que ressenyem avui i que hem tingut uns quants mesos damunt la taula, i encara l'hi tindrem uns quants mesos més, conté les Epístoles de Sant Pau des de l'anomenada *als Efesis* fins a la darrera, adreçada als Hebreus: quatre centes cinquanta grans pàgines rebeldes d'erudició i de ciència sagrada.

Les introduccions escateixen lúcidament les qüestions d'autenticitat, destinació, lloc i data, ocasió, finalitat, pla, llenguatge, estil, contingut i importància del llibre respectiu. No són simples exposicions de les opinions d'altri, ans crítica aciençada feta amb criteri propi, que amb la competència del conxeador professional arriba a conclusions científiques, potser de vegades discutibles—com, per exemple, la dels destinataris de l'Epístola als Efesis—però sempre avalorada per raons de

amb la seguretat que tindria un nombre de lectors superior al que solen assolir bona cosa d'altres.

Avui té ja la força que li dona l'experiència tinguda des que l'Estatut va ésser promulgat, perquè el temps transcorregut ha començat a mostrar quines afirmacions són exactes, entre les que conté, i quines errades. Amb el que ha anat passant, ja és pot apreciar si és, o no, escaient, sobretot, l'afirmació central de la conferència del Sr. Hurtado quan diu que l'Estatut és una fórmula nova en el Dret públic, que per la seva novetat i excel·lència ha d'ésser considerada model.—M.

La Muntanya de la Mirra, glosses místiques de Passió i Resurrecció, de MIQUEL MELENDRES, prev. Tarragona. 1933.

Comentar aquest llibre sols com una bella obra literària fóra no haver-lo entès. Valorar el seu autor com un gran poeta i insistir en una admiració merament artística revelaria en l'estrany admirador una mutilació de les pròpies aptituds espirituals.

Reconeguem-ho en dos mots: *La Muntanya de la Mirra* és, no sols un llibre de poesia, ans, inseparablement, de santificació.

Aquells a qui entristeixi la buidor espiritual de les ficcions glorificades com a poesia pura trobaran en la paraula bella del poeta-sacerdot la utilitat redemptora de corrents autèntics de la Passió del Sant.

Aquest místic glossari de la Passió i Resurrecció del Fill de Déu no és una obra d'imaginació: és un acte d'amor; verb, amb valor de fet, integrant de la vida mateixa del poeta.

Hi ha amadors de poesia que solen ésser el que en podríem dir uns col·leccionistes de brillantors. Tristament, llur concupiscència els obtura la sensibilitat a la percepció de les delícies de la llum substancial.

Aquests col·leccionistes de brillantors es deixarien perdre, certament, un tresor veritable si no llegien l'obra de Mn. Melendres. Una obra on la doble matèria és un llenguatge clàssic tiu i bruyit, i el tema infinitament patètic de la Passió i de la Resurrecció, i on la forma revesteix variats aspectes d'una meravellosa plenitud de vida.

I no cal dir com les ànimes finament cristianes troben motius renovats de meditació i enriquiment espiritual en els successius Via crucis, en la inspirada adoració de les cinc plagues, en el triomfal *Aleluia*, en el dramàtic poema de la Resurrecció (en vers, d'una tècnica impecable segons la poètica catalana oficiosa-ment normativa); poema dramàtic on les exultacions finals de la Magdalena assoleixen esplendors no igualats, potser, en la poesia catalana.

No acabariem d'assenyalar excel·lències, malgrat no ésser prou aptes a expressar tota la nostra capacitat d'emoció davant una obra com la *Muntanya de la Mirra*. El doctor Cardó, amb la seva meravellosa facilitat literària, ha dit la paraula oportuna al lliurar del llibre.

Un encert de l'edició és l'incorporament d'un dibuixos de Màrius Barberis, "l'irresistible artista—com diu Mn. Melendres en l'adreça fina—que sap fer tanta llum amb la penombra del seu pinzell meravellós".—SEBASTIA SANCHEZ JUAN.

TU ES PETRUS. ENCYCLOPÉDIE POPULAIRE SUR LA PAPAUTÉ. Publiée sous la direction de M. l'Abbé G. Jacquemet. Préface de S. Ex. Mgr. Béguin, Evêque de Belley. Collaborateurs: Abbé H.-X. Arquillière, Chanoine G. Bardy, Mgr. Boucher, Rme. Dom F. Cabrol, abbé de Farnborough, M. Paul Chanson, Abbé L. Cristiani, R. P. Dabin, S. J.; Mgr. R. Fontenelle, M. Georges Goyau, de l'Académie Française; Abbé Iung, Abbé Jarry, R. P. de La Brière, S. J.; Chanoine Maguin, R. P. A. Molien, de l'Oratoire; Abbé Mollat, Abbé Mourret, P. S. S.; Chanoine Quénet, R. P. Riquet S. J.; R. P. Salaville A. A.; Mgr. Six, Dom Stoelen, O. S. B.; Abbé Vaganay, Mgr. Vanneufville, Abbé A. Villien.—Paris, Librairie Blond et Gay, 3, Rue Garancière, 1934. XV-1168 pàgs. in 8.º

Es un nou volum dels *Manuels du Catholique d'Action* (que té ja publicats *Ecclesia*, *Comment j'élève mon enfant*, *Manuel d'Art Chrétien*, *Nos Jeunes*, *Liturgia*, *Le Christ*), brillant série de succintes enciclopèdies dels coneixements que ha de posseir el catòlic il·lustrat que vol dedicar-se a l'apostolat. D'altres volums d'aquests, ja se n'ha parlat en aquestes pàgines.

L'actual és un esforç gegantí perfectament reeixit. El papat hi és estudiat sota tots els aspectes possibles i amb un documental històric, erudit i gràfic que supera totes les exigències. Hi ha tot el que es pot dir sobre el papat i posat en un ordre tan lògic, que pot ésser trobat en qualsevol moment per qui hagi manejat una vegada el llibre. Perquè el lector es faci càrrec de com es completa aquesta enciclopèdia, esmentarem les cinc parts que la componen indicant les matèries principals que s'hi tracten. I. *Institució i poders del Papat*. Escripturísticament i històricament s'estudia el primat de Pere i dels bisbes de Roma, la connexió d'aquesta seu amb el pontificat suprem i l'extensió del poder del Papa respecte dels altres bisbes. Clou aquesta part una curiosíssima exposició de la manera com les esglésies separades d'avui veuen el papat: potser és l'única qüestió on es peca un xic de proximitat. II. *Dret Canònic i Litúrgia*. Elecció del Papa (història i disciplina actual). Descripció de la Cúria Romana. La litúrgia i els papes. III. *Història del Papat*. Resum breu, complet i minuciós de la història de l'Església vista des de cada Papa: és de les parts més reeixides del volum. IV. *El Papat i els poders d'aquest món*. Sobirania temporal (justificació teòrica i història). Organització actual de la Ciutat del Vaticà. La vida del Papa. El Papa, poder polític. V. *El Papat i la vida del món*. Vida religiosa: Principals devocions fomentades. Moviment litúrgic. Ensenyaments pontificis sobre l'acció catòlica. Acció missional. El Papat contemporani i la vida social (Les grans lluites de França, les grans encíclics socials de Lleó XIII, la crisi del post-guerra). El Papat contemporani i la vida internacional (patriotisme, nacionalisme, Societat de les Nacions). El Papat contemporani i la vida política dels catòlics. Llibertats polítiques i catòliques. Neutralitat política de la clerecia. Prohibició d'infeudar l'Església en un partit. Deures polítics dels catòlics. Clouen el volum tres Apèndixs: Els actes del magisteri: índex cronològic d'aquests actes amb referència de les pàgines on s'hi tracta, Petit Diccionari de les objeccions contra el Papat, amb llurs solucions, Índex alfabètic de matèries.

L'extensió i la intensitat cooperen a fer una obra completa, les idees i dades

intercanvi de monedes entre els dos Estats, malgrat que cadascun tingués moneda pròpia. Mateu i Llopis assenyala, també, tot passant, l'extensió considerable de la moneda d'argent barcelonina, en algunes èpoques, la qual es troba en curs a Aragó i València, i també a Mallorca i Rosselló.

No ens podem entretenir, ací, a resumir punt per punt el conscienciós treball del jove historiador valencià. Ens limitem a indicar la seva excel·lència, que ens ha fet veure com hom pot convertir l'aridesa de ciències com la numismàtica, en matèries fàcilment llegívoles i sumament atractives fins per al més desmenjat d'aquesta classe de lectures.

Contribueix a fer més interessant l'estudi de Mateu i Llopis la fotografia d'algunes de les monedes trobades a València que hi són descrites, i els sis mapes que l'acompanyen, que donen d'una manera gràfica la situació monetària dels Estats de la Corona d'Aragó en els regnats de Jaume I, Pere II., Alfons II, Jaume II, Alfons III i Pere III, fins a l'aparició i difusió del florí.

Tanmateix, si algun retret haguéssim de fer a l'autor, seria per no haver donat a la numeració dels nostres reis una unitat que és ben necessària. Mateu i Llopis els anomena a vegades amb la numeració valenciana i d'altres vegades amb la numeració aragonesa, amb la catalana, o amb totes tres. Creiem sincerament que ja és hora d'adoptar una numeració única, que és la que hauríem d'imposar als historiadors estrangers que es dediquen a les nostres coses. Tenint present que si era un fet que els nostres reis s'anomenaven reis d'Aragó, era un fet també que ells mateixos es donaven la numeració catalana, ningú no podria contrastar el dret preferent d'aquesta, i més si es té en compte que la numeració aragonesa ha estat deguda a una tardana influència del nom d'Aragó que prenien els reis, o respon a un criteri de història oficial d'Espanya i no a una realitat vivent i sòlida. La numeració valenciana, d'altra banda, només pot abonar-la un localisme mal entès.

Mateu i Llopis, actualment director del Museu arqueològic de Tarragona, continua treballant activament en aquestes coses que ens són tan cares. De la seva joventut i de la seva erudició, podem esperar-ne confiadament una bona llista d'obres que el situïn a l'avançada dels nostres historiadors.—R. ARAMON I SERRA.

HISTÒRIA I ARQUEOLOGIA. (Extret d'*Analecta Sacra Tarraconensia*). Biblioteca Balmes. Barcelona, 1930.

La Biblioteca Balmes, nascuda a l'escalf del Foment de Pietat Catalana, ha esdevingut, des de fa algun temps, un centre editorial de primer ordre. Ultra la publicació, a preus populars, de diverses obres religioses—entre elles, la de la Bíblia, magnífica, per bé que feta de cara al poble—, s'ha emprès edicions tan importants i de tanta transcendència, entre altres, com la de les obres completes de Balmes, ordenada i anotada amb una cura exemplar pel P. Ignasi Casanovas S. J., un episcopologi de la Seu barcelonina pel canonge Sebastià Puig (del qual hem de plànyer el recent traspàs), i dues gran revistes anuals: *Analecta Sacra Tarraconensia*, de ciències històrico-eclesiàstiques, i l'*Anuari de l'Oficina Romànica*, amb estudis filològics i literaris, ambdues amb una col·lecció d'anexos interessantíssims.

Analecta Sacra Tarraconensia compta ja amb sis anys de vida, que li han do-

nat un prestigi evidentment ben merescut. Consta de diverses seccions: Estudis bíblics, Estudis religiosos, Estudis històrics, Bibliografia, Crònica. De l'últim número, ultra la secció de Bibliografia, que tan ordenadament i completa recull el Dr. Josep Vives, i la Crònica, que forma el Butlletí de la Biblioteca Balmes, els directors d'*Analecta Sacra Tarraconensia* han tingut la bona idea d'aplegar en tiratge separat, també, tots els estudis històrics i arqueològics continguts en els *Analecta*. N'ha resultat un interessant fascicle de 200 pàgines, que assenyalen als qui s'interessen pels fets del nostre passat.

El P. JOSEP M. MARCH, S. J., publica la *Confirmació per Carles, l'emperador, de la confraria dels correus de Barcelona* (1519), precedida d'unes dades per a la història i organització dels correus a Catalunya, amb el títol de *La confraria dels correus en la ciutat de Barcelona, sota la invocació de la Verge Maria en la capella d'En Marcús*. Remarca la pugna entre la centralització que porta la casa d'Austria i l'esperit liberal del nostre poble, reflectida en les protestes de les institucions postals de Catalunya quan l'emperador Carles dóna el monopoli dels correus per a Espanya, Roma i Nàpols a la família Tassis.

El trasllat de l'arquebisbe Joan d'Aragó de la Seu de Toledo a la de Tarragona, de J. VINCKE, és la narració minuciosa, en quatre pàgines atapeïdes de fets i de cites documentals, d'aquest episodi de la vida del fill tercer de Jaume II. És encoratjador de veure amb la perfecció que treballa el nucli d'estudiosos alemanys que ha orientat cap a les nostres coses Heiwich Finke, mestre d'historiadors.

Un estudi interessantíssim sobre *Les galeres catalanes pel retorn a Roma de Gregori XI en 1376*, ens dóna Mn. JOSEP VIVES, amb un ben nodrit apèndix de documents extrets de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Examina les negociacions amb el rei Pere III i la intervenció de l'infant Joan, i narra el viatge de les galeres. L'autor subratlla, amb bon encert, les descripcions que en alguns documents es fan de com havien d'ésser agençades les galeres.

El professor de la Universitat de Madrid MARIANO GASPÀR REMIRO, que havia dedicat els últims anys de la seva vida a estudiar les relacions de la Corona d'Aragó amb l'Islam, va deixar, en morir (1925), una gran quantitat de material ordenat i preparat que ara aprofita la Biblioteca Balmes per a la publicació. En aquest primer treball—*Una reclamació de Jaume II de Aragón al sultà de Marruecos Abusaid Otman* (1323)—s'exposa, després d'uns antecedents, la represa dels tractes de Jaume II amb la Cort del Marroc, la legació de Romeu de Corbera al Soldà Abusaid Otman ben Jacob i la contesta del Soldà a la demanda de Jaume II. (Anotem, tot passant, que aquest treball fou ja publicat en el primer volum de l'*Homenaje ofrecido a Menéndez Pidal*, Madrid, 1925, pp. 819-837. No hem comparat les dues edicions, però podem indicar, com a diferència notable, que en l'edició de Madrid es donen les cartes aràbigues que tramet Abusaid Otman a Jaume II, mentre que en la de Barcelona es publiquen les versions catalanes coetànies, guardades, com aquelles, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó).

Mn. SANÇ CAPDEVILA i Mn. JOSEP RIUS publiquen, respectivament, la *Practica dictaminis*, de Llorenç d'Aquileia, segons un còdex de Tarragona, i documents sobre Alfons de Borja i Felip de Malla, extrets dels registres del Vaticà.

La *basílica superior del títol de Sant Climent de Roma i les seves reformes successives*, és el títol d'un llarg estudi de Mn. EDUARD JUNYENT, pensionat per la Biblioteca Balmes a l'*Institut Pontifici d'Arqueologia Cristiana*, de Roma. Es-

tudia la data de construcció de la basílica del segle XII i la seva estructuració, descriu les parts de què es compon, examina les reformes i restauracions dels segles XV i XVI i la del Papa Climent XI en el segle XVIII. Nombrosos plans i fotografies acompanyen el text.

Clouen el volum tres breus notes d'arxius.

La simple enumeració del contingut d'*Història i Arqueologia* basta per a donar idea del seu interès. Una tipografia perfecta i una amable presentació fan, encara, que l'interès es multipliqui.

Cal esperar que en anys successius la Biblioteca Balmes ens ofereixi fascicles germans d'aquest. Desitgem que la temptativa d'independització acomplerta ara d'una manera tan reeixida no sucumbeixi i puguem posseir ben aviat una bella col·lecció de quaderns d'història i arqueologia. La mancança d'una revista dedicada, exclusivament, a la nostra història, podria ésser suplerta, mentrestant, per aquest tany dels *Analecta Sacra Tarraconensia*.—R. A. i S.

A LA FONT DEL DESMAI. - ROMERIA POETICA EN HOMENATGE AL DOCTOR MARTÍ GENÍS. - 14 JULIOL 1929. Recull presentat per *Antoni Busquets i Punset*.

Aquest fullet és una llaminadura. El seu promotor principal, l'apreciat escriptor N'Antoni Busquets i Punset, és persona que s'abellix d'aquesta classe d'obres i realitzacions, que es guanyen les nostres millors simpaties. En Busquets i Punset és un dels noms més fidels a si mateixos. Allunyat del viure de la gran urbs, en contacte directe amb la ruralia, enamorat de les coses de la terra, fins de les més humils, de les menys parençoses, ell ha dut una vida de conreu incessant de les gràcies d'aquesta mateixa terra, que estima, repetim-ho, com a veritable enamorat. Allunyat del brogit ciutadà, arreconadet, dia darrera dia ha teixit la tela inacabable de la seva obra. Diem inacabable, perquè tenim per segur que En Busquets i Punset no es despendrà mai de la seva obra; perquè la seva obra és tot ell, i és la seva mateixa vida. I d'alguna manera, podria dir, a semblança de Maragall:

*Tinc una "obra" començada
que no puc acabar mai.*

Sí; pel sel seu temperament, Antoni Busquets i Punset no podrà acabar mai la seva obra; perquè aquesta és la llei de la seva vida, i només amb la seva mateixa vida podrà acabar-se. I Déu vulgui que això sigui encara per temps.

En Busquets i Punset va tenir la idea de fer un homenatge, molt saborós, a l'eximí poeta i novellista Martí Genís; del qual ens costaria de dir què ens estimem més: si la seva prosa o els seus versos. Perquè en l'una i en l'altra d'aquestes formes de literatura, el repletem mestre. I creiem que la seva producció literària perdurarà com una joia artística, d'una vàlua autèntica, de caires, a voltes, diamantins; que no passarà mai i que els de paladar fi assaboriran sempre. I l'homenatge que En Busquets i Punset ideà, va consistir en una anada al lloc de la Font de la Torre Morgadès, ditra altrament *Font del Desmai*, lloc d'aquell *Esbart de Vich*, que, de la manera espontània amb què imaginàriem que es forma

un vol d'ocells, va formar-se per allà l'any 1867, i es va estrenar el dia 19 de juny, a punta de sol. Aleshores

*els marges eren verds. L'herba mullada
brillava amb els diamants de la rosada
ploguts amb el relleu del sereni.
Cantaven rossinyols a la riera...
Quin bell encant de noia primicera,
tenien plana i serra aquell matí!*

Amb aquets termes, Josep M. Vilarnau evoca la naixença de l'*Esbart* i la seva eclosió a la *Font del Desman*.

El fullet de què parlem és un bon record, i conté el més sobresortint de la *Romeria Poètica* celebrada el dia 14 de juliol del 1929. Hi ha una, diguem-ne presentació, o justificació que en fa Antoni Busquets i Punset. Segueixen fragments d'un estudi de l'obra del Doctor Genís, per Miquel Bosch i Joner; un poemeta d'"Homenatge", en diverses parts, cantant les glòries de "tots els poetes que han obert els ulls a la llum daurada de la Plana de Vich" (Jacint Verdaguer, J. Serra Campdelacreu, Lluís B. Nadal, J. Camp Sangles, Antoni Espona, Francesc Masferrer, Jaume Collell, Martí Genís). Aquest poema és obra de l'esmentat Josep M. Vilarnau. I altres treballs de Jaume Tuneu i Pol, Esteve Busquets i Molas, Martí Genís, Jaume Collell, Josep Salarich, Pere Verdaguer; i nombre d'adhesions.

Ha fet bé, En Busquets i Punset, d'editar aquest fascicle. Sense ell, potser hauria passat desapercebut del tot el delicadíssim homenatge al mestre de la prosa catalana, Martí Genís. Perquè, com ell mateix—En Busquets—diu, "els actuals corrents de desorientació en l'ordre intel·lectual i de l'esperit porten un enfredoriment esborronador".—L. B. i P.

VALLS DOCUMENTAL. - Festes decennals de la Candela. 1931.

La Ciutat de Valls ha celebrat enguany amb molt d'esplendor les festes decennals de la Candelera. En l'avinentesa d'aquestes festes, hom publicà l'important fascicle que duu per títol *Valls documental*. Aquest fascicle conté treballs de Ferran Cases-Mercader, Fidel de Moragues, Pere Mialet, F. Blasi i Vallespinosa, Carles Cardó, Eusebi Ribes, Cèsar Martinell, Pere Català, Tomàs Selva, Francesc Cortes i Jové, Francesc Ballester i Castelló, Jeroni Moragues, Francesc Alentorn, Vicens de Moragues, Carles Magrinyà, J. Miquel Macaya, Josep M. Cases-Homs, Jaume Bofarull, Eugeni Cirac, Eduard Castells i Oller, Joan Martí i Català, Pere Batalla, Francesc Guasch, Carles Gerhard, Trinitat Pi, Francesc Garcia, Joan Domingo i Poblet, Josep M. Màndoli, Joan Figuerola i Ballester, Albert Sans i Fargas, Lluís Martinell, Benet Cases, Francesc Plana i Sardà, Isidre Vives, Tomàs d'A. Caylà, Rafael Castells, Joan Vives i Anguera, Francesc Madrid, Josep Casañas i Guasch.

Heus ací una renglera de noms que fan lluir la cultura d'una població. No pot negar-se que Valls compta amb una notable *élite* intel·lectual. Quan els que formen aquesta *élite* es posen en ordre de batalla, tinguen per segur que, sense

gaire esforç, aconseguiran objectius tan estimables com ho és aquest *Valls documental*.

Hem fullejat mantes vegades aquesta publicació pel gust que hi hem trobat sempre, com si passés sota els nostres ulls, a vista d'ocell, un panorama vivent de la cultura, millor dit de la vida val·lenca; dels caires múltiples que enriqueixen el seu conjunt. Per això quan, al costat de la disquisició històrica o filològica trobem el comentari de tema industrial o de cultura tècnica, o bé la crònica deportiva, ens plau. Altrament, el text és auxiliat poderosament amb il·lustracions, de caràcter documental i de caràcter artístic. La presentació és acurada i diu bé a favor de la indústria tipogràfica val·lenca. Potser una mica més de marges no hauria estat malament.

Hom ha procurat d'evitar aquesta publicació tot caire xovinista o de localisme excessiu; un defecte en què sovint hom cau, si és que moltes vegades se'n pugui dir defecte. El to, en general, que domina les pàgines d'aquesta edició remarcable és discret, elegant. Així mateix, el criteri de selecció ens sembla en general encertat. I no hi ha dubte que amb aquesta publicació, un que no conegués Valls de res, podria formar-se'n una idea bastant justa.

Altrament, hom veu o sospita el que Valls podria donar a la cultura general catalana, i sobretot a la llengua. N'és un tast l'article de Carles Cardó; les nostres preferències ens hi han fet fixar d'una manera especial. Com ens hem fixat també especialment en l'aportació val·lenca dins la premsa catalana, segons ens ho mostra el doctor Ballester i Castelló, en un article també de força interès. I ja veurieu com de mica en mica aniríem a parlar, en particular, de cada un dels treballs que formen el llibre!

Valls documental és un document, però no eixut. Té la gerdor d'un paisatge fresc i té com una música de poema.—L. B. i P.

LES CASES PAIRALS DE TERRASSA, monografia de *Baltasar Ragon* ("R. de la Galera"). Terrassa, 1931.

Una vida plena d'activitats, desplegada en àvides recerques, com és la del terrassenc senyor Baltasar Ragon, lleva de tant en tant fruits saborosos, com és ara aquest present de *Les Cases Pairals de Terrassa*, estimable fullet, il·lustrat, i tot ell ben presentat. L'autor diu que aquest estudi—ell, el qualifica, modestament, de petit—fet sobre aquest tema, no ha estat altra cosa que l'intent de recopilar les coses dels terrassencs, les quals, per molts anys que passin, sempre seran un motiu perquè hom pugui fer un comentari del que Terrassa ha estat i ha tingut. El meu interès—diu—és desvetllar i fer estimar el record dels nostres avantpassats amb llurs gestes i llur amor a la nostra estimada ciutat.

L'autor, doncs, no renuncia a l'aspecte erudit del tema, en el qual demostra els seus apreciables coneixements; però, com veieu, es fixa un objectiu encara més alt, i és l'exemplaritat dels qui, en generacions pretèrites, acompliren una tasca honorable i ciutadana, la qual exemplaritat ha de servir per al nostre allixonament d'avui i del futur. Registrar i catalogar les pedres, per motiu de ciència i investigació, està molt bé. Però no passar d'aquí seria un bell objectiu truncat.

Aprofundir en l'estudi de les pedres, en forma de percebre llur batec humà, amb l'estímul que això pot desvetllar-nos, heus aci l'obra total.

Baltasar Ragon ha fet amb *Les Cases Pairals de Terrassa* una obra plena d'amor. Aquest amor a la ciutat on ell sojorna traspua en totes les pàgines. Les seves descripcions no són una cosa purament tècnica diríem, una anotació freda; sinó que s'hi sent l'escalf de l'afecte; i això li dóna una qualitat viva, que palpita i us encomana el seu calor. Un detall, una frase, de vegades una sola paraula, que l'amor no de simple erudit li suggereix, projecta damunt aquestes pàgines raigs de llum amiga i confortable. En fi, *Les Cases Pairals de Terrassa* és una aportació estimable, i el seu contingut es fa llegir amb simpatia.—L. B. i P.

L'EXPOSICIÓ INTERNACIONAL DEL MOBLE I DECORACIÓ D'INTERIORS DE 1923, per P. Bohigas Tarragó, secretari de l'Exposició; 80 pàgines i nombre de làmines.

Aquesta bella *brochure* ha vingut a les nostres mans i ens ha despertat, a seguit, un sentiment ni d'ordre literari ni d'ordre artístic: hem recordat que aquesta Exposició va ésser estrenada pel general Primo de Rivera, i amb aquest acte va ell mateix estrenar-se podríem dir com a governant. Han passat anys, doncs, d'aleshores ençà: prop de vuit. Amb tot, el record d'aquella manifestació no s'ha esvanit pas; va ésser una manifestació prou forta i interessant. I ara ens ha plagut, amb les pàgines d'aquest estimat fullet sota els ulls, de passar a la tela de la nostra memòria, tot revivint-la, la magnífica exhibició de tantes mostres d'art del moble, que amb gust voldríem tornar a veure, dins l'estil de les darreres adquisicions—és clar.

L'autor d'aquest fullet, el senyor P. Bohigas Tarragó, secretari que fou, precisament, d'aquella Exposició, ens en fa un historial, ens hi explica les seves alternatives, i resum molt bé la visió de tots els actes que s'hi van desplegar. Hi relaciona els concursants o expositors, hi ressenya les festes, hi descriu les instal·lacions. Agraïm a En Bohigas Tarragó aquesta obra i el treball que hi ha esmerçat. No serà llegida sense goig ni serà consultada sense profit. Després de tot, és encara un document de vàlua innegable.—L. B. i P.

FLAIRE DE ROSES I ESPLAIS, poesies de Maria Emília Furnó; 112 pàgines. 1931.

Concixiem altres llibres de la senyoreta Furnó, la directora de l'estimat Institut Feminal. Dels llibres anteriors d'aquesta mateixa autora servàvem la impressió d'una simpatia difusa, que és l'ànima interna dels seus cants poètics, esplais purs, més que preconcebudes intencions de recercament artístic. El to de les poesies de la senyoreta Maria Emília Furnó aguanta el mateix alè sempre: un alè d'entendiment, de coses dites a cau d'orella, amb afectuositats autèntiques; poesia "de sentiment" que diríem, d'on són absents retrucs i contorsions; simplicitat normativa i descurança de més alts objectius; cantar per cantar, una mica així com el moixó, en abandonat sentiment natural. Aquest sentit de poesia és de tots els

temps, és la nota que trobem en certa manera invariada a través de totes les tendències i escoles. La poesia que ens ofereix la senyoreta Maria Emília Furnó és sense-tendència, és sense-escola. Escola, tendència no interessen l'autora. Com no interessen—és clar—al moixò que canta a l'aire pel delit fisiològic de cantar. *Flaire de roses i esplais*, títol d'aquest darrer llibre de versos de la senyoreta Furnó, ja revela tot d'una la mena de coses i especialment el to que deuen contenir-s'hi. Representa que l'autora ha pres un pom de roses, hi ha passat la mà per sobre, potser les ha esfullades, a gratcient, un xic i s'ha extasiat en la flaire que se n'exhalava; hi ha tingut uns moments d'esplai, d'aconhortament amable de fatigues, de penes, potser de desenganys. Encara traspuen una altra bella qualitat, els versos de la senyoreta Maria Emília Furnó, i és l'amor a la mainada. La distingida directora de l'Institut Feminal té en la mainada el jardí de les seves preferències. I està bé que per l'amor, envolta de la mainada, faci aquests versos, i que procuri posar-hi flaires de roses, i procuri donar-los un sentit d'esplai, suau, clar, benigne.—L. B. i P.

L'ANTIGA CIUTAT DE BALAGUER, pel P. *Pere Sanahuja*. Biblioteca Lleidatana, vol. II. Pàgines 208 i làmines.

Llibre exquisit, llibre que dóna gust de prendre a les mans. Està fet amb una dignitat que voldríem trobar sempre en les edicions dels nostres llibres. La "Biblioteca Lleidatana" edita amb lloable cura les seves publicacions. Certament, no és fàcil que els seus promotors hi trobin una compensació d'ordre material o econòmic. En canvi, deuen trobar-hi una llarga compensació d'ordre espiritual. I com que no poden treballar més que comptant amb una compensació d'aquest gènere, llur tasca és més digna encara de l'elogi i de l'amor dels homes que senten devoció per les coses de la cultura.

Ara diguem que el P. Pare Sanahuja, escriptor ja conegut pels seus articles i col·laboracions ben estimables, en diferents publicacions, ha fet una obra que, si no exhaurix el tema—car potser no podrà dir-se mai de cap tema, que hagi estat exhaurit i que, per tant, no pugui proporcionar encara algun aspecte nou, alguna dada desconeguda, i altrament, ell mateix, l'autor, declara que és limitat—, dóna un sentit de cosa plena que val la pena d'ésser remarcada.

L'antiga ciutat de Balaguer, pel seu atractiu històric, barrejat sovint amb el fang—fang noble, si volem, de vegades sagrat— de la llegenda, havia guanyat l'atenció de mant escriptor, en sentit més o menys històric, en sentit més o menys poemàtic, o obertament poètic. El P. Sanahuja ha hagut de furgar pacientment ací i allà, ha hagut de resseguir, amb un amor de gran enamorament, textos, còdexs, pedres, llibres, contalles, i moure arxius.

Resultat d'un estudi pacient i intens, mantingut durant anyades potser, és aquest llibre, en el qual passa a passa podeu recórrer els carrers materials i els carrers simbòlics de l'antiga Ciutat de la Noguera, que sent besar els seus murs pel Segre.

Per a nosaltres, aquests estudis històrics, tot i ésser monogràfics i reduïts als límits d'una població, atenyen molta importància, i són en certa manera els carreus de l'edifici de la història general. Potser per part del públic lector hi ha encara

massa poc interès a l'esguard d'aquesta mena de llibres, que alguns s'afiguren que són pesats. Però s'equivoquen, al nostre entendre. Llibres com *L'Antiga Ciutat de Balaguer* enclouen una amenositat, si volem dir-ho així, no gens menyspreable. Perquè la mateixa direcció dels fets i llur desplegament ofereixen una bella qualitat dramàtica.

L'estudi del P. Sanahuja ens sembla que no desaprofitarà gens als estudiosos i historiadors, que necessiten peces bones per a bastir llurs síntesis, si aquestes han d'ésser ben reexides. I en dir això no entenem dir que aquest llibre interessi sols els historiadors; perquè és el comú dels lectors d'un nivell mitjà de cultura que interessa.—L. B. i P.

LES REVISTES

Les reproduccions i reduccions d'articles d'altri fetes en aquesta secció, tenen només caràcter documental; la inserció d'elles no implica, doncs, conformitat plena amb llur contingut.

PRINCIPIS CATÒLICS PER A LA LABOR FEMENINA, pel Dr. Lallement, Professor de Sociologia a l'Institut Catòlic de París, a la "Documentation Catholique", número del 28 de juny ¹.

El treball és, bo, a judici de l'Església, si és convenientment ordenat a la consecució dels veritables fins de la vida. Comporta l'exercici de les nostres facultats, però també la fatiga. I bé: això són dues coses precioses per als fins de la persona.

¹ En el darrer congrés de la Federació Francesa de les Unions de Sindicats Professionals Femenins, va ésser consagrada una reunió a aquest objecte. Trobem en la *Revue religieuse de Rodes* (30 de maig de 1930), la següent nota que li emmanllevem:

"És un fet que, des de la guerra sobretot, la noia soltera i la dona casada deserten cada dia més de la llar per anar a treballar a fora. En 1909 hi havia, només a la regió parisina, 938.000 dones que tenien una professió, i 1.111.500 en 1921, data de la darrera estadística; avui, aquesta darrera xifra és certament superada i d'una manera ben apreciable. Les causes d'aquest fenomen són múltiples.

"N'hi ha una d'ordre material: la necessitat, en front de les dificultats de la vida, del guany de la dona per a fer subsistir la llar; la temença que la malaltia o la mort del cap de família deixi, d'un dia a l'altre, la mare sense recursos; els deutes contrrets pels matrimonis joves en el moment de casar-se. En això, l'element moral ja hi exerceix un paper importantíssim. Heus ací alguns casos en què esdevé el factor essencial: el mal comportament del marit, el nombre creixent de famílies desunides, la formació insuficient de les noies que no saben tenir cura de llur casa i que no s'hi troben bé, la manca d'estima massa genral per al treball familiar i domèstic, etc.

"Les conseqüències d'aquest estat de coses són desgraciadament deplorables, tant del punt de vista físic com del punt de vista moral. Massa sovint el treball a la fàbrica, i fins i tot a l'oficina, per exemple, al servei d'aqueixes màquines-estadístiques i de càlcul l'ús de les quals es generalitza cada dia més en les grans administracions, produeix a la dona una fatiga muscular o excitacions nervioses que són greument perjudicials per a la seva salut. I no ho són menys per a la salut dels fills que pot engendrar. Està establert, d'una manera irrecusable que les mares que treballen fora de casa tenen més fills morts i més criatures febles que

El treball instrument de la Redempció

Les nostres facultats són les nostres potències d'obrar. Són els talents de l'Evangeli, la gestió dels quals ens és confiada. Com a éssers humans, hem de fer treballar la nostra intel·ligència, i intel·ligentment les altres forces nostres; perquè la intel·ligència no és, certament, l'única facultat humana, però sense ella, les altres no serien humanes.

En càstig del manament, que és desordre en l'acció, l'esforç s'ha ajuntat a l'esmerç de les nostres facultats. Els mots que designen avui l'exercici de la nostra activitat—labor, treball—són mots que prenen llur significació en el capsament i en la pena. Però, ¿no pot convertir-se en un bé la part de pena i de cansament que pertoca a cadascú? Jesús n'ha fet un mitjà de la Redempció! "Ell ha assumit els nostres treballs", i ens ha atorgat la noblesa d'ésser amb Ell corredemptors per a nosaltres i per als altres, si volem prendre, en la generositat de l'amor, aquesta pena del treball que era un càstig, per a fer-ne la matèria d'una ofrena reparadora i un mitjà d'evar-nos per damunt dels sentits envers Déu.

LA LLEI DEL TREBALL CONCERNEIX TAMBÉ LA DONA
Però el treball ha d'ésser ordenat a la família

Aquestes veritats, fundades en el noble paper de la persona humana i de la persona rescatada, concerneixen d'una manera manifesta el sexe femení. Però el que cal veure i considerar és com s'apliquen a la condició de la dona.

Com que el treball desinteressat és relativament rar i la majoria dels treballs humans tenen per finalitat més o menys directa el sosteniment de la vida, estudiarem amb preferència aquests darrers.

¿És d'acord amb l'ordre de la natura que la dona es lliuri a aquesta mena de labor?

Segons la norma ordinària, el treball femení per a la conservació de la vida és, en primer lloc, l'infantament d'éssers humans i llur agombolament mentre l'han de menester. Però és cosa molt convenient i honorable que la mare, amb les forces que li deixa disponibles aqueixa primera obra, contribueixi a assegurar la subsistència i la vida dels seus. El pensament de l'Església amb referència a aquest punt és cla-

---

les altres. Està establert també, així, que, generalment, tenen molts menys fills: sens dubte, per raons d'ordre físic de què acabem de parlar, però per això mateix per raons d'ordre moral. L'infant cohibeix i limita la llibertat de la mare, interromp la seva activitat professional, la disminueix i pot suspendre-la definitivament. Per això ella no desitja de tenir-ne. Si en té massa freqüentment, se'n deriven greus inconvenients per al fill. Aquest comença per ésser confiat a una dida; després, sovint és abandonat als atzars del carrer. És indiscutible que l'absència de la mare obrera és una de les causes de l'increment de la criminalitat juvenívola. Finalment, la pitjor conseqüència del treball assalariat de la dona és la disgregació de la família; una vegada la mare i l'esposa han desertat de llur missió, els atractius, els costums, àdhuc els deures que retenen el marit i els fills a la llar, s'afebleixen lentament i deixen d'obrar damunt l'esperit, damunt l'ànima i damunt el tren ordinari de la vida d'aquests. I així l'ordre volgut per Déu es troba encara més menyspreat, en greu perjudici i per al més gran perill de la societat.

"Contra aquesta situació, la Federació Francesa de les Unions dels Sindicats Professionals Femenins ha buscat remeis. Amb objecte de proporcionar més benestar a la llar on hi ha fills, preconitza la generalització d'aquestes pensions fami-

rament manifestat en la Missa de les santes dones allà on es llegeix l'elogi de la dona forta: "Ha cercat la llana i el lli i ha treballat amb l'enginy de les seves mans... ha vist un camp i l'ha comprat; amb el producte del seu treball, ha plantat una vinya." En això hi ha l'honor de la intel·ligència i del coratge. La dona que coneix la sentència de Déu i el misteri de la Redempció comprèn, de més a més, el preu sobrenatural del treball. La "dona forta" del llibre dels Proverbis és una esposa noble i, tot i això, "no menja el pa de l'ociositat"; la llei del treball també regeix per a ella; del sofriment i de la fatiga del seu treball, n'obté, juntament amb allò que convé a la seva família, l'oblació de totes les seves forces a Déu i socors per al pobre. Per la mateixa intel·ligència de la Redempció que va posseir la Verge Maria en la morada de Natzaret, l'Església aprova, en les seves verges contemplatives, el treball de les mans.

En la nostra societat, un fort corrent porta la dona a assegurar la seva vida per mitjà del seu treball. Però la porta també a fer-lo independentment de la família. Hom reconeix el seu dret i el seu deure de desenvolupar la seva personalitat i millorament de la pròpia valor per mitjà de la formació de virtuts i de capacitat i, per tant, d'una sana independència. Però avui hom sempre sent: "independència pel que ateny la família", i hom dona com a traducció d'aquests mots que la dona ha de treballar fora de casa seva.

Les causes? L'esperit general individualista? Sí, però està fortificat per causes més precises. Hi ha les necessitats econòmiques que deriven de l'industrialisme modern (les estadístiques mostren que les conseqüències de la guerra no són el més essencial). L'economia actual ha industrialitzat la fabricació d'un gran nombre d'objectes que en altre temps eren productes casolans. En fer això, ha alliberat la dona d'una gran part de la seva labor domèstica, però ensems l'ha cridada a manufacturar en les grans fàbriques i ha augmentat, en el pressupost familiar, la necessitat de recursos en metàl·lic. La noia aporta de seguida a la casa un sou que és ben acollit. Així adquireix una certa independència (almenys, tocant a l'autoritat que ella coneixia; en canvi, no s'adona massa que cau sota una altra llei més dura). Millor dit: la dona, amb la contribució del seu salari, se sent una valor. Remarquem que en una economia mecanista i materialista com la nostra, en què la valor és representada sobretot pel diner, la possessió personal de diner dona sovint una més gran autoritat de fet que una cosa com la valor domèstica, que no es tarifa. La dona casada que percep un salari tindrà cura moltes de vegades de guardar aquesta independència davant de l'espòs, més d'un cop amb excel·lents objectius, com

---

liars i de les Caixes de compensació professionals que han fet ja tant de bé allà on existeixen. A fi de donar una seguretat, almenys relativa, a les mares de família, recomana la institució de l'assegurança de vacances i de jubilació.

"Per evitar els inconvenients del treball al taller i a l'oficina, voldria veure practicar en gran escala el treball alternat i afavorir el treball a domicili. Finalment, conscient d'una raó de les més greus i de les més freqüents, potser, de l'abandó per part de la dona de les seves obligacions familiars per ocupacions exteriors, ha adoptat l'acord següent, que fóra de desitjar que tot seguit es posés en pràctica, sobretot en els medis catòlics: "Que totes les persones, obres i organitzacions que tenen un paper educatiu entre la joventut es preocupin de donar-li, junt amb la formació familiar i domèstica, el gust per una vida senzilla i una noció exacta de la valor econòmic i moral de les tasques domèstiques, noció que precisa inculcar tant en els medis masculins com femenins".

"El gust per una vida senzilla! No s'evitarien pocs ni gaires mals si hom pervingués a encomanar-lo als francesos i a les franceses del nostre temps..., i ben cert, no pas únicament als que treballen!"

la possibilitat d'intervenir més lliurement per al bé de tots en els assumptes de la casa. Afegim a això l'atractiu per a una forma de treball que sembla procurar, i procura, de vegades, una vida de societat més àmplia; l'obtenció també de diners per a necessitats superflues o fictícies, desenvolupades per una producció de luxe, la qual procura la il·lusió de posar d'una manera més completa el món material a la disposició de l'ésser humà, quan el fa sovint esclau de la matèria. Encara causes menys generals, com, per a les noies de classe benestant, el desig, que de vegades aconsegueix l'aprovació del pare, d'evitar amb la preparació d'una carrera liberal, una vida fútil que la mare voldria imposar. I aquesta causa que, aïllada, es generalitza cada dia més: la perspectiva del divorci. En certs països, comptada entre les principals raons que indueixen les noies a armar-se d'estudis i d'ofícis.

És un bé el treball fora de la llar?

Tenint en compte algunes d'aquestes causes, la dona cristiana podrà mirar com un bé el treball fora de la família?

Descartem, en primer lloc, la idea falsa que hi veuria la condició d'una personalitat més completa. Certament que la personalitat reclama una activitat intel·ligent, mestressa d'ella mateixa, encaminada a la consecució de fins que siguin ben seus; però no requereix de cap manera una separació completa. Tant és així que, en la Divina Trinitat, ço que hi ha de Persones—infinitament perfectes en llur personalitat—són només pures Relacions en una vida familiar sublim. La personalitat creada pot formar-se també perfectament mitjançant el seu comens en la societat familiar que li assegura l'ocasió d'una activitat com la que a continuació enumerarem amb les seves característiques. Hom podria fer un bell estudi sobre la personalitat de la "dona forta" del Llibre Sant.

Realment, la personalitat femenina no té l'obligació d'ordenar-se a la vida d'una família. Déu li ha donat la llibertat d'una altra vida. Però llavors ha d'ésser capaç, verge, d'emplenar el seu cor de l'amor de Déu i de l'amor de les ànimes envers Déu. Car, contràriament, allò que ocuparia la seva ànima no fóra altra cosa que una forma de l'amor de si mateixa, egoisme inferior a l'abnegació familiar, sense parlar dels perills d'ordre més baix. La verge cristiana, per tal d'evitar una fantasia egoista, ha d'adoptar la norma general d'emmotllar-se a un pla de formació i d'acció. Així mateix, són cridades per la Providència a assolir l'ideal virginal aquelles qui es creien fetes per al matrimoni i que les circumstàncies les n'han allunyades. Si no senten la vocació religiosa, la més bella funció a què poden consagrar-se és la d'unir-se a la vida familiar. Què és bell i admirable el paper de les germanes i de les ties quan és ple d'abnegació i de discreció! Per això la vida religiosa mateixa ha emmanllevat llurs noms!

El treball a casa és la funció normal de la mare i de l'esposa

Però la funció ordinària de la persona femenina és, per disposició de la natura, el d'esposa i de mare. I si aquesta és la seva funció, no cal dir que el mateix ordre de les coses exigeix que es lliuri preferentment a l'obra familiar i a les tasques de la casa.

També Lleó XIII escriu netament i explicita: "La natura destina les dones als treballs domèstics." (*Rerum Novarum*).

I el Pontífex prossegueix així: "Treballs, d'altra banda, que salvaguardin admirablement l'honor de llur sexe i responguin millor, per llur natura, a les exigències de la bona educació dels fills i a la prosperitat de la família." Reflexionem una mica sobre aquests punts.

"Treballs que salvaguardin admirablement l'honor de llur sexe." Això val sobretot en comparació al treball assalariat fora de casa.

És un treball verament liberal

Els quefers familiars, comparats a les tasques assalariades, són veritablement un treball liberal. És ben fàcil i còmode als enemics de la família de posar en ridícul aquesta vella expressió: "L'esposa, reina de la llar". Quin joc més pueril és el de fer desfilar, com ha fet adés un fascicle comunista, les humils tasques de què es compon el treball quotidià de la mestressa de casa. Reina? Sí. És veritat que la possessió d'aquest títol comporta fadigues i penalitats. Però, com és impregnat el seu treball d'afecció, de pensament, d'atenció i, molt sovint, de la més alta virtut! Com s'assembla aquesta obra material a l'obra liberal per excel·lència, que és el tractament de les ànimes! En aquest govern de la casa, "economia" en el sentit etimològic de la paraula, entra incomparablement més de pensament humà i d'activitat moral que en qualsevol tasca assalariada de les que deixen les mans blanques. Treball liberal encara, la tasca familiar, perquè la persona hi treballa directament per a l'obtenció de fins que són ben seus (la qual cosa és, com ja hem vist, amb la intel·ligència i la possessió de si mateix, la condició d'una activitat verament "personal"). Mentre que l'assalariat treballa en benefici d'altri i d'un afer que sovint li interessa poc, únicament per a retrobar, després del seu treball, una activitat personal, la mare de família treballa directament per a aquells que són "altres ella mateixa", per a aquells que les altes virtuts del seu cor li fan estimar en el sacrifici pacient, fins i tot essent-ne indignes de vegades.

El treball de la casa respecta millor també l'honor de la dona, per tal com no l'exposa, com el treball assalariat, a penoses convivències. Assenyalen només com és desplaent la vigilància i la direcció masculina del treball femení assalariat. Però encara cal cridar l'atenció respecte a això: que el treball material (i el treball mercenari en general), si és ennoblit pels seus fins i per totes les activitats morals que el penetren, és en si mateix quelcom que doblega l'ésser humà, fent-lo aparèixer en una condició momentàniament disminuïda: per exemple, la fatiga. El treball familiar té l'immens avantatge d'ésser més naturalment penetrat d'atenció moral i, quan esgota la dona sota el pes feixuc de les seves tasques, de no fer-ho sinó en presència dels seus. El treball mercenari obeeix a pensaments menys nobles, i tant les seves fadigues com els seus allunyaments de la llar estan en contacte amb d'altres que es troben en el mateix estat.

I assegura millor la prosperitat moral i material de la família

Les tasques domèstiques, diu encara Lleó XIII, "responen millor, per llur natura, a les exigències de la bona educació dels fills i de la prosperitat de la

família". A propòsit d'aquesta evidència de bon sentit, de la qual estadístiques i pressupostos s'encarregarien de donar una expressió matemàtica a qui la desitges, hom pot observar que les professions liberals, que eviten a la dona certs inconvenients del treball assalariat, no tenen resultats molt excel·lents i preferibles per a l'educació dels fills i la prosperitat familiar. La noia que ha cursat una carrera liberal romandrà ordinàriament, dividida, si arriba a casar-se, entre la seva família i la seva professió, la qual continuarà absorbint-la, perquè li plau i perquè constitueix el seu dot. Únicament podria emprar-la per realitzar una feliç harmonia amb l'educació dels seus fills i de la seva casa, si posseeix una bella fortuna que li permetés d'exercir-la folgadamente i com a mitjà de combatre l'ociositat.

Però si la prosperitat de la família i la seva prosperitat moral exigeixen sobretot la presència de la mare a la llar, cal advertir que no se'n satisfan únicament. Fóra errat de pensar que l'ideal de la vida familiar pot realitzar-se confiant-hi només la dona i que la presència del marit només hi és necessària en les hores de cansament. Cal considerar aquesta veritat: la família és una societat que no trobarà la seva cohesió si hom no hi persegueix una obra de conjunt i no hi comparteix conjuntament els esforços i les alegries conquerides entre tots. Els antics deien que és "la societat de la vida quotidiana". El pare pot deixar-la per motiu d'un treball que procura la subsistència de l'esposa i dels fills, però cal que hi torni i s'hi estigui tant com sigui possible. I cal que els fills concebin un respecte amor i rebien la disciplina del treball veient el pare a treballar a casa. Cal, a més a més, que la dona sigui introduïda, per la mateixa família, en una societat més vasta: relacions familiars, iniciació pel marit a interessos més elevats i adhesió, amb ell, a causes més generals. La família és cèhula de la societat: no és societat darrera i no pot ésser més suficient a l'home que a la dona. La religió obre una sortida vers el cel a no poques esposes que haurien d'ésser acompanyades i estan isolades; però si Déu pot demanar virtuts heroiques a l'ànima, no és incumbència de la societat d'imposar-les. Convé, doncs, que la família mateixa obri i aplaní els camins vers les relacions i els grans objectes, per tal que els seus membres es puguin desplegar i esmerçar-se en harmonia amb llurs deures de la llar, sense sentir-se'n separats. Tenim progressos a realitzar perquè les nostres famílies posseeixen la vitalitat necessària, si volem evitar el risc que desapareguin.

CONCLUSIONS PRACTIQUES

Maldar sense repòs per reduir el nombre de dones que treballen fora de la llar

Què és que cal fer, doncs, pràcticament?

Hi ha un cert nombre de dones que treballen a fora empeses per una necessitat. Hom s'ha d'aplicar a reduir aquest nombre millorant les condicions econòmiques de la família obrera: esforç per a l'establiment del salari familiar mitjà, pensions familiars i assegurances socials. Mentre hi hagi mares que treballin a la fàbrica, llargues vacances de maternitat (amb preferència a la cambra d'al·letament, la qual cosa és anar de mal en pitjor). Organització per a les dones, pertot on sigui possible, d'un treball alternat.

Són necessaris, però, esforços d'un ordre més general. Sense ells, hom no im-

pediria l'industrialisme, el qual tendeix, per raó dels gustos que suscita en les mateixes interessades i per la natura de les coses, a buidar la família de tota la seva vida. Hom veu la necessitat del poderós moviment familiar que restauri l'estima de totes les valors de la llar i obri en l'esperit i la consciència dels amos de la indústria per tal que no s'esmercin únicament en pal·liatius (altrament, llur bona voluntat trobaria indubtablement més bon ús si no cercuessin més que les qualitats del treball femení, però és evident que allò que els interessa són els salaris insignificants). El moviment familiar proporcionarà també a la noia i a la dona la intel·ligència de la tasca familiar; una ensenyança domèstica que els faciliti els mitjans de fer més interessant i d'alleugerir llur obra suscitarà en elles el gust per la casa. Aguditzarà i estimularà així mateix les dones vers els bells oficis femenins, adaptats a llurs disposicions i a llurs obligacions familiars. Caldrà també que el marit senti l'atracció i el gust per casa seva i que no li manqui temps per a fer-hi algun treball. Això podria ésser, sembla, un efecte de la racionalització, si arribés a reduir d'una manera molt notable les hores de fàbrica i proporcionés així llargues hores per al cultiu del jardí de família o per a un treball d'art més personal. Per tal que l'home utilitzi les hores de llibertat, caldrà que disposi a casa seva de llibres, periòdics, revistes, etc., que ensenyin les maneres possibles, interessants i àdhuc recreatives d'esmerçar-les amb profit juntament amb l'esposa, les filles i els fills, grans i petits.

Mentrestant, millorar les condicions del treball assalariat

Fins que aquests esforços no hagin reduït notablement les ocupacions no familiars de les dones—i és indubtable que no les faran desaparèixer completament—què cal fer pel bé de les ànimes i de les famílies?

L'Església, ja ho sabeu, àdhuc en les condicions més difícils, no abandona mai la partida. Comprèn que Déu no es deixa vèncer, que no tolera mai un mal sense que hom amb voluntat no pugui treure'n un bé; i s'esforça sempre a procurar aquest bé al major nombre d'ànimes possible. Empeses en la vida econòmica exterior, les cristianes comprendran que hi tenen una missió: portar-hi el sentit del treball cristià, de la seva valor humana i sobrenatural, de les virtuts que reclama la dignitat de la treballadora, de la subordinació a la moral familiar. Amb un esforç generós—i que despertarà en llurs companyes tot allò que hi ha de bons sentiments—adaptaran, corregiran i utilitzaran per al bé les dificultats que ofereix el treball del taller o de l'oficina. Així elevaran el treball mercenari i contribuiran tant a la pau social com a la prosperitat del país; així cultivaran en elles la intel·ligència i l'amor del bé comú de l'empresa a què pertanyen i de la professió.

Però, per a sostenir-se elles mateixes i exercir eficaçment llur comès, caldrà que s'agrupin en les organitzacions que ha beneït per a elles la Mare i la gran Treballadora que és la santa Església.

LA RELIGIO I LA PAU, per *Pierre Delattre*, a "La Vie Intellectuelle", setembre de 1930.

Quan "a la sisena edat del món, tot l'Univers fruïa de pau", nasqué a Betlem, en una pobre establia, Aquell que Isaïas havia anunciat amb traços sublims: "Un

Infant ens és nat; el mantell reial ha estat posat damunt les seves espatlles; hom l'anomena el *Príncep de la Pau*"; legions d'àngels il·luminaren sobtadament la nit profunda. Saludant amb llurs aclamacions el Salvador del món, cantaven: "Glòria a Déu al més alt dels Cels; Pau en la terra als homes de bona voluntat".

"Glòria a Déu, Pau als homes": en aquests dos termes és compresa també la missió de l'Església que el Crist, pujant als cels, ha deixat entremig de nosaltres perquè el substituís. En unes quantes pàgines voldriem senyalar de quines aptituds singulars l'ha dotada el seu diví Fundador per a retornar la pau entremig dels homes.

I

A la diferència de totes les altres institucions que es proposen d'establir relacions entre els homes i la Divinitat, l'Església catòlica no imposa solament als seus fidels l'obligació de viure en pau, ans també justifica aquesta exigència per la naturalesa sagrada dels llaços que estableix entre ells; n'aclareix l'abast per una doctrina moral precisa; acut a les deus mateixes dels conflictes de les passions humanes; ve en ajut, en l'acompliment d'aquest deure a vegades dur, del cor humà sempre endut per alguna passió.

El Catolicisme, en efecte, transforma la humanitat en una fraternitat la llei de la qual és l'Amor, on l'odi revesteix el caràcter d'una passió fratricida. La seva vida interior tendeix a fer de la consciència l'instrument eficaç de la pau entre les classes i els pobles, ensems que la seva jerarquia constitueix l'organització més capaç de fer entrar la doctrina en els costums públics. Si, doncs, les nacions catòliques arrangen encara llurs conflictes per les armes i no per l'arbitratge, cal deduir-ne la defallença de les forces espirituals, l'afebliment de l'esperit religiós. El desencadament de les horrors que han caracteritzat la darrera guerra no prova res contra l'existència o la bonesa de Déu; revela només a quin grau de barbàrie són capaços de davallar les societats més civilitzades quan se sostrauen a les influències de la religió.

"Hi ha nacions—les més puixants i les més considerables—donades a la lluita...—escriu Benet XV, el 1er. de novembre de 1914. Proveïdes d'enginyers espaventables, miren, per dir-ho així, a destruir-se mútuament amb refinaments de barbàrie. Fora límits a les ruïnes i al carnatge; cada dia la terra, inundada per nous rierols de sang, es cobreix de morts i de ferits. Veient aquests pobles armats els uns contra els altres, hom no dubtaria que descendeixen d'un mateix Pare, que tenen la mateixa naturalesa, que formen part de la mateixa societat humana? Els reconeixeria hom per fills del mateix Pare que és als cels? (*Ad Beatissimi*, 1er. de novembre de 1914).

Sens dubte, no és per un encontre fortuït que, paral·lelament a aquest desencadenament d'odis fraticides, l'atenció es troba sobtadament atreta pel dogma que estableix més sòlidament el caràcter sagrat de la fraternitat que uneix els homes, a la doctrina de l'Església, *cos místic de Jesucrist*.

Hom no s'enganyaria gaire a veure-hi una Providència especial, un d'aquests moviments de l'Esperit Sant vivent en l'Església per suggerir-li oportunament els pensaments i les voluntats divines.

A la inversa del que pensen massa sovint les "élites" àdhuc cultivades, l'Església no és solament un lloc de reunió, una assemblea, una associació, destinada a propagar la doctrina i la cultura cristianes; no es limita a reunir ànimes que llur fe unirà individualment a la persona del Crist, Fill de Déu. Producte d'aquesta fe, creació de l'Esperit Sant vivent en les ànimes, ella és una societat sobrenatural, de la qual tots els membres, elevats a la participació de la Divinitat, no formen més que un cos místic, del qual el Crist és el Cap, on circulen, saba divina, la sang, la vida, la gràcia del Crist.

Hom sap amb quin luxe d'expressions fortes i imaginades Sant Pau inculcava aquesta doctrina als primers cristians. L'Església no és solament per ell "la vinya, de la qual el Crist és el cep i els fidels les sarments" (JOAN., XV), símbol preferit del Salvador. Tot i que escrivint als Efesis (II, 20-21) usa de termes anàlegs, ella és, més encara que la Jerusalem celeste de la litúrgia, bastida de pedres vivents, "*quae celsa de viventibus saxis ad astra tolleris*". L'Apòstol té una concepció més rica de l'Església: és un cos místic, un, malgrat la diversitat i la multiplicitat dels seus membres, tan estretament unida al Crist, que aquest constitueix amb ella una sola persona moral, un mateix subjecte jurídic. "Així com el cos—diu ell—és un i té diversos membres, i així com tots els membres del cos, malgrat llur nombre, no formen més que un sol cos, així s'esdevé en el Crist". I passant tot seguit a conclusions pràctiques: "Doncs, no sabeu—escriu als Corintis (I Cor., VI, 15)—que els vostres cossos són els membres del Crist? Aneu, doncs, a fer d'un membre del Crist el membre d'un meretriu?" Amb quines expressions més clares el "Doctor de les Nacions" hauria pogut senyalar els lligams estrets de fraternitat que uneixen entre ells els cristians, sense distinció de raça o de rang social? Amb quins termes més enèrgics podia estigmatitzar les passions que, com la impuresa, profanen el cos de Crist, o, com l'odi i la guerra, l'esquinceen i el mutilen?

II

Havent fet, així, dels fills que ella engendra pel Baptisme, més que germans, en la més alta realitat del terme, els membres d'un mateix cos místic, l'Església, més que la Família o l'Estat, té el dret d'exigir dels seus que es tinguin entre ells relacions basades en el respecte, l'estimació, l'afecció mútues. Hom coneix, sobre aquest punt, la seva doctrina: ha estat formulada pel seu Fundador, després pels seus Apòstols, en un ensenyament que no deixa res a precisar. Un escriba, atansant-se un dia a Jesús, li preguntà: "Mestre, quin és el primer de tots els manaments?" Jesús li respongué: "El primer de tots és aquest: *Escolta, Israel: el Senyor nostre Déu és, Ell sol, el Senyor. Amaràs, doncs, el Senyor ton Déu amb tot el teu cor, amb tota la teva ànima, amb tot el teu esperit i amb totes les teves forces. Aquest és el primer manament. El segon li és semblant: Amaràs el teu pròxim com a tu mateix. No hi ha d'altre manament més gran que aqueix*". Volent-se justificar d'haver posat una qüestió de la qual coneixia tan bé la resposta, l'home insistí: "I qui és, doncs, el meu pròxim?" Llavors Jesús, precisant d'una faisó sorprenent la seva doctrina sobre les relacions mútues que havien de tenir-se entre si tots els homes, explica la seva paràbola del bon Samarità: "Un jueu, home del poble, descendia un dia de Jerusalem a Jericó; caigué en mans de lladres, que el despullaren, l'ompliren de cops, el deixaren mig mort. Passà un

Sacerdot, després un Levita. Tot i que eren compatriotes de la víctima, l'un i l'altre passaren de llarg, no dignant-se d'abaixar-se fins a aquell que no pertanyia a llur casta. Però un Samarità, que anava de viatge, arriba; sense parar compte en l'odi i el menyspreu que els jueus prodiguen als samaritans, s'inclina a aquest enemic..." Hom sap la resta.

Així, als Escribes, als Fariseus, als caps polítics i religiosos del seu poble, és un samarità, un d'aquests éssers execrats amb els quals—una samaritana ho remarcava un dia al mateix Salvador—els jueus refusaven tota relació, que Jesús dona per model: "Vés i fes el mateix". Per què? Perquè aquell ha comprès *qui és el pròxim*, i perquè la Llei divina no distingeix entre castes i pobles, entre bons i dolents, tots essent els fills d'un mateix Pare.

Més tard, al moment de deixar el Cenacle per anar al jardí on va començar la seva agonia, Jesús recorda als seus allò que caracteritza "el seu esperit": "Us dono un manament nou: que, com Jo us he estimats, així us ameu els uns als altres. En això es coneixerà que sou els meus deixebles, si us teniu amor els uns amb els altres". Aquest manament, Ell l'havia precisat en altra ocasió en aquests termes: "Sabeu que ha estat dit: Amaràs el teu pròxim i odiaràs el teu enemic. Doncs Jo us dic: Ameu els vostres enemics, beneïu aquells qui us maleeixen, feu bé als qui us odien, pregueu pels qui us maltracten i us persegueixen".

Ens admirarem, doncs, que els Apòstols tornin, amb una extraordinària insistència, a aquest principi de l'amor mutu? "Hem rebut d'Ell aquest manament—escriu Sant Joan—: Aquell qui ama Déu, que ami també el seu germà. Si algú diu: Jo amo Déu, i odia el seu germà, és un mentider. ¿Com aquell qui no ama el seu germà, que ell veu, podria amar Déu, que ell no veu? L'amor consisteix a caminar segons els seus manaments, i *el seu manament és, com vosaltres sabeu des del començament, de caminar en la Caritat*. No estimem, doncs, de paraula i de boca, sinó de fets i en veritat; en això coneixerem que som de la veritat. Nosaltres sabem que hem passat de la mort a la vida perquè amem els nostres germans. Aquell qui no ama resta en la mort".

Hi ha necessitat de preguntar més? L'ordre és clar: fluint de la mateixa naturalesa els lligams que ens uneixen, no hi ha lloc a cap discussió. Quan el Crist, a l'hora de l'agonia, demana al seu Pare: "Que tots no facin més que un... com nosaltres som un; que siguin consumats en la unitat", hi ha, brollant de llavis tan augustos en una hora tan greu, quelcom més que paraules. Així ho han comprès els Apòstols, que no distingiren "ni gentils, ni jueus, ni circumcisos, ni bàrbars, ni escites, ni homes lliures", sinó que ensenyaren a les classes i a les nacions, diverses i rivals, a trobar, en l'oblit voluntari de llurs dissensions, el secret de la concòrdia.

És per això que l'11 de maig de 1930, en una sessió solemne de la Congregació de Ritus, Pius XI, reprovant les escoles en què els mestres s'esforcen a inspirar als infants l'odi sota el pretext de desenvolupar el patriotisme, declarava "contrari a tota veritat, desproveïda de tot sentit comú, la pretensió d'excloure d'aquest manament les classes socials, les nacions, els pobles, per limitar les seves obligacions a les relacions individuals". "L'Evangeli—havia ja remarcat Benet XV (*Pacem Dei*, 1920)—no conté una llei de caritat per als individus i una altra llei, diferent de la primera, per a les ciutats i les nacions, aquestes no essent altra cosa que agrupaments d'individus".

Creacions purament humanes, les pàtries no podrien prevaler contra la voluntat de Déu de refer, en la caritat i la pau, la unitat de la humanitat; des que el patriotisme deixa d'ésser amor, des que oposa els pobles entre ells, o degenera en nacionalisme estret, ja no té res de comú amb les virtuts cristianes

III

Més eficaçment encara que per la difusió d'un ensenyament, l'Església treballa a fer regnar la pau al món anant a les arrels mateixes dels conflictes, socials o polítics.

És difícil de precisar amb més profunditat que Benet XV en la seva Encíclica *Ad Beatissimi* (1er. de novembre de 1914) les veritables causes de la darrera guerra. És lliure als polítics, historiadors, polemistes d'aturar-se a les circumstàncies exteriors, de senyalar els orígens de la guerra en allò que en fou l'ocasió; però encara resta a anar més endavant, fins a l'encontre d'allò que dona verament raó d'un tal desencadenament de les passions. Conflictes d'aquesta amplitud, de tal duració, d'aital violència no s'expliquen pas per l'assassinat d'un príncep, ni que aquest sigui l'hereu d'un gran imperi: el mal té causes més profundes i generals. Benet XV, Pius XI després d'ell, els esperits més elevats de l'episcopat d'ambdós mons les mostren en l'abandó gairebé universal, de part dels Poders públics, dels principis del dret cristià. D'ací una perturbació tan greu en les idees i els costums dels pobles, que sembla que ja no hi ha cap part de seguretat per a l'ordre i la pau. "Absència de benevolència mútua en les relacions dels homes entre ells; menyspreu de l'autoritat, sense força allí on la religió ja no la consagra; lluites acarnissades de les diferents classes de ciutadans; recerca desordenada dels béns materials considerats com l'únic terme raonable de l'activitat humana: tals són—declara Benet XV—els quatre caps de desordre que han preparat i desencadenat el conflicte, i que conduiran la societat humana a la seva ruïna, si Déu no ve en auxili d'ella, i si, d'acord amb l'Església, els Estats no malden activament a tornar els principis del Cristianisme a la base de la legislació i de la vida pública, nacionals i internacionals".

Fa més de mig segle que un economista cèlebre, Frederic Le Play, recordava que el Decàleg no és, en definitiva, més que la redacció, en fórmules precises, de la llei natural. La Família, la Societat, l'Estat no poden emancipar-se d'aquests preceptes, com no poden emancipar-se de les lleis del món físic; d'una part i de l'altra, la naturalesa es venja infalliblement. Doncs bé: quin poder, fora l'Església catòlica, ha rebut de Déu, ací baix, mandat i jurisdicció sobre aquesta legislació? I què és "la religió", sinó l'observança d'aquesta llei natural admesa i practicada com a expressió de la voluntat de Déu?

El món sencer s'emociona encara, tot i havent passat deu anys, al record dels actes de violència multiplicats a Bèlgica pels exèrcits alemanys. Però una observació del Cardenal Mercier, feta a Londres en 1914, quan es dirigia a Roma pel conclave, ha de trobar lloc ací: "Tot canvià com per encantament—subratllava— quan les tropes renanes i westfalianes posaren el peu sobre el nostre sòl". I això per què? Perquè aquestes tropes es componien en llur major part de catòlics, i perquè, si avui l'Església ja no té la força necessària per a oposar-se

a les guerres que es fan les societats laïcitzades, sap almenys d'ensenyar als seus fidels que "hi ha una manera cristiana de fer la guerra".

Amb raó es gloria França de tenir sobre la guerra i els tractats idees més humanes que certs altres pobles; però que se n'assabenti bé: aquesta "humanitat", la deu als llargs segles de cultura cristiana que han impregnat tant les seves "élites" com les seves classes populars, a la puixança, sempre real en ella, de les forces espirituals sobre la societat laica. Allí on aquesta cultura catòlica es marceix, allí on l'Església catòlica ja no pot imposar la seva doctrina i la seva autoritat, "la humanitat apareix més aviat tenint compte de no limitar les horrors ni les violències", perquè "com més la guerra serà brutal, també serà més curta". Aquesta mateixa oposició de concepcions la retrobem, altrament gairebé idèntica, en aquestes regions de més enllà de les fronteres, on la vella tradició catòlica sobreviu a l'empresonament del luteranisme i del paganisme.

Cos místic de Jesucrist que abraça estretament en ell tots els cristians, l'Església no aporta, doncs, solament als pobles una doctrina d'unió i de pau: allí on ella s'estableix, s'installa un fogar on l'activitat maternal tendeix a escalfar novament els cors, a aclarir les ànimes, o desplegar l'esperit de pau. I perquè ella, unint així en una mateixa entitat sobrenatural la terra i el cel, no coneix fronteres ací baix; per això és entre tots els pobles, totes les classes socials, que cerca a estrènyer els lligams i a afavorir la col·laboració. Molt més que d'un "paper", cal parlar ací d'un "ésser": l'Església no podria mancar a aquesta tasca sense trair-se a si mateixa.

IV

Doncs d'on ve, si és així, que cobrint tota la terra, l'Església no hi exerceixi, en el sentiment de la pau, més que una influència limitada? No cal dubtar a respondre: és que hi ha massa catòlics que no fan eco a la veu del Sobirà Pontífex, és que no són prou resoltes l'entesa i la cohesió dels esforços entre catòlics de diversos països.

Desproveïts en conjunt d'una doctrina religiosa seriosa, profunda, d'horitzons amples, els catòlics, gairebé pertot, han esdevingut els presoners d'un nacionalisme orbat, vertadera heretgia que fa passar la nacionalitat davant la humanitat, la pàtria davant la religió, l'Estat davant l'Església. El diari, no la trona, forma llur mentalitat, dicta llurs judicis, falseja llur consciència. Així s'explica llur actitud malvolent, durant la guerra i després d'ella, davant les exhortacions del Pare comú dels fidels. Encegats per preocupacions estretament polítiques i purament materials, no comprenen que tota qüestió política, com tota qüestió social, va a parar en definitiva en una qüestió moral, perquè les causes de les quals es deriven, les tempestes que solleven, les solucions que són cridades a rebre, depenen, abans de tot, de les disposicions de les ànimes.

La malaurança és, cal confessar-ho, que molt sovint la mateixa trona limita el seu ensenyament a precisar les obligacions individuals, sense abordar amb l'amplitud i l'autoritat desitjades els deures recíprocs de les collectivitats. Adhuc en els cursos de teologia moral, hom aborda amb timidesa aquest terreny que acaba per no ocupar en l'esperit més que un rang secundari, accessori i apar reser-

vat a les Lletres pastorals de la Jerarquia. Hom ja no gosa a recordar a les potències d'avui dia, Finances, Indústries, Premsa, que no existeixen dues morals, una per a l'individu, l'altra per a la societat; que cap collectivitat, ni tan sols l'Estat, no pot desplegar la seva activitat al marge de les lleis eternes; que les violacions collectives de la llei moral cauen convertides en malediccions damunt tota la societat.

Així, desproveïts de doctrines, és comprensible que els catòlics mirin amb desconfiança tot això que és *Societat de Nacions, Lliga per la justícia i la pau, Conferències internacionals*. Però haurien de saber que, "a despit de les llargues i laborioses negociacions de llurs autors i del caràcter sagrat de les signatures posades, tota pau és inestable, tot tractat ineficaç mentre una reconciliació inspirada per la mútua caritat no apaivagui els odis i les enemistats" (BENET XV, *Pacem Dei*, 23 de maig de 1920). L'acompliment del precepte diví: *Ameu els vostres enemics, feu bé als qui us odien; si el teu germà té alguna cosa contra tu, deixa la teva ofrena abans d'anar al sacrifici, i de primer vés a reconciliar-te amb ell*, no té res d'engany; la iniciativa d'allargar la mà als enemics d'ahir no és pas ni poc ni molt una traïció als sofriments de la pàtria. Aquesta recerca de l'apaivagament dels esperits no és pas més utòpica que l'empresa de l'Església naixent cercant de fer néixer la Caritat en mig de passions, d'oposicions, de rancúnies molt més vives i fonamentades que avui dia. Quan Benet XV agombola el bell somni de veure "que tots els Estats, descartant totes llurs desconfiances recíproques, s'uneixen per no formar ja sinó una societat, o millor, una família, ensems per a la defensa de llurs llibertats particulars i del manteniment de l'ordre social", què cal sinó fer vots amb ell per la reconstitució de la "Cristianitat" eixida en altre temps d'un món bàrbar, i que després han assolat les rivalitats dels prínceps i la laïcització del poder?

Que hom es mori tan com vulgui del *pacifisme*. Hi ha en ell un d'aquests moviments que brollen de l'ànima popular, estranya tant a les combinacions de la política com a les especulacions de la Borsa, però tota penetrada de cristianisme. El poble no comprén que hom persisteixi a odiar i, en un catòlic, res no l'escandalitza tant com aquest llenguatge o aquesta actitud sidient patriòtica, on penetra més el menyspreu de l'estranger que un amor vertader al seu país. Fent al·lusió a la conducta del clergat, i sobretot de la premsa catòlica en la darrera guerra, un oficial superior de l'exèrcit alemany escriví: "Un hom que ordinàriament hi veu bé em deia: "L'Església ha signat la seva sentència de mort en aquesta guerra, perquè en lloc de repudiar netament tota participació, se n'ha encomanat les passions." Per la meua part, jo no crec que l'Església mori de resultes de la guerra, sinó que estic segur que, amb aquesta manera d'obrar, ha allunyat d'ella més esperits intelligents i coratjosos que no li'n caldrien per sortir victoriosa de totes les lluites polítiques que li esperen" (FR. KARL ENDERS, *Vaterland und Menschheit*, Leipzig, 1920).

Avui, com ahir, dues concepcions de la vida pública es disputen l'opinió: una, materialista, pagana, que ignora l'Església, la seva missió, els seus drets, divinitza la Pàtria i de l'Estat en fa el fi suprem, com la deu de tots els drets; l'altra, espiritualista, cristiana, que reconeix a l'Església una primacia que se segueix de la seva missió com del fi del darrer dels homes, sense, però, disputar a l'Estat un camp d'activitat on ell resta, altrament, sotmès, com els individus, a les lleis mo-

vals. En aquesta lluita de tots els dies, molts catòlics no es donen, per ventura, a la primera opinió, amb gran detriment del bé públic? Això és el que un hom es pot preguntar.

A l'endemà de "l'horrible carnatge humà que ha deshonorat l'Europa" (Bennet XV), el moviment pacifista respon al moviment social que, a mitjan segle darrer, començà a treballar poderosament les classes treballadores. Crides doloroses a un atansament dels cors, a una major justícia i caritat en les relacions mútues entre classes socials, a l'entesa i a la col·laboració entre nacions, aquests dos moviments són tan cristians l'un com l'altre, en llurs orígens pregon com en llur ofici. Allí on, per respondre-hi en el terreny social, l'Església ha trobat en el seu si els Ketteler, els Manning, els Gibbons, ha servat el seu imperi sobre els medis populars; altrament, li han fugit, per esdevenir la víctima del socialisme.

Al Papa de l'acció social, Lleó XIII, succeí el Papa de l'acció pacifista, Bennet XV, i, en la persona de Pius XI, el Papa de l'acció catòlica, alhora social i pacifista. Hom ha parlat molt, al curs de la darrera guerra, de *doctrina militar*, de *coordinació dels esforços*, de *cap únic*: en "la lluita que s'imposa, urgent, sense treva, contra l'odi i la discòrdia" (BENET XV, *Pacem Dei*), nosaltres tenim la doctrina i el cap; resta a saber si els catòlics tindran prou d'intel·ligència, d'abnegació, de coratge, per abraçar aquesta doctrina, escoltar aquest cap, coordinar llurs esforços i fer a la Pau la desena part dels sacrificis que s'han avingut a fer de bon grat en favor de la Guerra.

JESÚS EN EL CORÀ, pel P. Alessandri a "L'Itàlia".

La Cristologia en les ensenyances de Mahoma és extremadament característica, i delata àdhuc als ulls del profà la seva derivació dels Evangelis apòcrifs. La Cristologia és recollida en el Corà, llibre sant de l'Islam, recompost sobre les tradicions monoteístiques del temps i calcat en diversos capítols sobre la pauta de la Bíblia. En tretze dels seus *sures* es parla de Jesús, anomenat en àrab Issa. Se li reconeix la dignitat d'apòstol i de profeta, però se li nega tot caràcter diví, i el dogma de la Trinitat esdevé qualificat com una blasfèmia contra la unitat de Déu. En el credo musulmà es diu, en realitat: "No hi ha més que un sol Déu i Mahoma és el seu profeta."

La concepció virginal de Jesús és afirmada amb energia contra les "calúnnies dels hebreus." Heus ací la narració que en dona el Corà en el capítol XIX: "O Mahoma, parla de Maria, com aquesta s'hagi retirat de la casa per adreçar-se a la part occidental del Temple. Ella es cobrí d'un vel que la sostragué a llurs esguards. Hem fet descendir damunt ell el nostre Esperit que prengué als seus ulls forma humana. Ella li digué: Jo demano contra tu un refugi al Misericordiós, si tu ho tens. I aquest respongué: Jo sóc tramès pel teu Senyor per a donar-te un fill sant. Com pot ésser això, observà aquesta, des del moment que no he conegut mai cap home i no sé camins dolens? I ell li respongué: Això serà; el teu Senyor ho ha dit: això és fàcil per a mi. Serà un signe pels homes i una prova de la nostra longanimitat. La decisió ja ha estat pronunciada. Ella concebé un fill i es retirà a un lloc llunyà."

Una palmera en lloc d'un pessebre

Com es veu, el Corà localitza l'escena de l'Anunciació al Temple d'Herodes a Jerusalem, així com a Natzaret, i desfigura l'arcàngel Gabriel sota la semblança d'un home.

El naixement és descrit en el sura XIX: "Maria fou presa de les dolors del part sota una palmera". La cova cristiana símbol d'humilitat i d'ocultament, és substituïda per una palmera, signe del triomf i de la glòria.

Segons els exegetes del Corà, l'arbre beneït es trobava en els veïnats de Betlem, on Jesús nasqué la nit d'un dilluns. Afegeixen que aquesta palmera, que des de feia setanta anys no donava fruit, es cobrí de flors al naixement del Messias. "Espolsa les rames de l'arbre—digué el nou-nat a Maria—i cauran als teus peus dàtils madurs. Menja, beu i refresca els teus ulls (o sigui, aconsola't)".

Ja hem assenyalat el menyspreu amb què el Corà ataca la Divinitat de Jesús. Heus-ne ací alguns anàtemes: "Els cristians diuen que Déu té un fill. Quina blasfèmia! Tot el que està en el cel i a la terra pertany a Déu i l'obeeix." "Jesús és prop de Déu el que fou Adam. Déu l'ha creat de terra i després li ha dit: sigues, i ell fou." "Aquells qui diuen que el Fill de Maria és un Déu, són infidels. El Messias ha dit de si mateix: Fills d'Israel, adoreu Déu, Senyor meu i vostre." "Déu preguntà a Jesús, fill de Maria: Has dit alguna vegada als homes: considereu a mi i a la meua mare com a déus? No, mai, respongué Jesús: ho juro per la teua glòria. Com podia dir jo una cosa que no és veritat? I si jo diguéssis una cosa semblant, tu ho sabries, perquè tu concibes el fons del meu cor, mentre que jo no conec el fons del teu pensament."

En referència a això, convé recordar que Mahoma tingué notícia de l'heretgia arriana, la qual afirmava que el Verb tingué un principi, i que hi hagué un temps en el qual no existia.

El poder dels miracles

L'activitat de Crist es desenvolupa, segons el Corà, en la predicació de l'Evangeli que li confià Déu i en el compliment dels prodigis sobrenaturals. Mahoma recorda en el seu llibre el guariment del cec de naixement, la del llebrós i la resurrecció dels morts. Aquest reconeixement de la virtut taumaturga de Crist és tant més significatiu en les llavors del profeta de la Meca, en quant admet que ell en fou completament mancat. Els comentadors del Corà parlen d'una sèrie interminable de miracles obrats per Jesús a Egipte: famós, entre tots, el d'una taula magníficament parada, que baixà del cel.

L'Esperit Sant del qual Crist anuncia la vinguda damunt els seus apòstols no fou més que Mahoma en persona: "Jesús digué al seu poble: O fills d'Israel! Jo no sóc més que l'apòstol de Déu tramès prop de vosaltres per confirmar el Pentateuc i per anunciar-vos la vinguda d'un altre apòstol anomenat Ahmet." Aquest passatge fa recordar l'herètic Montano de Frígia, antic sacerdot de Cibele, que quatre segles després i mig abans de Mahoma es féu passar pel Paraclet promès per Jesús i que els seus seguidors consideraren com un profeta inspirat per Déu.

Referint-se a la Passió, el Corà no admet que Jesús fos mort en creu. Déu "en la seva potència i sapiència, el cridà prop seu al cel". La crucifixió no hauria estat, doncs, més que una illusió. Mahoma diu directament que és fruit d'invençions i de calúmnies. Aquell que fou posat a morir entre dos lladres tenia una gran semblança amb Crist i s'anomenava Assiaug. Diu que era un gran savi condemnat a la crucifixió per Herodes i els principals dels sacerdots, i que expirà a les tres de la tarda d'un divendres.

D'aquests ràpids passatges resulta que la Cristologia del Corà, per bé que reconegui Jesús en un lloc a part entre tots els profetes, l'esfondra, però, amb cura de fanatisme, de tot allò que podria col·locar-lo per sobre de la humanitat. Aquesta preocupació seva s'explica per la premura de salvar, costi el que costi, àdhuc en les seves aparences, el dogma del monoteisme solitari, pedra angular de la teologia de l'Islam.

VIRGILI I LA FUSIÓ AFECTIVA AMB LA NATURALESA, del Dr. Joaquim Balcells al *Bolletino dell'Associazione Internazionale per gli studi Mediterranei*, I, 4 (octubre 1930), reproduït per *Estudis Franciscans* de Barcelona, fascicle de gener-març del 1931, d'on el prenem nosaltres.

No fa gaire temps, en un article sobre "El paisatge bucòlic"¹ retreia jo, que en l'art clàssic grec sols hi havia un teme perenne: l'home. Tota la resta, l'univers extra i infra-humà són punts de referència. La naturalesa, l'animal i la planta, són en raó de subordinació sotmesos a l'utilitat de l'home. Examinarem les causes i motivacions d'indole històrica i social del fenomen. Procurava allí fer veure com el sentit de la naturalesa als idil·lis—i per tant la descripció del paisatge—és sols el lloc on Teòcrit bressola la seva peresa. Mai la naturalesa no desperta la seva simpatia desinteressada; és una bella decoració on no hi ha res d'inquietant. Teòcrit és el poeta savi, que sap el goig del paisatge tastat en repòs, sense neguits i sense turments d'anhels inexplicables. Hi ha un goig sensual en la seva visió del paisatge d'on li ve la seva gràcia bella i equilibrada. A Virgili, poeta d'un fons de lirisme pur amb íntim secret que malda sempre per amagar, i ens amaga, trobem sempre un sentiment interior que vessa sobre el món exterior i que volta el paisatge de les Bucòliques d'una boirina de melangia i d'emoció sentimental. Prenent peu d'aquells mots de Wordsworth "la poesia és un sobreiximent d'emocions amb un subcorrent de pensament", em preguntava jo quin era l'íntim secret del poeta que emboirava de melangia paisatges i herois. El meu assaig terminava amb aquesta interrogació. Cal deixar-ho, car el que jo ara vull, tan sols és endinsar-me una mica més en la posició de Virgili enfront de la naturalesa. Vénen en ajut meu d'una banda, els estudis de Max Scheler sobre la naturalesa i les formes de la simpatia. Hildebrand, *Der Geist heiligen Franziskus und der dritte Orden*² i d'altra, els excel·lents treballs de J. Carcopino, *La Basilique Pythagoricienne de la Porte Majeure*³, i *Virgile et le mystère de la IVe églogue*⁴, i també Rostagni *Il verbo di Pitagora*⁵.

¹ *La Revista*, 1930, gener-juny, p. 105 i ss.

² Munich, 1921. Trad. catalana del P. Marc de Castellví (Barcelona, 1924).

³ París, 1927.

⁴ París, 1930.

⁵ Torí, 1924.

La fusió afectiva còsmica sols és possible quan el món és concebut com una "totalitat", com un organisme universal, animat d'una sola vida: és el que hom coneix amb els mots "*concepció organològica del món*". Concepció d'aquesta mena és la doctrina platònica de l'ànima universal considerada com un agent intermediari el qual assegura el lligam entre el món de les idees i el *κόσμος* de la matèria; també les nocions aristotèliques de forma, d'entelequia, de moviment; i les doctrines segons les quals sols l'igual fóra capaç de reconèixer l'igual; aquestes doctrines tenen un abast general. D'altra banda la fusió afectiva còsmica és la més fonda arrel del mite grec i així mateix la trobarem en el substratum de la religió antiga grega com en la concepció de la "*pietas*" romana.

Aquesta fusió afectiva antiga—de la nostra antiguetat grega—dóna més que no pas s'abandona; és de naturalesa activa més aviat que passiva. És també millor una fusió amb l'alegria del món, i no amb els dolors del món. No té com a Orient, un sentit nivellador; és, més aviat, una suposició de jerarquia aristocràtica; una actitud condescendent de l'home amb l'animal, la planta, les coses inanimades. Aquesta jerarquia és mantinguda per Eros, el buf del qual anima el món sencer des de la matèria fins a la divinitat i la manté en un moviment etern de conflicte, de concurrència aristocràtica. Així i tot, l'evolució de concepcions en l'antiguitat posa en segon pla la fusió efectiva potser per fer principi fundamental la distinció entre l'esperit i la vida, entre *logos* i *psique*. Així un conjunt nou de relacions purament espirituals pren el lloc principal a la fusió afectiva, entre l'home i les coses, els seus semblants i la divinitat. El moviment òrfic, els misteris amb la seva veritable fusió afectiva, constitueixen, però, reaccions romàntiques contra aquest procés espiritual de dissolució de la fusió afectiva, contra l'"apol·linisme" ciutadà del pensament grec⁹.

Si repassem tota la literatura antiga la veritat d'aquest procés és patent: L'home té un lloc gairebé isolat, la naturalesa l'envolta, però ell és gairebé estrany a ella o es val d'ella per als seus fins.

Així arribem a Virgili. El paisatge en ell pren vida i s'escalfa; tota la naturalesa viu en la vida emocional del poeta. Embolcalla amb la seva simpatia l'univers sencer: aquesta simpatia, d'aquesta faisó, és un sentiment actiu, un amor. Són prou coneguts els paisatges virgilians que tradueixen aquesta sensibilitat per la natura. Mil vegades han estat manipulats i són en la memòria de tots; ara, però, sols pretenc treure'n una nova clariana. Les personificacions no són figura retòrica solament, duen l'identificació de sentiments semblants i humans; en resum, és forma que pren la simpatia¹⁰. En la Bucòlica I 38/s, les plantes i les fonts criden d'amor a Títir; a la X, tota la naturalesa pren part en la dolor de Gallus (13 ss.). Naturalment, no podem destriar talment les posicions emocionals que no trobem també a Virgili, la posició clàssica: vegi's Buc. I, v. 51 i següents, on hi ha un sentiment parió al de Teòcri: el camp és repòs i gaudi. El sentiment de dependència el trobem també: així, per exemple, Geòrgiques I, 47, i II, 52. Al costat d'això hi ha la pura i alta simpatia, la compassió pel dolor que el fa lúcid, pel dolor dels animals. És particularment frapant el passatge del llibre III de les Geòrgiques on d'escriu *lepizootia*. Com la veritat del dolor li dóna sencillesa per dir com moren els vedells en munió sobre l'herba grassa i reten la dolça

⁹ Vegi's MAX SCHELER, *Nature et formes de la sympathie* (trad. francesa), París, 1928, p. 128 i ss.

¹⁰ Vegi's Geòrgiques I, 51 i ss.; II, 179 i 363, i ss. i d'altres.

ànima vora les menjadores plenes (494 s.). A 515 i següents, la descripció arriba a una tendresa corprenedora: el bou fumejant sota la dura arada, cau i vomita sang i escuma i llença el darrer gemec. Trist el llaurador lleva el jou a l'altre bou adolorit per la mort del germà i deixa la rella enfonsada en el solc a mig fer. Ni l'ombra dels boscos ni la flonjor dels prats ni la frescor de l'aigua, commou ja les bèsties; els seus flacs s'afuixen, els ulls, ja sense vida, s'omplen d'estupor. Els mots virgilians són corprenedors: "atque oculus stupor urget inertis" (523). No hi ha res més lluny del barroquisme, tot és senzill com una línia pura. L'escena d'aquest passatge després de 517, no té un sol vocable que senyali sons. Aquesta absència de sons, omple de silencis el passatge tristíssim, i tot aquest silenci és ple de vibracions patètiques. Hom diria que el poeta narra apresuradament i senzill, però que la veu és mig trencada i les llàgrimes s'escolen cara avall sense un sanglot. És el mateix poeta que s'acomiada de les seves cabridelles (així, en diminutiu ple de tendresa) en I 7 ss., i traïx allí també el seu amor per les bestioles que eren les seves companyes. Aquí, aquests ulls inerts que s'obren plens d'estupor innocents del que passa, en el moment de retre el darrer alè, senyalen una profunda comprensió de part del poeta, un grau el més alt de simpatia; cal que aquests pobres grans ulls innocents en la postrera engúnia, interrogants, hagin envait de dolor l'ànima de Virgili. Aquest, com altres temes semblants, no són un pretext d'eloqüència. El poeta és endut pel tema, pel sentiment que el fet fa néixer ne el seu esperit amarat de simpatia; àdhuc podem dir que aquest lloc, com altres, en la mida que és vessant de l'emoció pura del poeta, és centre d'atracció de valors estètiques.

Un altre tret característic del poeta, i això li dona una ampla volada humana, és la seva simpatia en la joia; pura i desinteressada simpatia que és rellevant en els mots de Melibeu i Titir en la Bucòlica I, 11 i següents, i remarcats en v. 36 y següents. Per ésser capaç d'aquesta mena de simpatia, pot trobar els mots de Geòrgiques III, 315, i també I, 410.

El sentiment fratern per tota la naturalesa, és en aquests últims passatges com també en Geòrgiques II, 363 i següents, i 372. A aquest sentiment respon la idea que es fa de l'edat d'or en la Bucòlica IV amb el *leitmotiv* de la pau que regnarà entre l'home i els animals i entre aquests últims.

Ara lliguem aquesta fusió afectiva amb tota la naturalesa, amb aquells mots on posa en primer pla el sentiment religiós que dona la felicitat⁸.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas,
atque metus omnis et inexorabile fatum
subiecit pedibus strepitumque Acheruntis avari
fortunatus et ille deos qui nouit agrestis
Panaque Silvanumque senem Nymphasque sorores.

la continuació dels quals són segurament aquells altres:

esse apibus partem diuinæ mentis et haustus
aetherios dixere: deum namque ire per omnis
terrasque tractusque maris caelumque profundum;
hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
quemque sibi tenuis nascentem arcessere uitas;
scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri
omnia, nec morti esse locum, sed uiua uolare
sideris in numerum atque alto succedere caelo⁹.

⁸ Geòrgiques, II, 400 i ss.

⁹ Geòrgiques, IV, 220 ss.

Virgili, enlaira, doncs, la naturalesa tota a clarors divines; ja no és l'home sols l'única criatura digna; és tot l'univers i l'home que en forma part. No dirà expressament com Sant Francesc d'Assís "germans" al sol, la lluna, l'aigua i el foc, els animals i les plantes de tota mena, però tímidament si es vol, ha embolcallat l'univers d'una mateixa fraterna emoció amorosa. És, entenc jo, una anticipació de l'esperit franciscà; és un sentiment diluït en l'obra del poeta, tot just és un sentiment que treu brot potser massa abans de la primavera¹⁰. Com el Sant d'Assís—en aquest sempre—a Virgili, sovint, tots els elements de la naturalesa prenen llur pròpia significació expressiva i no es subordinen a relacions de dependència amb l'home en aristocràtica jerarquia. Sant Francesc ha vist totes les criatures "amb la mirada penetrant del seu cor", com diu Tomàs de Celano; Virgili veia per la seva gran aptesa emocional, que el feia vibrar com la corda d'un arc. Sant Francesc, però, assentà tot el seu desbordament d'amor en Déu pare i criador: tota criatura és obra de Déu, i així és com les veu ell, i per això ell ama les criatures. Virgili és sols el poeta dolç del fons profundament religiós, però sense una posició clara, que endevina els camins de l'amor per instint.

Justament el que guia Virgili per aquests camins és la seva adhesió al neopitagorisme. Instintivament Virgili cerca una creença i creu trobar-la en la religió suara escampada per Roma mercès a Nigidi Figulus. Així, en el passatge de les *Geòrgiques* últimament esmentat, i en el cant VI^è de l'Eneida, trobem el senyal evident del pitagorisme virgilià. Entenc que els treballs de Carcopino han demostrat a bastament, si més no, l'influència de les doctrines neopitagòriques a Virgili i, prescindint d'exposar la seva argumentació solidíssima, remeto el lector a les seves pàgines¹¹. Ara, pel que aquí ens convé fer ressaltar, no devem oblidar que en el pitagorisme trobem afirmat el parentiu de totes les criatures entre elles i en cada una d'elles amb la creació. L'èter, identificat amb Déu, davalla de les més altes cimes de l'esfera còsmica per escampar-se per la natura i animar-la tota sencera.

Carcopino¹² ha assenyalat també que el *leitmotiv* de la IV ègloga sobre l'amistat durant l'edat d'or entre homes i animals deriva també de la doctrina atribuïda a Pitàgoras i que viu en els seus deixebles. Empèdocles d'Agrigent, demés, havia dit "tots els animals eren, aleshores, dolços i fidels a l'home; les feres i els ocells, per tot llua la flama d'un mutual amor"¹³. Lucreci, Empèdocles, els deixebles de Pitàgoras, tots segurament fan créixer en Virgili el sentiment de la solidaritat amb la naturalesa en quant a doctrina; la sensibilitat exquisida del poeta fa la resta. És evident, la predisposició de Virgili per la simpatia, sobretot la simpatia en el dolor. Aquesta simpatia sempre està en raó directa del sentit de dolor d'aquell que l'experimenta¹⁴. A Virgili és evident aquest sentit de dolor si parem compte en tot llur patetisme, en la pintura de l'amor i ultra això la melancolia que vessa per

¹⁰ Clar és que no pretenc trobar en Virgili la gran envergadura del sentiment franciscà, ni menys el seu abast. És sols una clariana dins els modes de la fusió afectiva còsmica de l'antigüetat. Un besllum solament.

¹¹ En aquest curt article sols pretenc posar la qüestió.

¹² *Virgile et le Mystère de la IVe églogue*, p. 102.

¹³ 130 (Diels).

¹⁴ Veggis MAX SCHELER, *passim*.

tota la seva obra²⁵. En el fons aquesta posició de simpatia ve condicionada per la seva gran capacitat d'amor als homes, als animals i a les plantes. Un gran sentimental, hom diria, mancat d'un objecte concret d'amor i sense prou energia per fer-se'l seu: Potser... Si el sentimentalisme és un senyal de feblesa, l'aparença del qual és la melancolia, trobariem un reflexe de Virgili en el Damon de la Bucòlica VIII, enamorat feble, ple de delicadeses i de resignacions en contrast amb Alfesíbea apasionada i enèrgica com un avenç de Dido. Es aquest contrast un besllum, tal vegada inconscient, entre el què és Virgili i el què voldria ésser?—DR. JOAQUIM BALCELLS.

---

²⁵ La melancolia és tret característic de Virgili. Es un sentinent amb tots els caràcters de fluid, d'amorfisme. En aquest sentit, Virgili, no és un clàssic com els altres, car en aquests, el sentit conceptual és més viu i els hi dona geometries claríssimes de sòlids. La causa de la viva simpatia de la humanitat per Virgili potser rau en aquest sentit de fluid sentimental que arriba a vessar sobre els nostres cors. Aquesta idea me l'ha suggerit la lectura de J. Ortega i Gasset.

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

EL MISSATGE RADIOFONIC DEL SANT PARE: A TOTES LES NACIONS I A TOTES LES CREATURES.—El novè aniversari de la coronació del Sant Pare Pius XI quedarà marcat en el annals de l'Església amb un esdeveniment que féu brillar amb nou fulgor davant el món enter la paternitat universal del Vicari de Jesucrist. Beneïda l'estació radiofònica de la Ciutat Vaticana, Marconi va pronunciar algunes paraules anunciant el parlament pontifici, que va començar a les 16'49; va ésser pronunciat en llatí i va durar catorze minuts justos. Heus aquí les paraules del Sant Pare:

"A tota la Creació.—Com que, per misteriosos designis de Déu, som el successor del Príncep dels Apòstols, la doctrina i la predicació del qual, per disposició divina, està destinada a totes les nacions i a totes les creatures, la primera vegada que des d'aquest lloc podem valer-nos de l'admirable invent marconià, ens adrecem primerament a totes les coses i a tots els homes, i d'aquí estant els diem amb les mateixes paraules de la Sagrada Escriptura: Escolteu, o cels, el que vaig a dir, escolti la terra les paraules de la meua boca. Escolteu, nacions totes, poseu l'orella tots els habitants del món, ajunteu-vos rics i pobres. Escolteu illes i poseu atenció nacions llunyanes.

A Déu.—Sigui la nostra primera paraula: Glòria a Déu en les altures i en la terra per als homes de bona voluntat. Glòria a Déu que, en els nostres dies, ha donat als homes el poder de fer arribar vertaderament llurs paraules fins als extrems de la terra; i pau en la terra, on som els representants d'aquell diví Redemptor Jesús que amb el seu adveniment anuncià la pau als qui eren lluny i als qui eren prop, pacificant amb la sang de la seva creu totes les coses de la terra i del cel.

Als Catòlics.—En adreçar-nos després als homes, recomana l'Apòstol que fem bé a tothom, principalment als germans en la fe. Cal, doncs, que Nós adrecem primerament la nostra paraula a tots els qui, formant part de la família i del ramat del Senyor, que és l'Església Catòlica, ens donen el dolç nom de Pare. Ens adrecem als pastors i als fidels, a les ovelles i als anyells, a tots els que Jesucrist, Pastor i Rei suprem, ens ha encomanats per pasturar-los i guiar-los.

A la Jerarquia.—Volem dir vosaltres, cooperadors nostres, Cardenals de la Santa Església Romana, Patriarques, Arquebisbes, Bisbes, Prelats i Sacerdots distribuïts pels diversos graus de la jerarquia, objecte principal de la nostra quotidiana sollicitud, i ensems auxiliars i participants de les nostres fatigues.

Preguem i demanem que cadascú perseveri en la vocació amb què fou cridat, que marxeu com és digne de la vocació amb què heu estat cridats, que pastoreu el ramat de Déu que hi ha en vosaltres, essent models del ramat de bon cor, perquè quan aparegui el majoral dels pastors obtingueu la corona immarcescible de la glòria. Mentrestant, el Déu de la Pau, que féu alçar d'entre els morts el gran Pastor de les ovelles, en la sang de l'aliança eterna, el Senyor nostre Jesucrist, us disposi per a tota bona obra, per tal de fer la seva voluntat, obrant Ell en vosaltres allò que és agradable als seus ulls per mediació de Jesucrist.

Als religiosos.—Ara us parlem a vosaltres, fills i filles predilectes nostres, que aspireu als dons millors, que seguïu no sols els manaments, sinó també els desigs i els consells del Rei diví i de l'Espòs, que, amb la fidelitat dels vostres vots santíssims i amb la religiosa disciplina de tota la vostra vida, perfumeu l'Església de Déu amb una olor virginal, la il·lustreu amb la contemplació, la refermeu amb l'oració, l'enriqueixi amb la ciència i la doctrina, la conreeu i la feu créixer cada dia amb el ministeri de la paraula i amb les obres de l'apostolat. Participants, doncs, d'una vocació veritablement celestial i angèlica, com més preciós és el tresor que porteu, amb més diligència heu de guardar-lo, no sols per assegurar la vocació i elecció vostra, sinó també perquè el cor del vostre Rei i Espòs pugui trobar en vosaltres, com en servents fidels i devots, algun consol i reparació per les infinites ofenses i negligències amb què els homes corresponen al seu inefable amor.

Als missioners.—Ja la nostra boca és oberta per a vosaltres, fills i filles caríssimes en Crist, que en les missions pregueu i treballeu per propagar la fe de Jesucrist i per estendre el seu reialme. Vosaltres, com els primers Apòstols de l'Església, sou un espectacle en els perills, amb molta paciència, en tribulacions, en necessitats; vosaltres sou com ells glòria de Crist; vosaltres, que amb fatiga i sovint fins amb les cadenes i amb la vostra sang lluiteu fins a la mort la bona i gran lluita de la fe i dels sofriments i, confessant generosament la vostra fe, conqueriu les ànimes i escampeu la llavor de futurs cristians. Nós us saludem, valents soldats de Crist! Però juntament amb vosaltres saludem els sacerdots indígenes i els bons catequistes, fruits principals i ara col·laboradors de les vostres fatigues.

A tots els fidels.—El nostre cor s'ha eixamplat per a vosaltres, fidels de la nostra Ciutat episcopal i de tot el món; per a vosaltres especialment que, com els primers creients, homes i dones, que esmenta amb elogi de l'Apòstol, a malgrat de pertànyer a l'estat laical, col·laboreu a l'apostolat de Nós i dels nostres Venerables Germans els Bisbes i dels sacerdots; a vosaltres, poble de Déu i ovelles del seu ramat, a vosaltres nissaga escollida, sacerdocí reial, nació santa, poble adquirit per Déu. La vostra benignitat, per tant, sigui palesa a tots els homes, i tot el que hi ha de vertader, tot el que hi ha d'honest, tot el que hi ha de just, tot el que hi ha de sant, tot el que hi ha d'amable, tot el que hi ha de bon nom, si hi ha cap virtut, si cap doctrina lloable, penseu-ho i feu-ho perquè en totes les coses sigui Déu glorificat.

Als infidels i dissidents.—També el nostre pensament i la nostra paraula s'adreça a vosaltres, tots els qui encara sou lluny de la fe i de la unitat de Crist. Cada dia oferim per vosaltres oracions i sacrificis a Déu, Senyor de tots, suplicant amb insistència que Ell amb la seva llum us illumini, us guiï i us ajunti amb les ovelles que escolten la seva veu i es faci un sol ramat i un sol pastor.

Als governants.—Com que ens devem a tots, comencem pels governants i els diem que governin amb justícia i amb caritat, per a edificació i no per a destrucció, recordant que no hi ha autoritat, que no vingui de Déu, al qual hauran de donar compte rigorós.

Als súbdits.—Diem després als súbdits que obeeixin els superiors, no com a homes, sinó com a Déu, tenint present que el qui resisteix a l'autoritat resisteix a l'ordre volgut de Déu, i els qui resisteixen atrauen damunt seu la condemnnació.

Als rics.—Parlem també als rics i als pobres. Diem als rics que s'han de considerar ministres de la divina Providència i depositaris i dispensadors dels seus béns, que Jesucrist mateix els va recomanar els pobres i que el jutge diví els exigirà molt perquè els ha donat molt; cal que es recordin sempre d'aquelles paraules divines: Ai de vosaltres, rics!

Als pobres.—Exhortem en el Senyor els pobres que considerin la pobresa de Jesucrist, Senyor i Salvador nostre; que recordin els seus exemples i les seves promences i no descurin l'adquisició de les riqueses espirituals, que per a ells són més fàcils d'obtenir; i que encara que, com és lícit, s'afanyin per millorar de condició, es posin en mans de Déu amb intenció bona i recta i mai no allarguin les mans vers la iniquitat.

Als obrers i als qui donen feina.—Preguem vivament als obrers i als qui proporcionen treball que evitin les lluites i les hostilitats, que s'uneixin amb una aliança fraternal i amigable, que es prestin mútuament els uns la direcció i els mitjans, els altres el treball i la traça, que no demanin sinó el que és just, que donin el que és just, i que, amb la tranquil·litat de l'ordre, procurin el profit propi ensems que el bé comú.

Als afligits i perseguits.—Darrera en l'execució, però primera en la intenció i en l'afecte del cor, arriba la nostra paraula a vosaltres malalts i adolorits, afeixugats i afligits, especialment els qui són perseguits pels enemics de Déu i de la societat. Mentre oferim per vosaltres les nostres oracions, i, en quant podem, també el nostre ajut, mentre us recomanem a la caritat de tots, us diem de part de Crist a qui representem: Veniu a mi tots els qui esteu fatigats i afeixugats i jo us revifaré.

Finalment, no ens resta sinó donar de cor la Benedicció Apostòlica a la Ciutat i al món i a tots els seus habitants; com fem en nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant."—M. R.

ESTAT DEL CATOLICISME A LA XINA L'ANY 1929.—Segons les dades oficials recopilades per l'oficina sinològica de Zi-K-Wei, el dia 1 d'agost de 1929 hi havia a la Xina una diòcesi, 69 Vicariats Apostòlics, 17 Prefectures Apostòliques i 7 Missions independents: total, 99 circums-

cripcions eclesiàstiques. El nombre de catòlics és de 2.486,841, o sigui un catòlic per cada 182 habitants; els sacerdots són 3.420, o sigui un sacerdot per cada 137.719 habitants, o per cada 727 catòlics; 1.369 dels sacerdots són xinesos, cosa que dona una proporció d'un sacerdot xinès per 1.816 catòlics. Hi ha també 3.968 religioses, 2.641 de les quals són xineses, o sigui una religiosa xinesa per cada 932 catòlics. El nombre de catòlics havia augmentat aquell any de 23.691. Els sacerdots seculars són 1.223, la resta pertany a diverses ordres i congregacions religioses. Els seminaristes són 4.891, 13 dels quals segueixen llurs estudis a Roma.

Cal esmentar també els auxiliars laics dels missioners: hi ha 6.254 catequistes del sexe masculí i 4.192 del femení; 6.530 mestres i 5.999 mestresses, i 9.267 verges.

Els fruits espirituals de l'any darrer són: 7.811.699 confessions, 18.904.996 comunions, 19.285 matrimonis i prop de 47.000 adults batejats fora del perill de mort. Les obres de caritat sostingudes per aquestes missions són: 347 orfanotrofis, amb 19.451 asilats; 217 hospitals, amb 66.823 malalts; 60.024 nens i nenes recollits i emparats per l'Obra de la Santa Infància. Les escoles (superiors, secundàries i primàries) abasten el nombre respectable de 12.262, que aixopluguen una població escolar de 284.793 alumnes d'ambdós sexes, entre ells uns 50.000 pagans.

Una mirada de conjunt als resultats apostòlics de l'any darrer revela la nota consoladora del progrés del Catolicisme per tot aquell immens país, a malgrat de les adverses circumstàncies per què passa. Es creen noves missions, pertot arreu és millor compresa i s'intensifica la vida cristiana, augmenten les vocacions religioses i sacerdotals, floreixen les obres benèfiques, creix la freqüència de Sagraments, i, sobretot, els xinesos prenen cada dia una part més activa en el foment i en l'organització de llur Església.

Si es comparen els fruits recollits amb el nombre d'operaris apostòlics, podran, potser, semblar escassos i desproporcionats; cal, però, tenir en compte que un cert nombre de catòlics, fins ara atribuïts a la Xina, han passat a la Corea i a l'Índia; que algunes missions han rectificat l'any darrer el cens de cristians i han hagut de reduir les xifres anteriors menys exactes; que en molts districtes la cura espiritual dels cristians absorbeix completament el missioner i no li dona lleure per a dedicar-se a l'evangelització dels infidels; i que en molts indrets, la fam, el banditatge i la guerra dispersen i empobreixen les cristianitats. En resum—com diu la memòria d'on traiem aquestes dades—, progrés lent, però continu, organització sòlida, desenvolupament de totes les actuacions, promences segures per a l'esdevenidor.—M. R.

IDIOMA I CATECISME.—Amb aquest mateix títol, *L'Osservatore Romano*, del dia 23 de gener passat, insereix la nota següent: "El Procurador General del Tribunal d'apel·lació de Trieste, en el seu discurs inaugural de l'any jurídic, ha manifestat l'esperança que *cossin gradualment certes toleràncies, especialment pel que fa a l'ús d'una llengua que no és la nostra*. Puix que els ministres del culte, en la zona frontere-

ra, usen una llengua que ningú no està obligat a entendre en terra italiana. Poc abans havia reconegut l'illustre orador que el coneixement de la llengua italiana com a llengua natural d'aquestes terres esclaves va estenent-se cada vegada més. Per tant, encara no ho està prou."

"És, doncs, lògic i legítim que fins que això s'esdevingui, en l'ensenyament de la religió i per al bé de les ànimes, els ministres del culte usin la llengua que té més eficàcia, perquè és la que els fidels entenen millor, sobretot els nens i les persones de condició humil."

"Tota la qüestió està aquí. I ens sembla tan senzilla, òbvia i fins tan honesta, que tenim, si més no, per un artífici de voler-la reduir o elevar, com es vulgui, a problema, a amenaça, a perill polític amb la corresponent responsabilitat de la clerecia."

"Pensar que, si en certes comarques frontereres, encara es predica, o s'ensenya la doctrina en la llengua dels allògens, això representa un acte d'hostilitat política de la clerecia—la qual, sobretot en l'exercici del seu sagrat ministeri, ha d'evitar necessàriament tota tendència partidista—significa, no sols voler pensar el que no és, no sols anteposar a un pur interès espiritual les impaciències injustificades de la gradual expansió de l'idioma, sinó que significa també oblidar que el cas es repeteix en molts altres indrets d'Itàlia, on, per millor fer-se entendre a les esglésies, es parla sovint en dialecte: a Aosta, el francès; a l'alt Friul—italià des de 1866—també l'eslau."

"I quan és que per aquests motius hom ha volgut veure en el comportament de la clerecia segones intencions polítiques, i quan això ha disminuït l'amor patri de la població?"

"És cert, com recorda el Procurador General, que les normes del Concordat lateranenc atribueixen, àdhuc pel que fa al govern espiritual, un lloc preeminent a la llengua italiana. Però, si aquesta llengua fos suficient per al govern espiritual, les dues Altes Pòrtes contraents no haurien reconegut l'oportunitat d'usar-ne d'altres. Justament en el Concordat hi ha tota la innocent explicació d'això que per alguns continua essent un misteriós perill".

Aquestes assenyades consideracions de l'orgue de la Santa Seu—que es poden aplicar a altres casos semblants, algun de molt pròxim—no ha fet rectificar la conducta dels dirigents del Feix. Ho demostra la recent circular que l'episcopat croata adreçà a la clerecia i als fidels invitant-los a celebrar el dia de Sant Josep una funció especial de pregàries pels germans de raça i de religió perseguits per Itàlia, als quals és negat encara el dret de pregar a Déu en llur idioma natural.

Amb aquest motiu la premsa feixista fulmina les més dures invectives contra la clerecia croata i, per boca del *Giornale d'Italia*, declara que el susdit document episcopal és sense precedents en la història de la clerecia catòlica i dels odis polítics nacionals.—M. R.

ELS DRETS DE L'ESGLÉSIA CATOLICA A LA CONFERENCIA DE LA TAULA RODONA.—El dia 19 de gener, després de nou setmanes de laborioses deliberacions, va tancar-se la Conferència de la Taula Rodona. Com

vàrem dir en el fascicle de novembre, un dels 75 delegats que hi assistiren, el representant de les minories cristianes, fou l'advocat catòlic Rao Badhur A. T. Pannir Selvam, el qual, de retorn de Londres, ha fet una breu estada a Roma on, el dia 5 de febrer, el Sant Pare l'ha rebut en audiència particular.

En una entrevista celebrada amb un redactor de l'agència *Fides* ha manifestat que, com a portaveu dels catòlics de l'Índia, havia portat a la Conferència tres aspiracions: la primera, que, sota qualsevol forma de govern, calia que l'indi tingués completa llibertat religiosa, i, per tant, el dret d'afiliar-se al Cristianisme, sense que això impliqués cap perjudici social o econòmic; segona, que l'Església catòlica tingués tots els drets de persona jurídica, i, per tant, el de posseir béns de tota mena; i tercera, que les escoles catòliques tinguessin els mateixos drets i gaudissin dels mateixos avantatges que les altres. Va treure la impressió que aquestes aspiracions seran assolides.

Digué també que els hindús, que formen la majoria dels 320 milions d'habitants de l'Índia, són tolerants i reconeixen el patriotisme dels catòlics; que, en general, aquests són partidaris de tenir representants propis a les assemblees legislatives i a les corporacions locals, però que no volen constituir una minoria o grup apart, separat de la resta de la nació indiana.

Sobre la qüestió de les castes, digué que molts indis reconeixen ja que cal que l'organització tradicional vagi cedint lentament a uns altres criteris socials que preparin l'adveniment de la igualtat i de la fraternitat. En aquest punt, es declarà extremista; creu que, amb tots els respectes als costums tradicionals, la caritat cristiana i les exigències d'una nació unida reclamen una revisió de les condicions actuals. Passaran segles abans que tots els indis puguin situar-se segons llur grau de cultura i llur posició individual, però avui mateix ja hi ha qui de bon grat es posa a taula amb amics de casta inferior o sense casta, que els rep a casa seva i que tracta amb ells sense mirar sinó llurs qualitats personals. Si l'Índia ha d'arribar a constituir una entitat política independent governada pels indis, aquesta tendència ha de continuar.

Acaba dient que els catòlics indis estan agraïts al Sant Pare pel gran interès que mostra per la formació de la clerecia indígena.—M. R.

NORMES DE L'EPISCOPAT ALEMANY SOBRE EL SOCIAL-NACIONALISME. —Coincidint gairebé amb la sorollosa retirada dels social-nacionalistes del Reichstag alemany (10 de febrer), els Bisbes de Baviera han publicat una Pastoral colectiva adreçada a la clerecia, que té per títol: *Nacionalisme i cura d'ànimes*, en què donen les normes de conducta que cal seguir respecte a l'esmentat partit.

En el primer punt, protesten que no volen condemnar el partit des del punt de vista polític, sinó sols pel que fa a les seves relacions amb la religió, i declaren que el seu programa conté errors contra la fe catòlica. Extreuen aquestes proposicions errònies del programa polític i cultu-

ral del partit i de discursos i declaracions dels seus caps representatius; esmenten, per exemple, l'article 24 del programa, on es diu que la llei moral cristiana ha d'ésser revisada per tal d'acomodar-la al sentiment moral de la raça germànica. I acaba dient: allò que el nacionalisme anomena Cristianisme, no és el cristianisme de Crist.

En el segon, prohibeixen a la clerecia qualsevol participació en el moviment nacional-socialista, sobre els errors del qual ha d'il·lustrar oportunament la consciència del poble fidel.

En el tercer, prohibeixen que les agrupacions del partit nacional-socialista participin corporativament a les cerimònies del culte amb llurs uniformes i banderes.

En el quart, tracten de l'admissió dels nacional-socialistes als Sagraments: distingeixen entre els individus catòlics que sols veuen en el partit un mitjà d'obtenir certes millores econòmiques o avantatges de caràcter patriòtic i que ignoren els errors religiosos del seu programa, i els directors i adherents que coneixen i capeixen el programa integral.

En el cinquè, declaren que els principis pastorals a aplicar als nacionals-socialistes són els mateixos que en ocasions anteriors foren aplicats als socialistes i liberals.

En el sisè, declaren que no podrà ésser admès cap cas de bona fe individual si el partit es fa bolxevista. Acaben confirmant les normes donades a les Conferències episcopals de Fulda i de Freising.

Poc després, a primers de març, els bisbes de la província eclesiàstica de Colònia adreçaren a llurs fidels una altra pastoral sobre el mateix tema. Heus ací els paràgrafs principals:

"Nosaltres, Bisbes de la província eclesiàstica de Colònia, conscients del nostre deure pastoral, posem en guàrdia els nostres diocesans contra el perill que representa per al pensament catòlic i la vida catòlica el moviment nacional-socialista, i aixequem la veu contra aquest perill. Cal tenir present que la suprema autoritat eclesiàstica, el nostre Sant Pare Pius XI, ha condemnat el moviment nacionalista de l'Acció Francesa, que té alguns punts essencials molt afins als errors dels capdavanterers nacionals-socialistes alemanys.

"D'acord amb tot el que han dit els Bisbes de Baviera, nosaltres, amb tota severitat, fem els nostres advertiments relatius al nacional-socialisme, perquè i en tant que professa idees politico-culturals que no poden conciliar-se amb la doctrina catòlica. Per tal de justificar aquest advertiment nostre, anostrem explícitament la declaració de l'Emm. Cardenal Arquebisbe de Breslau que, en la seva lletra oberta de Cap d'any, escriví: "Nosaltres, cristians catòlics, no coneixem cap religió de raça, sinó sols la revelació de Crist, que ha proporcionat a tots els pobles el mateix tresor de fe, els mateixos preceptes i els mateixos mitjans d'obtenir la gràcia. Que tots els pobles i les tribus de la terra puguin desenvolupar plenament sota l'imperi de Crist Rei totes les excel·lències de llur individualitat". I més avall afegeix: "Nosaltres, els catòlics, no coneixem cap organisme eclesiàstic nacional. Catòlic vol dir universal: un sol Pastor i un sol ramat a tot el món. Aquest és el disseny fonamental del reialisme

de Crist solemnement promulgat per Ell abans de morir en la creu: Un sol Pastor i un sol ramat. Aquesta és també la santedat del vincle espiritual que regna a la família dels pobles i que no pot ésser afluijat per cap mena de controvèrsia terrena, ni per cap lluita d'interessos".—M. R.

LEGISLACIÓ DE FINLÀNDIA SOBRE LA LLIBERTAT RELIGIOSA.—L'Estat de Finlàndia, constituït avui en República, estén la seva jurisdicció sobre territoris que, durant molt de temps, foren dominats per Rússia.

El títol IX de la seva actual Constitució, posterior a la guerra europea, regula fonamentalment l'aspecte religiós de la vida finlandesa, i estatueix:

Primer, que l'organització i l'administració de l'Església luterana, que és la del país, seran regulades per la llei d'aquesta Església.

Segon, que les de les altres comunitats religioses (és a dir, confessions) seran regulades per les estipulacions que s'hi refereixin. Tercer, que podran ésser constituïdes de noves (o introduir alguna nova confessió religiosa al país) sotmetent-se al que prescriuen les lleis.

L'Església luterana hi té, doncs, una situació privilegiada que neix del fet d'ésser professada per la majoria dels seus habitants, però de fet i de dret hi ha llibertat religiosa, ja que les disposicions legals al·ludides pel Títol IX de la Constitució, en el fons no fan més que establir-la, garantint que l'Estat no s'hi immiscuirà, si la seva pràctica no és contrària al principi fonamental de l'article 8 de la mateixa Constitució que diu que tot ciutadà té el dret de exercir públicament i privada, el culte de llur religió, mentre els seus actes no s'oposin a la llei o els bons costums.

Per a arribar a aquesta llibertat ha estat necessària l'emancipació territorial conquerida després de la guerra, ja que en temps anteriors no era reconeguda.

El Doctor en Teologia Sr. Erkki Kaila va publicar anys enrera (Helsingfors, 1923), un estudi sobre les fases d'aquesta evolució, i de les seves dades se'n desprèn el següent.

Durant la major part del segle XIX a Finlàndia no hi era reconeguda més llibertat de religió que la permesa per la reial ordenança de 24 de gener del 1781 als estrangers. Els ciutadans nascuts dins el territori estaven absolutament obligats a ésser fidels de l'Església evangèlica-luterana, en virtut dels privilegis atorgats a la clerecia en 1723, i de la Constitució del 1772. Quan començaren a predominar les idees lliberals, es va anar sentint la necessitat de concedir una més ampla llibertat religiosa, i l'11 de novembre del 1889 va ésser votada una llei relativa a les comunitats de confessió protestant, diverses de l'evangèlica-luterana, en virtut de la qual se'n fundaren de baptistes (amb 5.121 adeptes) i en 1919 de metodistes (amb 811).

No va ésser possible de proclamar una llibertat, que beneficiés a totes les confessions, per l'especial situació en què es trobava l'església catòlica-grega, ja que el Govern rus, que se n'havia declarat protector, tenia pro-

hibit que ningú en sortís. Per aquesta causa, l'esmentada llei del 1889, dita dels dissidents, va ésser limitada a tres confessions protestants.

El moviment en favor de la llibertat religiosa va ésser impusat novament pel partit social-democràtic després de promulgada la Constitució del 1903. Com els socialistes sostenien el criteri de què la religió és una qüestió d'interès privat, varen reclamar la separació de l'Església i l'Estat, i prèviament la llibertat religiosa, i havent la revolució russa d'octubre de 1905, iniciat el seu reconeixement a Rússia, aconseguiren una ordenança imperial de 22 de febrer del 1906, en virtut de la qual els finesos podien sortir de l'Església catòlica-grega si aquesta era la seva voluntat.

Esdevenint necessària una reforma completa de la legislació sobre la matèria, el senat imperial, el 28 de novembre, va designar un comitè encarregat d'estudiar-la, el qual va dictaminar el 5 de juny del 1908. El siníde general, que segons la llei té el dret d'ésser escoltat en la qüestió, va informar favorablement la que proposava, i el senat va acordar que fos presentada a la Dieta, però es va promoure de seguida un moviment reaccionari, i el projecte fracassà.

La revolució russa del 1917 va donar, altra vegada, actualitat a l'intent: el 2 de maig del mateix any, el senat va designar un nou comitè encarregat de propulsar la qüestió; i aquest va dictaminar el 4 del següent desembre. Sotmès el seu informe al sínode general, i a altres organismes, el Consell de ministres, el 8 de març del 1920, va presentar alguns projectes de llei a la Cambra, segons els quals era establerta, en certs termes, la llibertat de religió, i s'establí, a més, que tot ciutadà finès tenia el dret d'ésser funcionari de l'Estat, qualsevulla que fos la seva confessió religiosa.

Els esmentats projectes varen ésser aprovats per la Cambra el 10 de juny del 1921, llevat del relatiu a la llibertat religiosa, que, per ésser considerat matèria constitucional, fou remès a una segona lectura. En virtut dels aprovats, tot finès pot ésser cridat a exercir funcions de l'Estat encara que no professi la religió evangèlico-luterana, amb la restricció de no poder ésser adscrit al servei d'aquesta Església, i de no poguer-ne ensenyar la doctrina a les escoles.

El 10 de novembre del 1922, va ésser aprovada, en segona lectura, per la Cambra, amb la majoria prescrita per a les lleis constitucionals, la llei reconeixent la llibertat de religió, i entrà en vigència el 1er. de gener del 1923.—M. A.

CULTURA GENERAL

MISCELLÀNIA JOAN BERGÓS:—De veritable *Miscellània Joan Bergós* podríem qualificar la mestrívola publicació que ha fet el periòdic *Vida Lleidatana*, dedicada a l'estimat i enyorat patrici Joan Bergós i Dejuan, traspasat l'any passat a la capital de la Catalunya d'Occident. Ens trobem, en En Bergós, davant un d'aquells casos de tipus racials, admirables, que la Providència escampà ací i allà, arreu de Catalunya, per a mantenir i abrandar a les contrades nostres, fora del centre de la capital, el foc dels ideals més nobles i fecunds.

I ens trobem, per altra banda, en la publicació d'aquest recull miscel·lani de *Vida Lleidatana*, amb un altre d'aquests casos de *premsa forana*, per dir-ho d'alguna manera, que revelen una tècnica i un gust, en afers bibliogràfics, demostradors d'una cultura que ens atansa, com més va més, a aquella Catalunya-Ciutat tan cobejada.

No ens sabem estar d'esmentar ací els noms dels que han fornit els materials, nobles i austers, per a aquesta *Miscellània*. Vegeu: *L'home de caràcter*, de Carles Cardó; *El Joan Bergós polític*, de Salvador Roca Lletjós; *Joan Bergós, el hombre ejemplar*, de Gonzalo de Reparaz; *En Bergós patriota*, de Valeri Serra i Boldú; *El darrer romàntic*, de Joan Santamaria; *Un sembrador*, d'Elias Serra Ràfols; *Recordant el mestre i company*, d'Enric Borràs; *Joan Bergós*, d'Eduard Recasens; *Records de l'amic*, de Joan Maluquer i Viladot; "*La Pua*", de Josep Canals; *Del culte als morts*, d'A. Griera, Prev.; *L'amic caritatiu*, de Fra Pere Sana-huja, O. F. M.; *Colom blanc*, de Joan Roig; *Eucaristia*, d'A. Sabater i Mur; *Memento*, de Lluís Solé; *A la memòria de Joan Bergós*, de Josep Gost; *Les arrels ben a la terra*, de J. Pinyol; *El senyor Bergós*, de V. Châlons; *Un home!*, de Lluís Bertran i Pijoan; *Carta oberta: a Joan Bergós i Dejuan, ultra-tomba*, de Manuel Folguera i Duran; *L'home inquiet i noble*, d'Antoni Sirés; *En Joan Bergós: quartella a cara i creu*, de J. J. C.; *Recordança*, de Fortunat Fontana; *Era un patriota*, de Magí Serés Roca; *Per la pàtria, per la fe i per l'amor: Records del mestre*, de Ramon Fontanals i Artigues; *In memoriam*, de Joan Ruiz i Porta; *Havia guanyat dos amics*, de J. Sauret i Garcia; *Lleialtat*, de Romà Sol; *Vir prudens et sapiens*, de B. Clotet; *Una llàntia a la seva memòria*, de Joan Font Solsona; *Dolorosa recordança*, de Ramon Castellà; *Don Juan Bergós: una obra que no puedo terminar*, d'Armando Ruiz; "*Vida Lleidatana*" i *el senyor Bergós*, de Josep Agulló; *Ofrena*, de J. Maria Alvarez Pallàs; *Bons records*, de Baldomer Porta Batalla; *Recordant-lo*, de P. Robinat; *Al lleial català senyor Bergós*, de Miquel Roigé; *Justíssim homenatge*, de J. Agelet i Garriga; *Un cas d'exemplaritat*, d'Isidori Tàs-

sies; *Un conseqüent*, de Joan Lavaquial; *Les activitats literàries de Joan Bergós*, de Felip Solé i Olivé; *El meu Joan Bergós*, de Pere Borràs i Torres; *Cloenda*, de Pau Guimet.

Altres col·laboracions, sense títol especial, encapçalades amb asteriscos, de Pere Pujol i Casademont, Humbert Torres, Domènec Pinell, Antoni Virgili i Pinyol, Josep M. Llorenç, Joan Sacs, Francesc Salses, Jaume Bofill.

Completen aquests treballs, uns del mateix Bergós, vegeu: *Corpus*, *La darrera missa del capellà Marrades*, *Avi*, *Nit de Reis*, *Cork i Viàtic*. Alguns d'aquests són reproduïts autògrafs. També hi ha il·lustracions, totes de caràcter documental, relatives a l'homenatjat, interessantíssimes. En conjunt, prop d'un centenar de pàgines, pulcres, atractives, cordials.

Els títols dels treballs ja indiquen els caires de la personalitat de Joan Bergós, que són considerats dins aquesta Miscel·lània. Hi predominen, com pot veure's, aquells que es refereixen més aviat, al caràcter, a la seva homenia, a les seves virtuts morals. No és una miscel·lània a base d'una personalitat literària, professional, artística, sinó d'una personalitat d'home, que de vegades pot no semblar tan lluent, però no és menys meritoria; no sols no n'és menys, ans n'és més. Ésser un home: quina ciència i quin art tan difícils i tan sublims! L'Església fa sant l'home, per les seves virtuts, per la seva homenia exemplar, i per això mateix, els altres homes de totes les generacions veneren aquest home excels, enlairat a la categoria de sant. Repareu com sempre, a fi de comptes, l'homenatge màxim, el suprem, que hom fa és en aquelles paraules: *Allò era un home!*

Com diu Isidori Tàssies, un dels que escriuen en aquesta Miscel·lània, "el senyor Joan Bergós i Dejuan fou un cavaller honrat, un catòlic convençut i un catalanista conseqüent". Després d'aquesta primera qualitat d'homenia, Joan Bergós en posseïa moltes d'altres. Els diferents col·laboradors de la Miscel·lània en descobreixen els caires. No li mancà el seu efectiu amor al conreu de les belles lletres. Felip Solé i Olivé escriu un treball notable i documentat sobre "les activitats literàries de Joan Bergós", en el qual treball estudia l'ambient de la seva joventut, les darreres promocions vuitcentistes, l'home i la seva producció literària, inventari, la prosa, la poesia festiva, la poesia patriòtica, poesia emotiva, dins la qual trobem exemples com aquest:

*Dolçíssim Cor de Jesús,
siau sempre nostra guia,
nostre amor i nostre nord
en tots els instants de la vida
i en els últims de la mort.*

Com, a exemple de la seva alenada patriòtica, podríem citar:

*No volen ni consenten que a nostra Pàtria santa
l'escó de sants i savis, la llar de tants grans reis,
la insultin i maltractin amb ignominia tanta,
que amb ràbia li calciguin costums, llenguatge i lleis.*

El gènere de la poesia anomenada patriòtica va de baixa en el sentit de producció. Abans, els escriptors hi eren més donats, i amb el sentiment patriòtic anava indissoluble el sentiment religiós, com haureu pogut observar tantes vegades. Ara sembla que els escriptors se'n recelin una mica. També és veritat que el tema anomenat "patriòtic" ofereix dificultats especials i és singularment perillós de no caure a l'ampullositat i a la declamació retòrica, mitinesca o buida.

Entre tots, els col·laboradors a la Miscel·lània, ens donen una biografia de Joan Bergós, que ens sembla bastant completa. És notable, també, com a estudi més detingut, l'article sobre "El Joan Bergós polític", de Salvador Roca i Lletjós; hi ha passades que respiren d'un poematisme lluminós, i el Segre, amb el seu córrer de tants segles, ens apareix un altre cop el teatre de gestes històriques. Hauríem preferit, d'aquest article, que no s'haguessin escapat expressions com aquella que diu que Joan Bergós, "en el terreny dels principis doctrinals, fou un home profundament tolerant i liberal", i aquella altra que parla, a continuació, d'un "destriament perfecte entre política, religió i clericalisme". Ens sembla que hauria valgut més que no hi haguessin sortit, a menys d'acompanyar-les d'explicació suficient, que evités el confusionisme a què, tal com van ara, poden dur.

Finalment, voldríem remarcar l'anunci interessantíssim contingut al capdavant d'aquesta Miscel·lània, secció de noticiari, on es diu que els fills del benemèrit Joan Bergós han instaurat ja un *Premi* que duu el nom d'aquest patrici, consistent en mil pessetes a una novella històrica que reflecteixi la vida dels gremis de Lleida a l'Edat Mitjana, a atorgar en els Jocs Florals de Lleida de 1922. Ultra això, s'hi anuncia que els seus fills tenen en estudi tot un pla cultural, a la memòria del mateix Joan Bergós. Trobem els propòsits lloabilíssims i dignes d'imitació. No mancarà, segurament, dins aquest pla cultural, el lloc distingit per a la cultura més certa, que és la virtut, d'una manera específica, amb l'exercici i la coneixença de les seves activitats i qualitats admirables.—L. B. i P.

MOVIMENT SOCIAL

LA PROTECCIÓ DEL TREBALL DELS MENORS D'EDAT.—La "National Education Association" ha establert catorze regles que, segons ella, han d'ésser respectades per totes les legislacions que regulin el treball dels menors d'edat. Són les següents:

1.ª *L'edat mínima d'admissió al treball durant les hores escolars ha d'ésser la de 16 anys.*—Un Estat, només, aplica aquesta regla. Un altre fixa els 16 anys com a edat mínima d'admissió als treballs industrials.

2.ª *L'edat mínima d'admissió a les mines no ha d'ésser inferior als 18 anys.*—Dos Estats apliquen aquesta regla en la seva totalitat, i tres fixen els 18 anys com a edat mínima per a certs treballs en les mines.

3.ª *Ha d'ésser exigít un examen mèdic sobre les aptituds físiques del jove treballador, abans de concedir-li la primera autorització per a treballar.*—Vint-i-cinc Estats tenen una llei segons la qual el menor d'edat, per a rebre una autorització de treball, ha de presentar un certificat d'aptitud física.

4.ª *L'examen d'aptitud física dels nois ha d'ésser renovat a intervals fixats i cada vegada que un noi autoritzat a treballar canviï de patró.*—Nou Estats apliquen aquesta regla.

5.ª *La duració màxima de la jornada de treball dels menors de 18 anys, comprès el temps d'escola complementària, no ha de passar de les vuit hores.*—Dos Estats observen aquesta regla, i vuit d'altres la compleixen quant a les noies menors de 16 anys.

6.ª *La duració de la setmana de treball dels menors de 18 anys, comprès el temps d'escola complementària, no ha d'excedir les quaranta-vuit hores.*—Aquesta regla no és aplicada completament en cap Estat.

7.ª *Han d'ésser exigides autoritzacions de treball de tots els treballadors menors de 18 anys.*—Dinou Estats exigeixen autoritzacions de treball, de caràcter general, però sense precisar les condicions relatives a la instrucció, estat físic i perspectives de collocació.

8.ª *L'empleu dels menors de 18 anys als treballs perillosos ha d'ésser prohibit.*—Vuit Estats compleixen aquesta regla.

9.ª *Abans de concedir una autorització de treball, és indispensable que el menor hagi acabat els estudis de la vuitena classe, o que hagi anat a l'escola durant vuit anys.*—Setze Estats apliquen aquesta regla mitjançant una llei sobre la protecció del treball dels nois.

10. *L'empleu dels menors de 18 anys ha d'ésser interdit des de les set de la tarda fins a les sis del matí.*—Molts Estats reglamenten el treball de nit dels nois menors de 18 anys, sense, però, precisar la significació del mot nit.

11. *El treball dels menors al camp ha d'ésser objecte d'una reglamentació especial.*

12. *S'ha de reglamentar l'empleu dels menors de 18 anys a la via pública.*—Vint-i-un Estats apliquen aquesta regla.

13. *La concessió d'autoritzacions de treball ha d'ésser feta per l'Estat.*—Trenta-set Estats controlen, en forma diferent, l'atorgament d'autoritzacions de treball.

14. *El Ministeri d'Instrucció Pública i el Ministeri del Treball, o un altre departament de l'Estat, ha d'estudiar continuament els mitjans de millorar la protecció legal del treball dels nois.*—A. Q.

MOVIMENT INTERNACIONAL

LA PACIFICACIÓ DE L'ÍNDIA.—Tot l'Imperi Britànic i la península indostànica estan d'enhorabona. Després d'un any de començada la campanya anomenada de desobediència civil, ha estat possible d'arribar a un acord. La concòrdia, iniciada alliberant Gandhi, la figura més destacada dels nacionalistes des que aquell país caigué en mans de la Companyia de les Índies, i els altres líders empresonats, ha arribat a la meitat del seu camí. Un cop al carrer, ha estat relativament fàcil de posar-se d'acord en la mitja dotzena de converses mantingudes pels empresonats amb el virrei lord Irwing.

Les bases de l'acord poden concretar-se en dues principals: a) la campanya de desobediència civil promoguda per Gandhi serà suspesa, i b) Gandhi i els altres caps nacionalistes, elegits pel seu Congrés, participaran en una nova conferència de la Taula Rodona. Al costat d'aquestes, en figuren d'altres de secundàries, per tal de pacificar, millor dit, esborrar les conseqüències d'un divorci entre els governants i els governats, tal com la llibertat dels presos nacionalistes, la devolució de les propietats confiscades als qui es negaren a pagar els impostos, i, finalment, el dret dels habitants de la costa a manufacturar i vendre la sal, una de les característiques de la passada lluita. En canvi, Gandhi i els seus amics han hagut de renunciar a l'enquesta que demanaven entre la policia, per tal d'esbrinar les responsabilitats que es derivessin dels suposats excessos dels membres d'aquest cos llavors de la repressió dels tumults nacionalistes.

La premsa anglesa conservadora acusa Lord Irwing de no haver inclòs dins aquest pacte la prohibició absoluta de fer propaganda per al boicot dels productes britànics. En efecte, s'especifica que els hindús cessaran de pendre represàlies contra llurs compatriotes que es mostrin sords a llurs indicacions, encara que són lliures de menar qualsevol campanya de boicot. Mentrestant, però—demostrant el desig de concòrdia actual—, el Mohatma Gandhi ha ordenat als seus fidels seguidors que suspenguin qualsevol activitat en aquest sentit. Cal dir que aquest mot d'ordre, si bé ha servit a meravella per a reforçar la posició de Lord Irwing davant els irreductibles lords de la metròpoli, en canvi, ha proporcionat una arma als extremistes hindús, moguts per Moscou, per a acusar de benèvol Gandhi. Cal reconèixer que Gandhi, que disfruta d'una immensa popularitat, hauria pogut agreujar les coses. Ell, però, ho ha refusat, demostrant una vegada més l'extraordinària sagacitat política de què el seu cos esquàlid està dotat. Pensi's el que es vulgui del formidable moviment nacionalista actual a les Índies, cal reconèixer que la

posició del seu líder inspira un veritable respecte. Naturalment que Gandhi es pot equivocar respecte a l'apreciació de la capacitat administrativa dels seus companys de raça a regir-se per ells mateixos. Però les seves campanyes des de la tribuna i des de la premsa per a restaurar els oficis indígenes i per a aixecar el nivell moral de les masses hindues són ben dignes d'admiració. Això, només ho poden oblidar els comunistes, els quals, per raó d'aquesta moderació que es trasllueix en tots els seus actes, només fan que propagar als quatre vents que està venut a la burgesia britànica.

L'Índia té tota la raó per a demanar l'autonomia. El que cal tenir en compte és que el canvi ha de venir per etapes successives. Altrament, potser se'n podria esdevenir una sagnant anarquia, per a acabar finalment entre les mans dels dictadors de Moscou, avui per avui els polítics més imperialistes de tot Europa, encastellats en aquella màxima soviètica: "És moral tot allò que afavoreix el comunisme".

La nova Conferència de la Taula Rodona es reunirà a Karatxi. La fita a què s'aspira a arribar és el règim dels restants *Dominions*. És fàcil de comprendre la necessitat d'acceptar un estatut que permetrà d'assolir la plena independència, sense por de caure en cap dels perills que fatalment produeixen les revolucions.

Quant a Anglaterra—tot i les ombrívols prediccions de la premsa conservadora-imperialista—, per ara ningú no ha demostrat que el seu comerç quedi seriosament compromès per un nou Estatut raonable de l'Índia. Un nou règim, en el qual les seleccions nacionals prenguessin a poc a poc en les seves mans la gestió del país, donaria no solament resultats equivalents als de l'actual règim, sinó més aviat superiors.—L. O.

EL VIATGE DE CURTIUS A VIENA.—El ministre d'Afers Estrangers d'Alemanya ha estat, els darrers dies del febrer passat, hoste del govern austríac. El seu viatge tenia per finalitat de remarcar prop dels seus germans de raça d'Austria la simpatia que envers ells senten tots els alemanys, sense distinció de matisos polítics. El mateix canceller del Reich, Dr. Brüning, havia d'acompanyar-lo en aquest viatge de simpatia, però les negociacions que tenia començades amb el grup social-demòcrata del Reichstag, per tal que aquests donessin llur vot favorable a l'aprovació del pressupost de la Reichswehr, del qual depenia l'estabilitat del ministeri, frustrà a darrera hora el programa anunciat.

L'haver coincidit aquest viatge amb les negociacions d'Henderson per a arribar a un acord naval franco-italià ha motivat—a malgrat de la seva positiva importància, en vistes principalment a l'Anschluss—que quasi hagi passat desapercebut pel gros públic. L'esdeveniment val la pena que ens n'ocupem, per tal d'esbrinar-ne els mòbils i el fi que s'hi persegueix. El mateix fet de la insistència amb què la premsa d'aquests dos Estats han comentat el viatge, prova que l'acte de Curtius no és solament un viatge de cortesia internacional en resposta a la darrera visita del canceller austríac Schober, a Alemanya, l'any passat.

Deixem parlar el protagonista. Curtius, abans de marxar de la capital de Prússia i del Reich, ja tingué cura de manifestar-nos que no anava a defensar interessos particulars, sinó a servir per una col·laboració amb els seus col·legues austríacs, "els fins comuns del benestar de tot el poble alemany". Puix no hi ha més que un sol poble alemany, com remarcà Schober, en la seva visita esmentada més amunt; un sol poble alemany distribuït entre dos Estats. Aquesta preocupació de Curtius pel benestar dels seus compatriotes prova que, almenys les converses de Viena, havien de recaure sobre els actuals problemes econòmics.

Schober ha reeixit a cotitzar a Viena, davant de Curtius, els seus esforços per establir una cooperació econòmica entre les dues fraccions de la raça alemanya. La resposta de Curtius no fou menys concloent: "Ocupant el Reich el primer lloc, tant en les importacions com en les exportacions austríques, no cal demostrar que l'Austria no pot pensar a realitzar cap combinació econòmica en la qual l'Alemanya no prengui part."

Com es veu, el viatge té per finalitat immediata d'augmentar la col·laboració de l'Austria amb l'Alemanya, en mires a millorar l'economia dels dos països. Aquesta necessitat queda agreujada pel fet que el tractat de Comerç signat ara fa un any entre els dos Estats no ha produït a Austria tots els beneficis que es pensava obtenir. En aquest sentit, la premsa de Viena ha remarcat que "les regions occidentals de l'Austria, principalment es planyen de les dificultats que el tràfic fronterer troba a Alemanya. La indústria de la fusta, que dona treball a prop de 60.000 persones a Austria, protesta contra el perjudici que li ocasiona l'actual convenció comercial austro-alemanya. Per altra banda, l'administració dels ferrocarrils del Reich mostra, en front d'Austria, una duresa de tarifes que no manté precisament davant Txecoslovàquia, per exemple". En una paraula: les relacions econòmiques austro-alemanyes reclamen urgentment noves clàusules—acords sobre diversos punts.

Sigui quin sigui el resultat d'aquestes converses, res més legítim que dos Estats es vulguin lliurement posar d'acord per tal de trobar una sortida al malestar econòmic que plana indistintament sobre tots els Estats del món. No ho pensen així els comentaristes de tendències nacionalistes de França i els Estats de la Petita Entesa, que han aprofitat aquesta avinentesa per a adreçar novament el fantasma d'una guerra, cas d'intentar-se realitzar la integració d'Austria dins la Federació Alemanya.

—L. O.

LA SITUACIÓ PARLAMENTARIA ANGLESA.—El govern laborista de MacDonald ha sofert, aquests darrers temps, serioses envestides per part dels conservadors, que han posat en perill la seva estabilitat. L'ajuda que una vegada més li han atorgat els liberals de Lloyd George li han permès de superar aquests obstacles. Naturalment que la irreductibilitat dels seus principis ha hagut de convertir-se en una màxima flexibilitat, per tal de no allunyar l'ajut—sempre condicionat—dels liberals. Aquesta atenuació dels seus principis de classe ha produït un cert

disgust entre l'ala esquerra del partit, principalment en el grup d'incondicionals de Sir Oswald Mosley—un lord com tants d'altres que, per paradoxa, militen en les rengles laboristes—i la seva muller, disgust que no tindria res d'estrany que culminés en una escissió dintre el *Labour Party*, de més o menys envergadura.

La batalla parlamentaria es plantejà llavors de la votació en segona lectura del projecte de llei sobre els anomenats conflictes socials. El govern laborista assolí una majoria de 27 vots. Tot i el discurs de Sir John Simon—el de l'enquesta sobre el problema de l'Índia—, que constituí una magistral filípica contra la legalitat de la vaga general, només sis diputats liberals imitaren la seva actitud hostil al govern. Els restants parlamentaris liberals, seguint la política de benvolença de Lloyd George vers el ministeri de MacDonald, s'abstingueren. Només un diputat liberal—Sir William Euge—votà a favor del govern.

Aquesta votació, en segona lectura, del projecte de llei sobre les *Trade Unions*, reforça l'entesa entre els laboristes i els liberals. A canvi d'això, els laboristes votaran la reforma electoral, en la qual tenen posades tantes esperances els liberals, projecte de llei d'immediata presentació a la Cambra.

Winston Churchill—ara per ara, el conservador més agressiu de la Cambra—denuncià aquestes concomitàncies en un violent discurs, llavors de la presentació del projecte de llei sobre les *Trade Unions*. Concomitàncies que, per altra banda, són moneda corrent en tots els parlaments en què cap partit no té majoria absoluta. En les seves paraules manifesta que el projecte, en segona lectura, no era acceptat pels liberals més que com una manifestació platònica, i que quedava ben entès que, després d'aquesta satisfacció passatgera a les tendències dels laboristes, el govern deixaria mutilar i desfigurar el primitiu projecte quan passés a la Comissió per a la definitiva redacció del seu articulat. A continuació, el mateix Churchill afegí que, si bé no havia assistit a l'entrevista misteriosa que tingué lloc darrerament entre MacDonald i Lloyd George per a forjar aquesta entesa liberal socialista, en canvi, en tenia una versió; que no per la seva forma humorística, deixava d'ésser molt versemblant.

“Després de les paraules de salutació—explica Winston Churchill—MacDonald digué al líder liberal: “Nosaltres no hem estat mai amics íntims, però, en canvi, hem estat tots dos primers ministres, i vós ja sabeu que els llops no es devoren entre ells. Examineu, si us plau, aquest projecte de llei monstruós que els sindicats i llurs més radicals militants m'han imposat. Feu-me, doncs, un favor; jo no l'oblidaré mai. Emporteu-vos-el al primer pis (lloc on es reuneixen les comissions), i escanyeu-lo suaument.”

En aquestes condicions, els conservadors han adoptat una sola tàctica possible: ensenyar als grups laboristes, i principalment a l'ala esquerra del partit, el caràcter superficial de la política socialista de MacDonald i de les petites concessions fetes pels liberals a canvi d'importants concessions a què ha promès prestar-se el grup laborista.

Lloyd George, per altra banda, ha exposat un vast projecte d'economia pública, que coincideix en gran part amb l'actitud del Partit Conservador—singularment, de Lord Grey, Sir Robert Horne i M. Kunciman—a blasmar la política governamental d'augment ininterromput de les despeses públiques en un moment en què és absolutament necessari d'evitar tota càrrega nova i d'organitzar una estricta economia en el funcionament dels serveis existents per a restaurar la confiança del mercat de treball. Com es pot veure per aquestes línies transcrites, els conservadors i els liberals han emprès una carrera per tal de demostrar al ciutadà anglès que tenen la fórmula per a arranjar la crisi econòmica.

Els conservadors, encara, s'esforcen a posar de relleu, millor dit, a aprofundir les diferències sorgides entre el grup de Lord Simon i la majoria del grup liberal, per tal de fer caure sobre aquest darrer nucli tota la impopularitat de què es troba rodejat MacDonald, en vistes al fracàs de la lluita iniciada contra l'atur forçós i altres problemes derivats de la crisi econòmica universal.—L. O.

El que prescriu la Ciència Mèdica per a combatre el mal de Pedra

El mal de pedra és una de les conseqüències produïdes per la presència de l'àcid en la sang. L'atacat de mal de pedra úric, pateix de dolors sords en els ronyons, de malestar en el sota ventre i arriba a expulsar en l'orina unes petites bolves vermelloses que formen dipòsit, mesclades de vegades amb cristallets oxàlics molt durs. En les crisis de còlics nefrítics, les molesties es manifesten amb grans dolors deguts al rompiment de petitíssims canals per les petites bolves tallants.

Aquest estat patològic s'ha de combatre prenent Urodonal per tal d'assegurar la sortida de les petites bolves i de les mucositats que les acompanyen i facilitar llur eliminació definitiva.

Continuant aquest tractament, l'orina esdevé abundosa, límpida i exempta de sediments, desapareixent així els terribles dolors conseqüents a les petites bolves, i d'aquesta manera s'arriba als resultats assenyalats per un professor eminent que esmenta:

"Empro en la meua pràctica, molt sovint, el producte Urodonal, i aconseguixo sempre uns efectes segurs, per la qual cosa li dono la preferència en les meves prescripcions, a altres similars, per a dissoldre l'àcid úric i tractar satisfactòriament els casos de reuma i les múltiples manifestacions de l'artritisme.

DR. FERRAN SECO.—Professor de l'Institut Rubio, Metge dels Hospitals de la Princesa i de la Beneficència Municipal de Madrid."